

BISERICA ORTODOXĂ

REVISTA SFINTEI EPISCOPII A ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI
ANUL XIX, NR. 1 IANUARIE - IUNIE 2017

BISERICA ORTODOXĂ

Revista Sfintei Episcopii
a Alexandriei și Teleormanului

ANUL XIX, NR. 1
Ianuarie - Iunie
Editura Cartea Ortodoxă
Alexandria 2017

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte
Preasfințitul Părinte Episcop
† Galaction

Vicepreședinte
P.C. Pr. Dr. Ciulei D. Marian

Membrii
P.C. Pr. Lector Univ. Dr. Ionuț Vlădescu
P.C. Pr. Păunescu Eugen - Cătălin
Consilier Administrativ-Bisericesc
Stângă Alin - Vasilică
Redactor responsabil

Tehnoredactare - Delia Vâlcu
Copyright 2017 © Editura Cartea Ortodoxă
– Toate drepturile rezervate –
ISSN 1582-1544

Cuprins

PASTORALA LA ÎNVIEREA DOMNULUI

† GALACTION, Episcopul Alexandriei și Teleormanului 5

ARTICOLE ȘI STUDII

Hotărnicia moșiei Mavrodin din județul Teleorman

Maria VERTAN 15

Cultura românească și rolul ei în viața Bisericii

Drd. Ciprian PANDEA 36

Evaluarea și combaterea conceptelor și formelor de manifestare ale ateismului din perspectiva misiunii ortodoxe

Dr. Marius MARIN-IONESCU 59

Nichifor Crainic – Teologul misionar printre intelectuali

Dr. Stelian GOMBOȘ 75

CUVÂNTUL CARE ZIDEȘTE

Actualitatea, importanța și necesitatea Sfintelor Icoane pentru viața și misiunea Bisericii astăzi

Pr. Dr. Dorin Octavian PICIORUȘ 97

VIAȚA BISERICEASCĂ

Agenda de lucru a Preasfințitului Părinte Episcop Galaction

Secretar Eparhial Pr. Vasile NEACȘU 112

BISERICA ȘI SOCIETATEA

Sincretismul în cadrul grupărilor esoteric-oculte și ale „potențialului uman”

Drd. Teodor DIACONU 126

RESTITUIRI

Despre Sfintele icoane (Icoana ortodoxă)

Arhid. Prof. **Ioasaf GANEA** 138

Idoli sau Icoane Sfinte?

Pr. **Ioan MIRCEA** 151

† GALACTION

DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL SFINTEI
EPISCOPII A ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,
CINULUI MONAHAL, PEA CUCERNICILOR
ȘI PEA CUVIOȘILOR PĂRIŢI DIN ACEASTĂ
SFÂNTĂ ȘI DE DUMNEZEU PĂZITĂ EPISCOPIE,
HAR ȘI PACE DE LA HRISTOS DOMNUL
CEL ÎNVIAT, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ
ÎMBRĂŢIȘARE ȘI ARHIEREASCĂ
BINECUVÂNTARE

„Prăznuim omorârea morții,
sfârâmarea iadului și
începătura altei vieți, veșnice.”
(Canonul Învierii, Cântarea a 7-a)

Iubiții noștri fii duhovnicești,

Hristos a înviat!

Bucuria biruinței vieții asupra morții și a sfârâmării iadului prin
Învierea Mântuitorului Hristos ne-a adunat astăzi, în sfintele noastre biserici,
uniți într-un gând și în sfântă rugăciune. Se cuvine dar, cu bunăcuviință,

să mulțumim lui Dumnezeu pentru multa Sa milostivire, dar mai cu seamă pentru că ne-a binecuvântat să fim în viață.

Viața este cel mai mare și mai de preț dar pe care ni l-a făcut nouă Dumnezeu. Fiind împărtășire și participare la măreția creației lui Dumnezeu, viața este un prilej de bucurie pentru noi și, de aceea, ne este foarte dragă fiecăruia dintre noi: „*Lumina este dulce și plăcut este ochilor să privească soarele*”¹, ne spune Sfânta Scriptură. Dar tot în Sfânta Scriptură citim: „*Cine este omul ca să trăiască și să nu vadă moartea și să-și izbăvească sufletul său din mâna iadului?*”²

Expresie și mărturie a iubirii divine, viața este darul prin care Dumnezeu a voit să ne facă părtași fericirii celei veșnice. Însă vrăjmașul cel dintotdeauna al omului, diavolul, a voit să ne răpească, prin amăgire, acest mare dar dumnezeiesc și să ne înjuge pe vecie cu moartea. Dar Dumnezeu, care „*n-a răbdat ca făptura Sa să fie înghițită de pieire*”, a deschis întreaga vistierie a milei și a iubirii și, prin jertfa de pe cruce a Fiului Său și prin slăvită Învierea Sa, a curmat robia păcatului și a biruit moartea, sfărâmând stăpânirea răutății precum încă de demult proorocul vestea: „*Din stăpânirea locuinței morților îi voi izbăvi și de moarte și îi voi mântui. Unde este, moarte, biruința ta?*”³

Sărbătoarea Învierii Domnului este sărbătoarea biruinței vieții asupra morții și siguranța învierii fiecăruia dintre noi. Dacă prin Adam moartea a pus stăpânire pe om, iată, prin Înviere, moartea a fost biruită. Dacă „*printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea*”, iar de atunci „*moartea a trecut la toți oamenii*”⁴, „*tot printr-un om – prin Hristos Domnul – a venit și învierea morților*.”⁵ Dacă, începând cu Adam, toți oamenii, fiind supuși robiei păcatului și morții, nu puteau să se ridice singuri din blestem și să trăiască în veci, prin Învierea Mântuitorului, toți sunt izbăviți din legăturile

1. Ecclesiastul XI, 7;

2. Psalmi LXXXVIII, 47;

3. Osea XIII, 14;

4. Romani V, 12;

5. I Corinteni XV, 21;

morții și trecuți din întuneric la lumină și din moarte la viață. „Căci, precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia.”⁶

Prin Jertfa Mântuitorului Hristos moartea se transformă în eveniment pascal, de mutare la Dumnezeu, iar în lumina Sfintei Învieri ea devine cale spre învierea veșnică și poartă unică a unirii cu Dumnezeu. Începutul acestei lucrări de înălțare a neamului omenesc către îndumnezeire este înfăptuit de Mântuitorul Hristos, prin pogorârea Sa la iad, după cum ne dă mărturie o frumoasă rugăciune din Liturgia Sfântului Vasile cel Mare: „Și pogorându-Se prin Cruce, în iad, ca să plinească toate ale Sale, a nimicit durerile morții. Și înviind a treia zi și cale făcând oricărui trup la învierea cea din morți, că nu era cu puțință a fi ținut sub stricăciune Începătorul vieții, făcutu-S-a începătură celor adormiți, Întâi-Născut din morți, ca să fie Însuși Începătorul tuturor întru toate”.⁷ Înțelegem că „S-a pogorât în cele mai de jos ale pământului”⁸ și „propovăduind duhurilor ținute în închisoare”⁹, Hristos deschide calea spre înviere oricărui muritor și porțile raiului primesc pe toți cei ce doresc să intre prin ele.

Încă din timpul vieții Sale pământești, Mântuitorul Hristos a stăruit asupra învățaturii despre învierea cea de obște și a legat-o nemijlocit de propria Sa Înviere. Astfel, cu puțin timp înainte de patimile și moartea Sa pe cruce, El întărește pe Sfinții Săi Apostoli zicând: „Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi. Încă puțin timp și lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veți vedea, pentru că Eu sunt viu și voi veți fi vii.”¹⁰ Încă și mai lămurit arată aceasta când spune: „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viață... că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui, și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar

6. I Corinteni XV, 22;

7. „Liturgia Sfântului Vasile cel Mare”, în *Liturghier*, Editura IBMBOR, București, 1980, pp. 199-200;

8. Efeseni IV, 9;

9. I Petru III, 19;

10. Ioan XIV, 18-19;

cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii.”¹¹

Mai presus de cuvinte, Mântuitorul Hristos întărește acest adevăr prin fapte, înviind pe fiica lui Iair (*Marcu V, 41*), pe fiul văduvei din Nain (*Luca VII, 14*), pe bunul Său prieten Lazăr, cel mort și îngropat de patru zile (*Ioan XI, 43*) și culminând cu propria Sa înviere pe care noi astăzi cu neasemănată bucurie o vestim cântând: „*Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le.*”

Biruința asupra morții sufletești a omului, ca neascultare față de Dumnezeu, și ridicarea firii umane căzute sunt realizate de Mântuitorul Hristos pe parcursul întregii Sale activități pământești, prin cuvintele, faptele și minunile Sale, prin întreaga Sa viață de jertfă și de lumină. Viața Sa este un Paști, adică o trecere de la moarte la viață pentru umanitatea asumată în ipostasul Său dumnezeiesc, realizând în Sine intrarea umanității în iubirea treimică. Învierea este actul final și întregitor prin care Hristos nimicește puterea păcatului și a morții, făurindu-ne nouă o Cale către Împărăția cea Veșnică, Hristos devenind „*Paștile nostru care S-a jertfit pentru noi*”.¹² El Însuși ne învață în acest sens: „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*”¹³, „*Eu sunt ușa. De va intra cineva prin Mine, se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla*”.¹⁴

Așadar, avem o Cale către Înviere! La ea se ajunge mergând mereu și cu multă strădanie și nevoință: „*Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea*”.¹⁵ De altfel, însăși întreaga trăire a celor dintâi creștini, după cum ne arată Sfânta Scriptură (*Faptele Apostolilor XVIII, 25; XIX, 9, 23*), era denumită „*cale*” sau „*calea Domnului*”. De la Înviere și cât va fi lumea, Cel ce ne conduce pe această cale, Cel care merge împreună cu noi, este Hristos Cel Înviat, Cel care a parcurs și cunoaște drumul spre

11. Ioan V, 24, 28-29;

12. I Corinteni V, 7;

13. Ioan XIV, 6;

14. Ioan X, 9;

15. Matei XI, 12;

Înviere, El este deopotrivă Calea și Călătorul, „învierea și viața”.¹⁶

Învierea Mântuitorului Hristos este vocația umanității, iar starea de îndumnezeire a firii umane înfăptuită prin ea devine sensul istoriei, care presupune nădejdea omului în Înviere. Știind că veșnicia nu poate fi trăită în limitele vieții pământești, omul nădăjduiește în înviere. „Aștept învierea morților”, mărturisim noi în Simbolul de credință, iar Sfântul Apostol Pavel afirmă în același sens: „Și noi înșine suspinăm în noi, așteptând înfierea, răscumpărarea trupului nostru.”¹⁷ Viața omului capătă valoare și sens numai în lumina Sfintei Învieri ca țintă finală și împlinire a vocației noastre primordiale, aceea de a fi nemuritori. În această înțelegere creștinii se avântă pe calea nevoițelor Postului Mare, nu cu întristare, nu „cu sac și cenușă” precum în vremea veche, ci cu bucurie și nădejde, știind că la sfârșitul călătoriei îi așteaptă cu certitudine Slăvita Înviere din ale cărei roade bogate se vor și împărtăși prin credință, har și fapte bune.

Călători pe „marea vieții”, dar având ca destinație Împărăția lui Dumnezeu, căpătăm „nădejde tare de mântuire” când auzim și noi cuvintele îngerului care astfel vestea Sfânta Înviere femeilor mironosițe: „Nu vă temeți, că știu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutați. Nu este aici; căci S-a sculat precum a zis”.¹⁸ Învierea Domnului risipește întunericul și alungă orice teamă, „Nu vă mai temeți!” devenind deviza și întărirea celui ce se îndreaptă pe „calea mântuirii”.

În rai, Adam nu știa ce este moartea, nici păcatul, nici teama, căci nedespărțit de Dumnezeu nu avea cum să cunoască moartea și, în desăvârșită ascultare, nu știa de păcat. După cădere, însă, glasul Lui Dumnezeu îl înspăimântă. Păcatul adusese cu el rușinea și teama. De atunci și până la Sfânta Înviere, toți urmașii lui Adam au rămas supuși sentinței divine „Pământ ești și în pământ te vei întoarce!”, păcătuiind cu rușine și murind cu teamă. Dar a venit vremea harului și auzim glas de aur din Scripturi zicând:

16. Ioan XI, 25;

17. Romani VIII, 23;

18. Matei XXVIII, 5-6;

„Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu”.¹⁹ Chiar Hristos potolind furtuna de pe mare îi îmbărbătează pe ucenici spunând: „Eu sunt, nu vă temeți!” și iarăși, întărindu-i, pe muntele Tabor, le grăiește: „Sculați-vă și nu vă temeți!”

Nici noi, creștinii de astăzi, nu ne mai temem, căci „din mormânt a răsărit iertarea” și deslușit auzim pe Domnul Cel Înviat zicându-ne „Nu vă temeți!” Nu vă temeți de relele acestui veac, nu vă temeți de nedreptate, nu vă temeți de valurile patimilor, nu vă mai temeți de moarte, ci „Bucurați-vă!”. Să ne bucurăm în necazuri și în întristări, nădăduind și crezând în Domnul, iar bucuria slăvitei zi de astăzi să devină pentru noi bucuria vieții, bucurie sub al cărei semn stă însăși credința și mântuirea noastră.

Iubiți fii ai Învierii Domnului,

Ca bucurie permanentă a vieții noastre, Învierea Domnului este pentru întreaga omenire „praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor”, nu numai în plan istoric, ci mai ales în plan existențial. Hristos Cel Înviat biruiește moartea mai întâi în Trupul Său, cunoscând vicleșugul ei și sfărâmând din interior puterea ei, ridicând firea Sa umană la nestricăciune și desăvârșire. Roadele învierii Sale se extind asupra tuturor oamenilor, atât vii cât și morți, făcând astfel început unui nou veac, hristologic și eshatologic, dăruind creației puterea de a deveni Biserică. El transformă lumea prin iubirea Sa într-un „atelier al nemuririi”, după cum frumos se exprimă Sfântul Maxim Mărturisitorul, în care cei iubiți primesc puterea de a deveni fii ai lui Dumnezeu.

Evidențiind caracterul ontologic al Jertfei și Învierii Mântuitorului Hristos, Sfântul Simeon Noul Teolog ne lămurește adevărul acesta prin următoarele cuvinte: „Deci Dumnezeu Cel peste toate a venit pe pământ ca să rezidească și să înnoiască pe om prin prezența Sa și să binecuvânteze toată zidirea blestemată din pricina lui. În scopul acesta a dat viață și a făcut

19. Luca I, 30;

nestricăcios sufletul pe care l-a luat, dar trupul Său neprihănit și dumnezeiesc, deși l-a îndumnezeit, l-a purtat încă stricăcios și material. Căci cel ce mănâncă și bea, ostenește și asudă, e legat și lovit, atârnat și pironit pe cruce, este în chip vădit stricăcios și material. De aceea a și murit și a fost așezat în mormânt! Dar când a înviat întru nestricăciune, a înviat împreună și trupul însuși duhovnicesc, cu totul dumnezeiesc și nematerial. De aceea n-a rupt nici pecețile mormântului când a ieșit din el... Iar coborând în iad, a eliberat din legăturile veșnice sufletele sfinților ținute acolo și le-a înviat. Deci taina aceasta nu s-a săvârșit numai cu Hristos, în chipul amintit, ci pentru toată lumea și cu fiecare din sfinții de odinioară, și se săvârșește fără încetare până acum.”²⁰

Înțelegem așadar că Învierea, deși s-a petrecut în timp, acum două milenii, ea este contemporană cu noi dar și cu veșnicia, prin roadele și efectele sale care lucrează activ și permanent în cei credincioși. Sfânta Înviere este săvârșită „o dată pentru totdeauna”, dar devine în istorie izvor de viață și de veșnicie.

Din acest izvor gustând și noi nu putem tăcea, ci dând glas sărbătorii mărturisim pe Hristos Cel Înviat ca „Domn și Stăpân al vieții noastre”. Aceeași mărturie o auzim de la un sfânt părinte al Bisericii noastre, care, arătând harul zilei și roadele ei cele bogate revărsate cu prisosință peste noi, grăia: „Batjocorit, necinstit, ocărât și scuipat a fost, însă pe noi de rușinea și necinstea veșnică ne-a slobozit. Cu spini a fost încununat, însă nouă ne-a întocmit cununa veșnică a slavei. Pe lemn a fost răstignit și a murit, însă a întunecat soarele, a clătinat pământul, a deschis mormintele, a înviat pe cei morți, pe tâlhar în rai l-a dus și prin moartea Sa moartea noastră a omorât. În mormânt a fost pus ca un muritor, dar prin puterea Sa a înviat ca un Fără de moarte și nouă, celor ce murim, ne-a dat nădejdea învierii. Astfel crezând în Cel Înviat nu ne vom lepăda a-L mărturisi ca Domn și Dumnezeu care ne-a rânduit nouă cale de mântuire”.²¹

20. Sfântul Simeon Noul Teolog, „Cuvântări morale,” în *Filocalia*, vol. VI, Editura Humanitas, București, 2009, pp.117-118;

21. Sfântul Tihon din Zadonsk, *Despre îndatoririle creștinului față de Dumnezeu*, vol. III,

„Eu sunt Calea Adevărul și Viața”, „Eu sunt Ușa” ne spune limpede Mântuitorul Hristos, iar Sfânta Sa Înviere este „piatra din capul unghiului”, este cheia de boltă la care se raportează viața noastră. Plină de roade se arată pentru noi Învierea Domnului dacă vom înțelege că numai în Hristos și prin Hristos putem ajunge la viața veșnică. „Fără Mine nu puteți face nimic” ne grăiește iarăși Hristos Domnul, iar Sfântul Efrem Sirul dă mărturie despre acest adevăr spunând: „Eu, cât despre mine, mă tem de moarte, dar Hristos este îndrăzneala mea. În mine mă tem, în Acela mă bizuiesc; în mine fug, iar în Acela stau; în mine mă rușinez, în Acela cutez. El este mărgăritarul, eu tina; El Comoara, eu țărâna; El Viața, eu moartea.”²²

Iubiți fii sufletești,

Ziua Învierii este cel mai mare eveniment din istoria omenirii. Ea pune în cumpănă soarta veșnică a lumii întregi și a istoriei. Ea este lumină dumnezeiască revărsată din iubire în lume, este putere de creație din nou a lumii spre a o aduce la o existență nouă, la o viață nouă. Ziua Învierii este „începătura altei vieți veșnice.” De aceea creștinismul nu este o învățătură a morții, ci a vieții. Sfinții Apostoli nu au fost trimiși la propovăduire să vestească învierea morților, ci „pocăința spre iertarea păcatelor” - viața cea nouă.

Astfel Biserica este intrarea în viața înviată a lui Hristos, este creșterea omului în iubire jertfelnică și așteptarea „zilei celei neînserate” a Împărăției lui Dumnezeu. În Hristos moartea însăși a devenit un fapt de viață, pentru că El a umplut-o cu Sine, cu dragostea și cu lumina Sa. În El „toate sunt ale voastre... fie lumea, fie viața, fie moartea, fie cele de față, fie cele viitoare, toate

Editura Sophia, București, 2006, p. 290;

22. Sfântul Efrem Sirul, *Cuvinte și învățături*, tomul II, ed. a II-a, Editura Bunavestire, Bacău, 2006, p. 354;

sunt ale voastre. Iar voi sunteți ai lui Hristos, iar Hristos, al lui Dumnezeu.”²³ „Și dacă eu fac această nouă viață a mea, dacă fac a mea această foame și sete după Împărăție; a mea această așteptare a lui Hristos, a mea certitudinea că Hristos este viața, atunci moartea mea însăși va deveni un act de comuniune cu Viața. Nu știu cum sau când va veni împlinirea, dar știu că în Hristos această mare Trecere, Paștile lumii a început deja.”²⁴ „Paștile nestricăciunii” ni s-a dăruit prin Înviere, dar trebuie să ne întrebăm cugetul dacă pentru noi a însemnat cu adevărat o „trecere”. Am trecut noi la o stare mai bună, mai curată?

Mai mult ca în orice altă sărbătoare a Sfintei noastre Biserici, noi trăim astăzi înnoirea noastră launtrică, duhovnicească spre care ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel: „Precum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții.”²⁵ Bucuria Învierii Domnului trebuie să reprezinte pentru noi un popas duhovnicesc spre transformarea morală a fiecăruia dintre noi prin fapte vrednice de rostul și chemarea noastră la viața veșnică: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne! va intra în Împărăția cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri.”²⁶

Fiind născuți din nou prin Hristos, devenim și noi fii ai Învierii, prin înnoirea firii, cu ajutorul harului și cu lucrarea Sfântului Duh. Iar Sfântul Duh, „Cel care, pe cele neputincioase le întărește și pe cele de lipsă le împlinește”, va veni în ajutorul slăbiciunii noastre. Luminați de Duhul, suntem datori să aprindem în noi dragostea față de aproapele concretizată prin faptele milei trupești și ale celei sufletești, viețuind în pace și în dreptate cu toți oamenii.

Asemenea Sfinților Apostoli, care, după Înălțarea Domnului la cer, s-au întors la Ierusalim cu bucurie mare și „erau în toată vremea în biserică

23. I Corinteni III, 21-23;

24. Alexander Schmemmann, *Pentru viața lumii - Sacramentele și Ortodoxia*, Editura IBMBOR, București, 2001, p. 132;

25. Romani VI, 4;

26. Matei VII, 21;

*lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu*²⁷, nici noi să nu dăm uitării rugăciunea în sfintele noastre biserici.

Abia când vom împlini toate acestea, vom auzi glasul Domnului și Stăpânului Vieții noastre zicându-ne *„Bine, slugă bună și credincioasă, intră întru bucuria Domnului tău”*.²⁸ Vom rosti atunci și noi, într-un glas cu Sfântul Apostol Petru: *„Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care, după mare mila Sa, prin învierea lui Iisus Hristos din morți, ne-a născut din nou spre nădejde vie, spre moștenire nestricăcioasă și neîntinată și neveștejită, păstrată în ceruri pentru noi.”*²⁹

Împărtășindu-vă din inimă aceste gânduri cu nădejdea că le veți sădi în sufletele voastre, vă îmbrățișăm cu părintească dragoste și vă dorim o viață nouă în Hristos Domnul Cel Înviat, zile îndelungate, cu pace, întru bucurie și cu sănătate deplină și vă adresăm vestirea cea de biruință purtătoare:

HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru de tot binele doritor
și către Domnul Cel Înviat totdeauna rugător,

† GALACTION

EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

27. Luca XXIV, 53;

28. Matei XXV, 21;

29. I Petru I, 3-4.

ARTICOLE ȘI STUDII

HOTĂRNICIA MOȘIEI MAVRODIN DIN JUDEȚUL TELEORMAN

Maria VERTAN

Regulamentul Organic a instituit, printre multe alte măsuri reformatoare ale societății valahe, separarea puterilor în stat. Puterea judecătorească era exercitată de către domn și instituții specializate. La nivelul fiecărui județ funcționa câte o judecătorie, numită mai târziu tribunal, unde se dezbăteau cauzele civile, penale și comerciale la întâia cercetare. Tot în baza Regulamentului Organic se înființează Arhivele unde instituțiile statului erau obligate să depună spre păstrare documentele rezultate din activitatea lor. Așa se face că cele mai multe fonduri arhivistice create de instituțiile statului Țara Românească încep în anul 1831.

Arhivele create de instanțele judecătorești, spre deosebire de arhivele altor instituții, au proprietatea de a reflecta în modul cel mai direct problemele și concepțiile despre viață ale oamenilor. Totodată dosarele de judecată referitoare la proprietate (partaje, succesiuni, hotărnicii, litigii ș.a.) cuprind documente sau date privind evoluția anterioară a proprietății respective. Așa se face că într-un astfel de dosar se găsesc peripetisuri de documente sau mențiuni documentare mult mai vechi decât data judecării cauzei. Cercetarea acestei categorii de dosare din păcate este relativ întâmplătoare, din cauza atât a dificultății citirii textului, scris cu caractere chirilice, cât și din cauză că inventarele originale ale fondului arhivistic nu evidențiază astfel de situații. Doar inventarele întocmite după normele arhivistice îi pot orienta pe cercetători spre depistarea datelor cu valoare istorică deosebită.

Un astfel de document este actul de hotărnicie a moșiei Mavrodin, aflat într-un dosar de judecată din anul 1842 privind hotarele numitei moșii, la această dată proprietatea fostului, dar și viitorului domn al Serbiei, Miloș Obrenovici.

Moșia Mavrodin, formată din mai multe trupuri, fusese achiziționată de familia boierilor Mavrodin în decursul mai multor decenii. Ultimul proprietar Mavrodin, stolnicul Costandin, pierde însă moșia în anul 1826 din cauza unor datorii neachitate către baronul austriac Hristofor Sachelarie. Urmașul acestuia este și el nevoit în anul 1835 să vândă moșia Mavrodin lui Miloș Obrenovici. Cum unele hotare ale moșiei respective erau contestate de unii vecini, motiv pentru care stolnicul Mavrodin se judecase deja cu aceștia, dar și pentru că în anul 1835 s-a legiferat măsurătoarea cadastrală a tuturor moșiilor din țară, casa Obrenovici angajează de-a lungul anilor mai mulți hotarnici și ingineri care să lămurească definitiv întinderea moșiei și actele justificative ale proprietății în ansamblu.

Una dintre hotărnicii, realizată în anul 1842, o prezentăm mai jos. Aceasta are două părți. Prima parte este cea obișnuită unui act de hotărnicie, cuprinzând date despre moșie oferite de documente anterioare, precum și date despre situația prezentă din teren. Dar pentru că documentele aduse drept probă de paharnicul Stancu Terențescu, reprezentantul generalului Mavru, proprietarul moșiei vecine, Adămești, nu l-au convins pe hotarnicul moșiei Mavrodin, paharnicul Grigorie Măcescu, de corectitudinea hotarului despărțitor al celor două moșii, documentul are și a doua parte în care, în 9 puncte, sunt sistematizate problemele controversate de către cele două persoane. Întrucât această a doua parte a documentului nu oferă date suplimentare față de prima parte și pentru că filele respective sunt rupte și degradate de umezeală și mucegai, prezentăm în continuare partea de bază a hotărniciei și încheierea explicativă făcută de hotarnicul Măcescu.

Documentul este scris în limba română cu caractere chirilice, pe hârtie.

Măria sa domnul Miloș Obrenovici prin adres către Cinstitul Departament al Dreptății cerându-mă pă mine dă hotarnic la moșia Mavrodinul din județul Teleorman și inginer pă d<umnea>l<ui> Ioan

Prededici ca să-i statornicim pă viitorime liniștita stăpânire la numita moșie, prin porunca cu no. 1003 mi să pune îndatorire ca să merg la fața locului unde, prin știrea și ajutorul cinstitei judecătorei județului, să punem în lucrare alegerea pomenitei moșii prin hotărnicie față cu vecinii răzași, cu urmare întocmai după povața pravilii și potrivit cu ecstrucțiile ce sânt date pentru rândul hotărnicilor.

În urmarea cării, făcându-să dă știre prin cinstita judecatorie tuturor vecinilor dă care să ocolește aceasta moșie prin două legiuite sorociri și mergând la fața locului, am cerut dă la orânduitul Mării sale domnului Miloș ca să-și arate sineturile atingătoare dă înființarea, întinderea și mărginirea aceștii moșii. Și din infățișarea mai jos arătatelor hârtii m-am deslușit că această moșie este alcătuită dă mai multe numiri ce au avut din vechime, adică dă Repezi, dă Berislăvești, dă Cucueți - ce i s-au mai fost zicând și Bloturi și Vătășani -, dă Hurezi, dă Bărbătești, dă Comănești și dă Adămești. Și care toate acestea din vreme în vreme coborându-să la un stăpân au și luat o numire dă Mavrodin pă care o are și până astăzi.

Și pentru ca să mă pot pătrunde dă starea moșii deosebind aceste sineturi pă fiecare numire și trup al moșii – dăși cele mai multe <sunt> vechi și făr de nicio dăslușire –, pentru ca să nu rămâie niciun fel dă bănuială, s-au trecut mai jos spre știință:

Sineturile atingătoare dă moșia Repezii.

- Anul 7205 (1697) apr<ilie> 24. Carte dă hotărnicie a patru megiași prin care aleg lui Maican stj. 270 din Repezi;

- 7210 (1701) decemvrie 10. Zapis al lui Tudor dorobanțul prin care vinde lui Maican stj. 187 din moșia Repezii;

- 7212 (1703) novembrie 24. Zapis al lui Maican cu nepotu-său Tudor ce-l dau Barbului Urdăreanu prin care vând stj. 1470 în moșia Repezii;

- 7221 (1713) avgust 10. Zapis al popii Radul și alții ce-l dau căpitanului Velisar, arătând că pentru vânzările ce i s-au fost făcut din moșia Repezii nu s-au îngăduit dă paharnicul Urdăreanu, vecin fiind;

- 7245 (1736) novembrie 13. Zapis al lui Ștefan post<elni>c prin care-i vinde lui Costandin Mavrodin stj. 735 din moșia Repezii;

- 7251 (1743) mart<ie> 18. Ipac zapis al lui Ștefan post<elni>c prin care vinde lui Socol din Repezi stj. 735;

- 7252 (1744) sep<temv>rie 18. Zapis al lui Tudor sin Socol log<o>f<ăt> prin care vinde lui Cost<andin> Mavrodin stj. 735 din moșia Repezii ce o avea și ei cumpărată dă la Ștefan postelnicul.

Sineturi atingătoare dă moșia Cucueții ce i să zice și Vătășanii i Bloturi și Berislăvești

- Anul 7173 (1664) sep<temvr>ie 7. Hrisov al răp<osatu>lui domn Grigore vodă ce-l dă lui Neagoe biv vel post<elnic> ca să-i fie moșia Cucueții din sud Teleorman, ce o are cumpărată dă la Badea c<ă>p<i>t<a>n;

- 7177 (1669) fevr<uarie> 18. Zapis al lui Matei cu frații lui prin care vinde jupânului Manii moșia din Berislăvești sud Teleorman;

- 7204 (1695) noemvr<ie> 14. Zapis al Stancului Bâțcoveanu prin care lasă nepoților lui la moartea sa 50 stj. din Berislăveasca;

- 7209 (1701) fevr<uarie> 10. Zapis al Marichii postelnicesii prin care vinde lui Alecsandrache ceauș toată partea sa din Cucueți, stj. 400;

- 7263 (1755) ianuar<ie> 10. Zapis al lui Negoită și Alecsie ce-l dau căp<i>t<a>nu>lui ¹ Mavrodin pentru o parte dă moară;

-7263 (1755) apr<ilie>. Zapis al pah<arni>c<u>lui Iordache Cantacozino prin care vinde jupânului Iordan moșia Blotorii din sud Teleorman, stj. 400;

-1754 avg<u>s<t> 11. Zapis al lui Șarban prin care vinde postelnicului Enache Mavrodin partea sa dă moșie din Bloturi și partea dintr-o roată dă moară;

- 1754 noe<m>vr<ie> 16. Zapis al lui Alecsie Leontescu i Negoită ce-l dau verilor lor și altor rude prin care dau partea lor din Bloturi, stj. 200, dă s-au împăcat;

- 1755 mart<ie> 4. Zapisul Radului sin Tudorașco Leontescu prin care vinde post<telni>cului Enache Mavrodin toată partea lui dă moșie din Bloturi;

- 1755 mart<ie> 22. Zapisul lui Iordache sin Manciu prin care vinde lui Cost<andi>n Mavrodin stj. 125 din Blotori și partea sa de moară;

- 1755 mai 5. Zapis al Cârstinii, soția lui Cost<andi>n Leontescu prin care vinde lui Cost<andi>n Mavrodin toată parte ei din Bloturi stj. 62;

- 1756 mart<ie> 30. Zapis al lui Alecsie Leontescu cu fiu-său prin care vinde lui Cost<andin> Mavrodin partea lor dă moșie stj. 60 și partea

1. Eroare de transcriere, nu este vorba de căpitanul, ci de postelnicul Enache Mavrodin.

dă moară;

- 1757 mart<ie> 16. Zapisul pah<arni>c<u> lui Radul Rătescul prin care vinde lui Cost<andin> Mavrodin moșia Bloturi și Berislăvești, stj. 250;

- 1757 iunie 29. Zapisul lui Negoită Leontescu prin care vinde lui Cost<andin> Mavrodin stj. 60 cu vadă moară în apa Vezii;

- 1813 fevr<uarie> 27. Zapisul clucerului Iordache Mavrodin prin care face schimb cu log<ofăt>t Costandin ot Rușii dă Vede stj. 464 din hotarul Vătășanii, primind alți atâția din hotarul Răteasca i Colțul;

- 1813 iunie 12. Zapisul clucerului Mavrodin prin care vinde log<ofăt>tului Costandin 200 stj. din moșia Tămășani ² sud Teleorman;

- 1832 mai 18. Hotărârea cinstitului Înalt Divan cu no. 41 dată între Dialecti Sachelarie cu vistier Costandin dă la Ruși pentru moșia Bloturii;

- 1832 nov<embrie> 28. Zapisul vist<ie>r<ului> Cost<an>din către baron Hristofor Sachelarie făcând schimb moșia Bloturi și Vătășani cu moșia Pârlita a baronului.

Sineturi atingătoare dă moșia Hurezi ce-i zice și Bărbătești și Oroșani

- 7211 (1703) mai 13. Zapisul lui Ivan cu feciorii lui prin care vinde cuscrului său Vișan stj. 50 în Bărbătești sud Teleorman;

- 7216 (1708) mai 5. Carte de judecată prin care să alege partea dă moșie a lui Crăciun Gărdescu din hotarul Hurezii;

- 7259 (1751) apr<ilie> 17. Zapisul lui Arsenie prin care vinde lui Ion Gărdescu ocină din Oroșani și Bărbătești, stj. 150;

- 1760 mai 20. Zapisul lui Nichifor prin care dă danie slugerului Cost<andin> un vadă moară pă moșia Oroșanilor;

- 1760 iunie 23. Zapisul lui Cost<andin> Gărdescu cu frate-său prin care vinde slugerului Mavrodin partea lor dă moșie din Oroșani și Hurezi și Bărbătești cu vadul dă moară;

- 1760 avg<us>t 24. Zapisul preotesii Dumitrii prin care vinde slugerului Cost<andin> toată partea ei dă moșie din Oroșani, stj. 150;

- 1760 dec<embrie> 10. Zapisul lui Toader Străulescu prin care vinde slugerului Cost<andin> Mavrodin toată partea sa dă moșie din Hurezi, stj. 75;

- 1761 mart<ie> 11. Zapis al lui Nichifor călugăr prin care vinde

2. Eroare de transcriere, nu este vorba de Tămășani, ci de Vătășani.

slugerului Cost<andin> Mavrodin partea lui dă moșie în Hurezi și din Oroșani, stj. 75.

Sineturi atingătoare dă moșia Bărbăteștii, Adămeștii și Comăneștii

- Anul 7173 (1665) fevr<uarie> 17. Hrisov al răposatului domn Radu vodă ce-l dă clucerului Neagoe Săcuianu pentru satul Bărbăteștii din sud Teleorman;

- 7173 (1665) mart<ie> 17. Cartea boerilor divanului ce o dă clucerului Neagoe tot pentru satul Bărbăteștii;

- 7179 (1671) apr<ilie> 9. Zapisul clucerului Neagoe prin care vinde spătarului Șarban Cantacuzino tot satul Bărbăteștii;

- 7179 (1671) apr<ilie> 13. Hrisov al lui Antonie vodă ce-l dă spătarului Șarban Cantacuzino pentru satul Bărbăteștii;

- 7184 (1676) iunie 2. Hrisovul domnului Duca dat lui Șarban Cantac<uzino> vel log<ofă> tot pentru satul Bărbăteștii;

- 7254 (1746) fevr<uarie> 26. Zapisul vist<ie>r<u>lui Costache Năsturel prin care dă danie la mănăstirea Cotroceni moșia Bărbătești din sud Teleorman;

- 7173 (1665) iunie 12. Zapisul Radului c<ă>p<i>t<a>n și alții prin care vinde pah<arnicu>lui Barbul Urdăreanu stj. 150 din satul Adămeștii sud Teleorman;

- 7123 (1705) ian<ua>r<ie> 14. Cartea răposatului domn Cost<andin> vodă ce o dă la mănăstirea Cotroceni ca să stăpânească stj. 150 din satul Adămeștii;

- 7253 (1745) oct<omv>rie 20. Cartea domnească către armașul Manole, ispravnic ot Teleorman, ca să hotărască doaă moșii ale mănăstirii Cotroceni, Adămeștii și Bărbăteștii;

- 7257 (1748) noe<m>rie 20. Cartea dă hotărnicie a armașului Manole prin care arată că au ales partea mănăstirii din Comănești stj. 620 din 850 – rămâind și lui Mihai și Vintilă stj. 230 –, arătând <și> că această moșie este osebită dă Adămești ce este dă stj. 150 pă din jos dă Comănești, dată danie dă pah<arni>c Barbul Urdăreanu și afară dă moșia Bărbătești ce este pă din sus dă Comănești și dată danie dă vist<ierul> Cost<andin> Herescul. Care, trăgându-să și aceasta pă trei locuri, s-au găsit la apa Vezii

stj. 600, la mijloc pă valea Nanovului stj. 320 și la capul dăspre apus, la Măgura Cioacei stj. 300;

- 1761 mai 20. Copie scoasă după cartea dă hotărnicie a trupului moșii Adămești făcută dă patru boernași din poruncă domnească prin care să arată că au tras această moșie pă trei locuri și s-au găsit la Vedea, din poalele movilei din hotarul Comăneștilor până în hotarul Șovărăștilor stj. 370, la capul dăspre apus din Măgura Cioachii iar ³ din hotarul Comăneștilor în jos până în hotarul Șovărăștilor stj. 350 și la mijloc, la siliște, din hotarul Comăneștilor din deal din colnic până în groapa pivniții vornicului Bunea la hotarul Șovărăștilor stj. 370. Care, făcându-să masă, au rămas sfintei m<ănăsti>rii Cotrocenilor stj. 150 și Stoichii pârcalabului stj. 213 pă care i-au dat dăspre Șovărăștii Bujoreanului, după arătarea oamenilor din Adămești, nefiind dă față nici vechilul sfintei m<ănă>st<i>rii, nici vechil din partea Bujoreanului;

- 1763 apr<ilie> 30. Porunca boerilor caimacami către uncheaș Mihai dă la Comănești, după jalba igumenului măn<ă>st<i>rii, prin care arată că moșia este hotărâtă și împietrită și i să poruncește a nu să mai amesteca la venitul mă<nă>st<i>rii;

- 1763 sep<tem>vrie 1. Anaforaua dum<nea>lor veliților boeri prin care alege zapisele cele bune ale mă<nă>st<i>rii în suma dă stj. 638 din Comănești, gășind cu cale ca să meargă de iznoavă hotarnicii și, osebind hotarul Bărbăteștii și Adămeștii dă hotarul Comăneștilor, să tragă apoi hotarul Comăneștilor și să împietrească această sumă a mă<nă>st<i>rii, și câtă va prisosi să rămâie a moșnenilor Comanești. Care anafora să vede întărită și de răp<osa>tul domn Cost<andin> Cehan;

- 1764 apr<ilie> 20. Porunca răp<osa>tului domn Ștefan Racoviță către ispravnicii dă Teleorman ca să orânduiască 12 boernași pă care îi vor cere amândouă părțile să facă urmarea ce să cuprinde într-acea anafora;

- 1764 iunie 1. Carte dă hotărnicie a 12 boernași prin care arată că trupul moșii Comăneștii s-au găsit pă din sus dă Bărbătești și pă din jos dăspre moșia Adămeștilor și că, trăgându-o pă trei locuri, au găsit la capul dăspre apus stj. 800, la mijloc stj. 563 și la trăsura dăspre răsărit, pă lângă apa Vezii, stânjăni 750, adunându-să toți stj. 3113 și că, făcându-i masă, s-au gasit stj. 704 și că s-au dat mă<nă>st<i>rii stj. 538 cu moară și

3. *Iar are sensul de tot, de asemenea.*

moșnenilor au dat stj. 166, puind semn și pietre pentru părțile ce au ales. Adăugând a zice că au ales și moșia din Adămești, partea mă<nă>st<i>rii stj. 150 și că au lipit-o pă lângă moșia Comăneștii, puind semne și pietre pă la toate trăsurile. Și că iarăși s-au mai pus semne și pietre și pă din josul moșii Adămești dă către partea dă moșie ce au fost a lu Stoica pârc<ălab>, arătând și lungul moșii dăspre soare-apune că este drumul Comăneștilor peste Măgura Cioacii și că trece peste Vedea la răsărit în Drumul Furului la dumbravă;

- 1764 iulie 1. Zapisul moșnenilor adevărit și dă acei 12 boernași prin care arată că s-au mulțămît pă acea hotărnicie ce li s-au făcut;

- 1764 iulie 1. Ipac zapisul moșnenilor adevărit și dă acei 12 boernași prin care vinde la mă<nă>st<i>re acei 166 stj. ce li s-au ales și lor prin mai sus-zisa hotărnicie;

- 1793 dec<emv>rie 9. Anaforaua Departamentului după jalba lu uncheaș Nedelea dă la Cărtojani – carele cerea moșie în Comănești, apărând judecata pă mă<nă>st<i>re –, în dosul căriia la anul 1801 mai 27 să vede făcută și anaforaua dum<nea>lor veliților boeri iarăși apărând pă mă<nă>st<i>re, întărită și dă răp<osa>t domn Moruzi, cu îndatorire ca în soroc dă trei zile să aducă mă<nă>st<i>rea toate sineturile ce va fi având și să să înfățișeze dă iznoavă la veliții boeri;

- 1801 iulie 20. Anaforaua dum<nea>lor veliților boeri prin care gălesc cu cale ca mă<nă>st<i>rea să stăpânească stj. 818 în hotaru Comăneștilor, iar moșnenii, dă vor fi cu bănuială că vor fi stânjani mai mulți, au voe cu a lor cheltuială să ia hotarnic ca să hotărască numai hotarul Comăneștii și, eșind vreun prisos, să fie al lor. Care anafora s-au întărit iar dă răp<osa>tul domn Alecsandru Moruzi;

- 1801 sep<tem>vr<ie> 20. Alegere a Radului Fărcășanu vătaf dă aprozi prin care arată că, fiind orânduit după hotărârea domnească a dovedi care este trupul Comăneștilor, n-au putut face această dovadă, iar pentru moșia Adămeștii arată acest hotarnic că s-au arătat arendașul sârdarului Paraschiva Ghețul cu copia dă hotărnicie din anul 1761 ce să arată mai sus și prin care să dovedește că mă<nă>st<i>rea are stj. 150 în Adămești și în Bărbăești stj. 406 și palme 5 și că, după stăpânirea mă<nă>st<i>rii, s-au văzut că câte trele acele trupuri sânt unite și că, neputându-să face deosebită tragere trupului Comăneștilor, au tras pă câte trele, adecă Comăneștii,

Adămeștii și Bărbățeștii, că au eșit stj. 1170 palme 3 masă. Iar sineturile mă<nă>st<i>rii coprind stj. 818 în Comănești, stj. 150 în Adămești și stj. 406 palme 3 în Bărbățești, care fac peste tot stj. 1394 palme 3, mai lipsind mă<nă>st<i>rii stj. 204 peste ceea ce stăpânește;

- 1801 sep<tem>vr<ie> 20. Foaie dă trăsura ce au facut Fărcășanul însoțită cu alegerea dă sus, însă:

stj.1366 trăsura dă la apa Vezii dăspre răsărit;

stj. 1095 trăsura a doaă la mijloc;

stj. 1050 trăsura a treia dăspre Măgura Cioacei;

Stj. 3511 după stăpânirea mă<nă>st<i>rii, carei fac masă stj.1170 palme 3, iar după sineturi urmează a avea mă<nă>st<i>rea, însă:

stj. 818 moșia Comăneștii;

stj.150 în Adămești;

stj, 406:3 în Bărbățești = stj. 1374:3.

Din care, scăzându-să stj. 1170 palme 3 ce-i stăpânește, mai lipsesc stj. 204. Adăogând Fărcășanul a zice că această lipsă dă stj. ce are mă<nă>st<i>rea să înțelege curat că, neavând moșia pietre despărțitoare, s-au cotropit dă către vecini acea lipsă.

- 1802 fevr<uarie> 15. Anaforaua dum<nea>lor veliților boeri prin care statornicește stăpânirea mă<nă>st<i>rii atât după sineturi cât și după alegerea Fărcășanului ce să vede trecută întrânsa, care anafora este întărită și dă răp<osa>tul domn Mihai Suțul;

- 1803 apr<ilie> 22. Ipac, anaforaua dum<nea>lor veliților boeri întărită și dă răp<osa>tul domn Cost<an>d<i>n Ipsilant cu coprindere că dă vreme ce mă<nă>st<i>rea – prin vrednice sineturi și cu stăpânire dă 47 dă ani în liniște –, să dovedește că are acolo trei hotară în sumă dă stj. 1374, din care prin cercare dă măsurătoare la fața locului s-au dovedit a avea și lipsă dă stj. 204, mai vârtos văzând că și chear hotarnicul moșnenilor s-au unit cu arătarea Fărcășanului, aceea întărește anaforaua veliților boeri;

- 1815 iunie 9. Copie dă anafora a dum<nea>lor veliților boeri întărită și dă către domnul Caragea, sfînțind hotărârile judecătorești dă mai dinainte;

- 1818 iulie 2. Zapisul epitropilor mă<nă>st<i>rii Cotrocenilor către log<ofă>t Cost<an>d<i>n Butculescu prin care face schimb, dând mă<nă>st<i>rea moșiile Adămești, Comănești și Bărbățești și priimind dă

la Butculescu moșia Căineasca și lei 26000;

- 1818 sept<emv>rie 16. Jalba stolnicului Cost<an>d<i>n Mavrodin cerând protimisis, căci schimbul făcut dă către mă<nă>st<i>re să socotește ca o vânzare, în dosul căriia este și anaforaua Log<ogofeției> prin care orânduiește pricina în cercetarea ispravnicilor județului, întărită și dă domnul Caragea;

- 1818 sep<temv>rie 20. Înscrișul sărdarului Marin Butculescu prin care să leapădă dă schimbul ce făcuse cu mă<nă>st<i>rea și că după protimisisul ce-l are stol<ni>c Mavrodin, le-au cumpărat cu bani dă la mă<nă>st<i>re;

- 1818 sep<tem>vr<ie> 25. Zapisul epitropilor mă<nă>st<i>rii prin care fac schimb cu vist<ierul> Cost<an>d<i>n, dând moșia Comăneștii și Adămeștii (fiindcă moșia Bărbăteștii au fost vândută mai nainte stolnicului Mavrodin) și luând dă la vist<ie>r moșia Bălțații și Tomeștii și lei 5350;

- 1818 oc<tom>vr<ie> 10. Înscrișul vist<ie>rului Cost<an>din prin care să leapădă dă schimbul dă sus ce făcuse cu mă<nă>st<i>rea;

- 1818 oc<tom>vr<ie> 12. Zapisul epitropilor mă<nă>st<i>rii și cu pecetea mă<nă>st<i>rii întărit prin care vând aceste trei trupuri stolnicului Cost<an>d<i>n Mavrodin în lei 50000;

- 1819 iunie 25. Jalba către domn cerând a să întări zapisul vânzării dă mai sus, în dosul căriia este anaforaua Log<ofe>ț<iei>, supuind zapisul la întărirea domnului;

- 1826 decvrie 14. Anaforaua dum<nea>lor veliților boeri între stolniceasa Anica Mavrodin cu baron Hristofor Sachelarie pentru moșia Mavrodin, mulțumindu-sa stolniceasa a-i plăti baronul lei 10000 lipsa zestrii sale și <lăsând> baronului moșia Mavrodin întru a sa stăpânire. Care anafora, după mulțumirea amândurora părților, s-au întărit și dă răp<osa>t<u>l domn Grigore Ghica la 1827 mart<ie> 5;

- 1835 noe<m>vr<ie> 9. Zapisul baronului Sachelarie prin care vinde Mării sale domnului Miloș moșia Mavrodin ce este întrupată și cu moșia Vătășanii, moșia Cășcioarele și moșia Tămădău i casele din București și magazia dă piatră din Brăila drept 62000 #⁴, care zapis este adeverit atât dă cinstitul Consulat al Rosii cât și dă cinstita Agenție;

- 1835 dec<e>mvr<ie> 8. Zapisul baronului Sachelarie tot pentru

4. Galbeni.

vânzarea acareturilor dă sus și tot cu prețul arătat, adevărit în dos și dă cinstita Logofeție a Dreptății în anul 1836 ianu<a>r<ie> 10 cu no. 4, precum și al doilea adevărire în anul 1839 supt no. 85 și al delii ⁵ 120.

După citirea mai sus arătatelor hârtii altă deslușire mai multă nefăcându-să decât pentru acele trei trupuri, Bărbătești, Comănești și Adămești, că să mărginește după sineturi în sumă dă stj. 1374 palme 3, iar după stăpânire în sumă dă stj. 1170 palme 3, precum și dă trupurile celelalte că, după cumpărăturile ce să vadă <făcute> prin zapisele din urmă dă către Cost<an>d<i>n Mavrodin, că trupul Repezi au fost dă stj. 1470 i trupurile Cucueți ce i s-au zis și Vătășani i Bloturile și Berislăveștii că au fost dă stj. 1157½, precum și trupul numit Hurezii și Oroșanii că au fost dă stj. 450. Și pă care, adunându-i la un loc, urma ca tot hotarul Mavrodinului să fie întrupat, după sineturi și zapisele dă cumpărătoare ce să vadă coborâte pă obrazul lu Mavrodin, dă stj. 4452 palme 2.

Dar pentru că nu m-am putut răzema numai pă niște zapise neformăluite și pentru că nici printr-acelea nu să vadă trecute niscareva semne prin care să să poată înființa despărțirea răzorului despărțitor dă către vecinii răzași, m-am văzut silit a lua această dăslușire din sineturile vecinilor răzași. Și căutând pă planul cel rădicat dă către d<umnea>l<ui> inginer în tot ocolul acestui trup dă moșie Mavrodinul ca să mă îndăstulez cu cine să vecinește această moșie, am aflat că dăspre răsărit să alătură cu moșia Șovărăștii a ecselenții sale ghenăralu Mavru până la un loc și apoi să lovește în capete cu moșia Lăcenii sau Vânjureștii a mă<nă>st<i>rii Văcăreștii, la locul pietrii din drum unde stă colțul moșii Șovărăștii. Și dă aci să alătură iarăși cu moșia Lăcenii și Vânjureștii a d<umnea>l<ui> medelnicerului Teodorache Porumbarul până la semnul dân Drumul Furului ce este aproape dă locul cu stejarul dă la Licsandra. Și dă acilea apucă spre meazănoapte, alăturându-să cu moșia Licsandra și Zâmbreasca ⁶ a Spitalului Sfântului Panteleimon până în moșoroiul ce este făcut la locul pietrii, în marginea lacului cu plop. Și dă acolo iarăși să întoarcă spre apus, alăturându-să cu moșia Bloturile a Sfintei Mitropolii, până în dreptul locului pietrii, la stuf, ce este în dreptul Gârlii vătafului Ioan, hotar dăspărțitor între moșia Bloturile și Plosca. Și dă aci să alătură cu moșia

5. Delă=dosar.

6. Eroare de transcriere, în realitate este vorba de moșia Zbrăgleze.

Plosca a dumn<ea>ei cocoanii Saftii Castrisoaii către meazăzi până la Măgura Cioaca unde iarăși stă hotarul Comăneștilor dă către Adămești.

În urma aceștii dăslușiri am cerut dă la d<umnea>l<ui> pitar Gheorghie Brătescul, vechilul Sfintei Mitropolii, carele s-au înfățișat cu vechilimea înscris<ă> sub no. 159 din partea Vicariatului Sfintei Mitropolii, ca să-mi arate sineturile Sfintei Mitropolii. Și-mi arătă o carte dă hotărnicie din anul 1797 oc<tom>vr<ie> 25 ce să văzu răzimată pă altă carte dă hotărnicie dă 12 boeri din anul 7230 (1722) iulie 15 și pă care, citindu-o, să văzu că acei hotarnici întâiu ar fi făcut trăsurile peste tot trupul moșii Bloturile, arătând că trăsura dă la răsărit ar fi făcută puind sfoara dăn hotarul moșii Bloturile a Sf<ân>t<u>l<ui> Ioan, din coasta Văii lui Asan aga dăspre răsărit, din matca văii în mijlocul coastei, unde au facut și semn groapă mare. Și că au mers drept în vale, în curmezișul amândurora moșiilor, până în hotarul Repezii a clucerului Andrei Mavrodin unde au găsit și hotar piatră, împotriva padinii cei mari, lângă Drumul Balțatului dăspre apus, și au eșit funii 53 și stj. 22 peste funii, ce să coprinde stj. 1347.

Precum și a doaă trăsura la mijloc, că ar fi pus sfoara iarăși din hotarul moșii Sfântului Ioan, din piatra cea mare ce este din sus dă Drumul Bătrân, care drum ese dă la Vedea și merge asupra câmpului, și că au mers drept în sus pă sub coasta Vezii dăspre apus până iar în hotarul Repezii a clucerului Andrei, dă s-au făcut semn o groapă mare împotriva pivniții spahiului cârciumarul, care pivniță este lângă Vedea, și au eșit funii 50 și stj. 15 peste funii, care fac stj. 1265.

Asemenea și trăsura dă la apus, că au pus sfoara din hotarul moșii Ploșcii iarăși a mă<nă>st<i>rii Sft<ântul> Ioan, din Drumul Stufului dăspre apus, care stuf să numește Gârla vătafului Ioan, unde au facut semn groapă. Și că au mers drept în jos până iar în hotarul clucerului Andrei, în Furcituri și Valea Stupinilor, lângă drumul ce vine dă la Vătășani și merge la câmp, unde au făcut semn groapă și au eșit funii 47 și stj. 8 peste funii, care fac stj. 1183. Și că, aducând câte trele trăsurile și făcându-să masă, fac stj. 1265.

Din care mai la urmă deosibește partea Sfintei Mitropolii iarăși pă trei trăsuri, dând la fieșcare trăsura câte stj. 665 și alăturându-i pă lângă moșia Sf<ântului> Ioan. Iar partea lui Mavrodin au dat-o pă lângă moșia Repezii iarăși prin trei trăsuri și în sumă dă stj. 600 masă. În urma căriia, făcându-să cercare moșii Sfintei Mitropolii dă față cu numitul vechil, s-au

și găsit la fieșcare trăsură stăpânind Sfânta Mitropolie câte 665 stj., făcându-să mușuroi la împlinirea sumii și arătând mulțumire vechilul Sf<intei> Mitropolii pă această lucrare, dar înscris nu au dat, zicând că până va raportui mulțumirea să să dea din partea Vicariatului Sf<intei> Mitropolii.

După aceasta ne-am mărginit și în cercetarea linii despărțitoare între moșia Brăglezile și Licsandra a Spitalului Sf<ântul> Panteleimon și care să alătură cu moșia Repezii ce este dă Mavrodin. Și, citind copia dă hotărnicie a d<umnea>l<ui> pitarului Grigorie Pleșoianul făcută în anul 1840 dec<emv>rie 6 cu no. 249, s-au văzut pă dă o parte răzemată pă vechea carte dă hotărnicie din anul 7212 (1704) făcută dă 12 boeri și prin care să arată că trăsura dintâiu ar fi făcut-o la capu moșii spre Valea Căinelui din hotarul Repezilor până în hotarul Stoienestilor, eșind la acea trăsură stj. 3000. A doaă trăsură iarăși au făcut-o la mijlocul moșii, din hotarul Repezi din Vadul Alb în sus și au eșit stj. 2980. Asemenea și a treia trăsură, că au făcut-o la capul moșii dăspre Vedea, din hotarul Bloturilor în sus până în hotarul Stoienestilor la Balțatul, stj. 3700.

Iar pă dă altă parte <hotărnicia lui Grigorie Pleșoianul a fost> săvârșită pă lucrarea din anul 1837 a d<umnea>lui treti log<ofă>t Barbul Degeanu ce au fost hotarnic din partea ci<n>st<ite>i Epitropii și carele, în loc <ca> la trăsura dintâiu să să povățuiască din vechea copie dă hotărnicie care zice că trăsura dintâiu a moșii Brăglezile au făcut-o spre Valea lu Căine dăn hotarul Repezilor până în hotarul Stoienestilor, d<umnea>l<ui> a început trăsura din muchea Văii Căinelui cea despre Repezi, dă la movilița ce zice că au făcut-o Degeanul pă groapa pietrii, dovedit prin cartea dă blestem, și au mersu spre miazănoapte peste Valea Căinelui până în hotarul Stoienestilor sau Bujoreștii la groapa pietrii scoasă dă Voinea Radul, și au eșit stj. 2930.

Neasămănată vorbirea d<umnea>l<ui> cu cea din vechea hotarnicie. Și către aceasta aflându-să mai mulți oameni bătrâni din Mavrodin față ziseră că ei acolo unde este movilița n-au pomenit nicio piatră hotar, ci o piatră dă hotar au pomenit-o afară dăn pământ în vale lângă o salcie, până unde știu că s-a urmat și vechea stăpânire, scăpând din vedere d<umnea>l<ui> Pleșoianul că cu această urmare s-au dat pricină pă dă o parte dă nemulțumire proprietarului Mavrodinului, cunoscându-să iarăși încurcat, iar pă dă altă parte că și spitalul să păgubește cu 70 stj. Și cere

acesta ca să desputernicească și vechea carte dă hotărnicie ce o are spitalul cu împuținarea stânjânilor și cu adaosul vorbirii peste a ei coprindere.

Pentru aceste dar cuvinte trăsura dintâiu și cea dă al doilea rămân a să îndrepta după chear coprinderea vechii cărți dă hotărnicie ce are spitalul, fiind și la trăsura al doilea prigonire, căci atunci să vor cerceta și trăsurile moșii Stoieneștilor, dă vreme ce însuși d<umnea>l<ui> pitar arată că piatră nu s-au găsit nici acolo, fiind scoasă dă un Voinea Radul. Iar a treia trăsură, fiind urmată după dreptate, rămâne statornicită, primită fiind dă amândoaă părțile ca o urmare întocmai coprinderii vechii cărți dă hotărnicie ce are spitalul.

Aceeași băgare dă seamă făcând și sineturilor moșii Licsandra iarăși a Spitalului Sfântului Panteleimon, am văzut trecut în cartea dă hotărnicie a d<umnea>l<ui> Pleșoianu zapisul pah<arni>c<u>lui Barbul Urdăreanu din anul 7220 (1712) iunie 20 prin care vinde căp<i>t<anu>lui Pană Conțescu stj. 2869 moșia Brăglezile, precum și moșia ce să cheamă Licsandra ce este în cap cu moșia Brăgleaza, dân jos dăspre Teleorman, stj. 490. Precum și Conțescul, că în urmă, la anul 7259 (1750) dec<emv>rie 4, face danie la mă<năs>t<i>rea Sfântului Panteleimon moșia Brăglezile și moșia Licsandra stj. 490. Și pentru care măcar că d<umnea>l<ui> Pleșoianu zice prin alegerea dumisale că au urmat cu trăsurile după vechea și pacinica stăpânire, dar aceasta o zice dă la d<umnea>l<ui>, iar pă fața pământului au făcut călcare moșii Mavrodinului peste vechea stăpânire, luand cu trăsurile aceștii moșii dăspre miazănoapte, dă unde singur zice că ar fi făcut semne, iar nu că au găsit vre niscareva pietre hotare sau niscareva semne după sineturi. Și pentru că spitalul să vede că are după sineturile mai sus arătate suma dă 490 stj. în hotar Licsandra, dar nu cu trăsura, nici numindu-i masă, dă aceea nu să poate socoti pravilnică urmarea d<umnea>l<ui> până nu să vor dovedi semnele vecinilor răzași ori din sus sau din jos întemeiate pă sineturi vrednice dă credință, și dintr-acelea dându-să acești 490 stj. ai spitalului unde să vor împlini, acolo urmează a să socoti hotarul moșii Mavrodinul. Și prin urmare să cuvine a să face și acestor trăsuri pravilnică îndreptare, precum mai sus să arată.

Săvârșindu-să și cercetarea aceștii dăspărțiri m-am mărginit și în cercetarea învecinării cu moșia Lăcenii a d<umnea>l<ui> medelnicerului Teodor Porumbaru din partea căruia arătându-să vechil d<umnea>l<ui>

Ioan Rapita cu adeverință înscris<ă> adeverită și de suptocârmuitorul plășii Târgului. Și despărțirea moșii Lăcenii dă către Mavrodin fiind Drumul Furului și pă lângă acest drum făcându-să semne, precum să vede pă plan la no. 29, 33 și 34 la colțul moșii Lăcenii și la no. 35 la locul pietrii la drum, unde stă și colțul capului moșii Șovărăștii pă semnele vechii stăpâniri, am văzut mulțumire din partea amândurora părților, rămânând a să statornici și pă viitorime stăpânirea tot printr-acele semne.

Asemenea, mergând și dăspre moșia Plosca a dum<nea>ei cocoanii Săftii Castrisoaiei me-au eșit înainte un Dumitru Cotea isprăvnicelul moșii dum<nea>ei și carele zise că este isprăvnicel <de> peste doaăzeci dă ani și că între vecinătatea acestor doaă moșii apururi au avut liniște. Tot asemenea încredințare îmi zice și vechilul Mării sale domnului Miloș. De aceea rămâne a să statornici stăpânirea și pă viitor tot prin semnele vechii stăpâniri.

În urma săvârșirii aceștiia am venit și în dreptul moșii Spătărei ce-i zice și Comisanii i Pârlita și Văjulești a Sfintei mă<nă>st<i>rii Văcăreștilor unde, arătându-să d<umnea>l<ui> ceauș Tănăsache Papadopol, vechil din partea Epitropiei Mănăstirilor Sfântului Mormânt, cu adeverință înscris<ă> supt no. 146, adeverită și dă Comisia Văpselii dă Roșul cu no. 784, îmi arată o carte dă alegere din anul 1805 sept<emv>rie făcută dă către răposatul pitar Mihalache Perdicarul și rezemată pă altă hotărnicie din anul 1800 avg<us>t 12 făcută dă către clucerul <...>rie ⁷ Dimitrie Shina ispravnicul și dă către post<elni>c Matei Gherachi ce au <...> ⁸. <...> ⁹ care să învecinește cu această moșie Spătărei și în care să arată că la groapa dă fântână din scursura Văii Calului să sfârșăște lungul moșii Comisanii ce i să zice și Spătărei a Sfintei Mă<nă>st<i>rii Văcăreștilor, care semn al gropii dă fântână lovește în cap moșia Repezii dă Mavrodin. Și apoi zice numita alegere că dintr-acei semn al gropii dă fântână din scursura Văii Calului, fiind în capul dăspre răsărit al moșii Comisanii ce-i zic și Spătărei a mă<nă>st<i>rii Văcăreștilor, au pus sfoara și au mers spre meazăzi pă capetele moșiilor ce să lovesc cu acest hotar al Spătăreilor, adică pă capul moșii Repezii a d<umnea>lui șătrarului C<os>t<an>d<i>n Mavrodin i pân capul moșii Cotoranii a Sfintei mă<nă>st<i>rii Cotrocenilor și până

7. Documentul rupt.

8. Documentul rupt.

9. Documentul rupt.

în capul moșii Adămeștii a d<umnea>lui sărdarului Paraschiva, până la o moviliță ce să zice Flocoșița Mică și este hotar moșii Furculeștilor carei să hotărăsc pă din jos cu această moșie a m<ănă>st<i>rii – în care semn să lovește în cap și Adămeștii sărdarului Paraschiva, fiind și un drumulețu pă lângă dânsa dă merge spre Ulmul cocoșat la moșnenii Furculești – și au eșit cu stânjănu lui Șarban vodă stânjăni 2007 – în linia aceasta găsindu-să moviliță făcută mai dinainte, încă și cu pietre mărunte dă Vedea supt dânsle și stăpânirea urmată făr dă prigonire. Precum asemenea și cu moșia Furculeștilor ce să lovește numai la un cap dăspre moșia Adămeștii, rămâne a să statornici și pă viitorime semnele tot acele vechi semne ce să află într-această linie.

După aceasta am mersu și la linia despărțitoare dăspre moșia Adămeștii a ecseleții sale dum<nea>lu<i> ghenăral Mavru, unde am găsit pă d<umnea>l<ui> pah<arni>c Stancul Terențescul orânduit hotarnic la moșia ecseleții sale și, vrând a mă îndăstula și pentru despărțirea aceștii moșii, me-au înfățișat pah<arni>c cele mai jos arătate sineturi:

- Anul 1779 avg<us>t 19. O copie dă foaie dă trăsuri, care copie să văzu adeverită la anul 1786 mart<ie> 28 dă răposatul biv vel log<ofă>t Grigore Băleanu peste șapte ani și cu vorbire, dar, că este a moșii Șovărăști și Preoteasca și scoasă după o foaie dă hotărnicie a d<umnea>l<ui> Ioniță ispravnic și Dimitrache vt<orî> comis, ispravnic, în zilele răp<osatu>lu<i> domn Alecsandru Ipsilant și prin care arată trăsurile: <stj.> 540 la capul moșii dăspre apus, din măgura ce să cheamă Flocoșoaia din hotarul Nănovenilor în sus până în Măgura Cioacăi din hotarul d<umnea>l<ui> clucerului Anghelache, la mijloc stj. 630 pă Valea Nanovului iar din hotarul Nănoveni în sus până iar în hotarul clucerului Anghelache și stj. 582 la trăsura a treia pă lunca Vezii iar din Valea Nanovului în sus și până în hotaru clucerului Anghelache din dreptul morii unde au arătat Radul morarul ce să cheamă pă poreclă Coconu, ducându-să suma acestor trei trăsuri stj. 1752, iar masă stj. 584;

- Anul 1812 sept<emvrie> 1. Zapisul răp<osa>t<u>l<ui> Grigorie Clinceanul întărit și dă Comitetul Țării dă atunci prin care vinde nepotu-său vt<ori> post<elni>c Răducan Clinceanul stj. 584 moșia Șovărăștii din sud Teleorman coborâtă clironomii lui dă la răposatul unchi-său Dumitrașco Bujoreanul și când i-au dat și toate sineturle vechi ce le-au avut. Și pentru

că zapisele cele vechi coprind stj. 675, cere numitul cumpărător hotarnici să o tragă și dă va eși după zapise mai mult să fie toată a cumpărătorului, fără a mai cere altcevaș, iar nefiind prisos să aibă a stăpâni acei stj. 584, căci așa s-au învoit;

- 1839 iulie 19. Anaforaua ci<n>st<itu>lui Departament al Dreptății cu no. 6412 întărită și dă către domn, cu coprindere că moșia Șovărăștii ce i să zice și Adămeștii și care a fost a d<umnea>lui Alecu Clineanu s-au cumpărat dă la mezat dă cătră d<umnea>ei jupâneasa Eleni Gherachi;

- 1816 fevr<uarie> 1. Zapis supt iscălitura Paraschivei adevărit și dă trei martori pă care îl dă la mâna cumnatu-său Dimitrache și cu coprindere că pentru lei 10650 lipsa zestrii ce avea să ia, i-au dat moșia Nanovului stj. 213 cu moara dă acolo și că s-au desfăcut;

- 1818 iulie. Copie dă zapis al răp<osa>tului ghenăral Varlaam prin care împuternicează pă răp<osa>tul clucer Răducan Voinescu și pă medelnicerul Atanasie Ghinu ca să vânză trupurile dă moșie ce le-au luat dă la mă<nă>st<i>rea Sf<ântul> Ioan din București cu schimb, pă care le arată anume.

- 1818 sept<emv>rie 16. Zapisul slugerului Dimitrache Borolu și al soții sale Licsandra, adevărit și dă ispravnicii județului Teleorman și cu coprindere că pă temeiul împuternicirii ce au avut clucerul Voinescu și medelnicerul Ghinu ca să vânză moșiile ce le avea cump<...>¹⁰ dă la mă<nă>st<i>rea Sf<ântul> Ioan s-au învoit cu numiții <...>¹¹ ca făcând schimb <...>¹² <Adă>meștii ce și el o avea luată dă la răp<osatul> Paraschiva, fratele soții sale Licsandra și au luat împotriva moșia după zapise și lei 12000;

- 1818. Zapisul clucerului Voinescu și medelnicerului Ghinu adevărit și dă către răp<osa>t<u>l ghenăral Varlaam prin care vinde doctorului Silvestru moșia Adămeștii ce rumânii o numesc și Nanovul dă stj. 213 în lei 16200;

1840 apr<ilie> 1. Zapisul sârdarului Costandin Silvestru adevărit și dă Judecătoria județului Teleorman prin care vinde moșia sa părintească Adămeștii ce să învecinește cu moșia Șovărăștii pă care au cumpărat-o dum<nea>ei hătmâneasa dă la Anica Clineanca, fosta sa soție, și care

10. Documentul rupt.

11. Documentul rupt.

12. Documentul rupt.

moșie după sineturi este în lat dă stj. 213;

- 1817 mart<ie> 15. În copie anaforaua cinst<itei> Log<ofe>ț<ii> a Țării dă Sus urmată la judecata ce au fost avut mă<nă>st<i>rea Cotrocenilor cu șătrarul Cost<an>d<in> Mavrodin pentru călcarea moșii Bărbăteștii și prin care să găsește cu cale ca să meargă dă iznoavă hotarnicii la acel cap al moșii unde să tășăște moșia ca să-i facă o măsurătoare tocmai în cap, în Măgura Cioacăi, altă măsurătoare unde începe a să îngusta, alta la mijloc unde s-au mai făcut și alta la celălalt căpătâiu iar unde s-au mai făcut. Și aceste patru trăsuri împreunându-le, să lepede trei părți, iar o parte ce o va popri sânt stânjănii cei adevărați și drepți. Și cu acest mijloc să împlinească șătrarul Mavrodin stj. 1000 și unde să vor împlini să puie pietre la celelalte trăsuri. Iar la capul dăspre apus să ție hotarnicii drept semn statornic despărțitor între moșia șătrarului și între moșia mă<nă>st<i>rii acest semn numit prin toate sineturile. Apoi la vale rămâne moșia mă<nă>st<i>rii, arătând și lungu moșii mă<nă>st<i>rii, iarăși după sineturi, că la capul dăspre apus dă la Măgura Cioachii trece mai nainte până în drumul Comisanilor, fiind moșia mă<nă>st<i>rii mai lungă decât a șătrarului. Unde la acel cap lângă drum fiind moșia mă<nă>st<i>rii nemăsurată, să mai facă hotarnicii și acolo o trăsură și împietrire ca să fie știut capul moșii mă<nă>st<i>rii dăspre ceilalți vecini, cum și capul dăspre răsărit ce merge cu lungimea ca și moșia șătrarului, dă trece apa Vezii până în Drumul Furului în dumbravă. Care anafora, după mulțumirea prigonitoarelor părți, să vede întărită și dă domnul Caragea;

- 1826 iunie 25. În copie hotărnicia slugerului Sandu Depărățeanu și vt<ori> vist<ier> Cost<andin> ot Rușii dă Vede făcută moșii Nanovului, Treapăda i Nemoșteni și Târnava din porunca răp<osatu>lui domn Grigore Ghica, dată la anaforaua d<u>m<nea>lor veliților boeri și <în care se arată> că, mergând la fața locului și dând ocol aceștii moșii Adămeștii a d<umnea>l<ui> stolnicului Răducan Clinceanul ce o are dată zestre d<umnea>l<ui> sărdar Cost<andin> Filiti ¹³ –, după sineturle aceștii moșii Adămeștii care li s-au trimes prin cinst<ita> hătmănie – și pă dă vale pă lângă moșia Băcăeni a Sf<intei> Mitropolii, aflându-să față prot<o>p<opul> Spiridon și popa Dumitru ot Băcăeni trimiși dă Sf<ânta> Mitropolie, au tras-o pă trei locuri, după obicei.

13. Costandin Filiti este aceeași persoană cu Costandin Silivestru.

Adecă, la trăsura dintâiu la capul dăspre răsărit au pus lanțul din piatra dă hotar ce au așăzat-o a fi despărțitoare într-aceaste trei trupuri și între Băcăeni unde, cercând stânjăanii Băcăenilor, au eșit dăplin, și că au tras-o în sus, d-a curmezișul prin tufe până în piatra ce au așăzat-o în linia vechilor semne a Adămeștilor și au eșit stj. 1460 pă care i-au împărțit precum îi arată în numita copie.

Precum și trăsura dă la mijloc, că au pus lanțul din locul ce au mărturisit popa Dumitru ot Băcăeni că au fost hotar dă piatră în muchea dăspre răsărit a Văii Nanovului, unde au făcut și numiții hotarnici semn groapă ca să să puie piatră și măgură, și că au mersu în sus d-a curmezișul tot pă muchea Văii Nanovului cea dăspre răsărit până în piatra dă hotar ce au așăzat-o în linia hotarului Adămeștii, unde și cartea dă hotărnicie din sineturile d<umnea>l<ui> stolnic Clineanul mărturisește că acolo li s-au împlinit stânjăanii Adămeștilor și că au eșit stj. 1118 și pă carei iarăși i-au împărțit moșnenilor Nănoveni, precum îi arată în numita hotărnicie.

Asemenea și trăsura dă la apus că au pus lanțul din locul ce au mărturisit popa Dumitru ot Băcăeni că au fost hotar din piatră al moșii Băcăenilor și că au mers d-a curmezișul moșiilor în sus, pă muchea Tărnăvii până la piatra ce au așăzat-o numiții hotarnici în muchea văii, drept Lacul Simioanii, pă linia vechilor semne ale moșii Adămeștilor, care lac cade dă la piatră spre apus în vale, și că au eșit stj. 1069, împărțindu-i și aceștia între moșnenii Nănoveni, precum îi arată în numita hotărnicie.

Mai adăogând numiții hotarnici a zice că trupurile acestea dă moșie ale moșnenilor Nănoveni fiind lungi și cotite și trăsurile dăparte una dă alta, au mai făcut și al treilea trăsură pă unde au socotit dă trebuință spre îndesirea semnelor, arătând că au făcut o trăsură peste apa Vezii din piatra ce s-au găsit hotar vechiu în scursura din coasta Vezii dă către Băcăeni, pă deasupra viilor dă către răsărit până în linia moșii Adămeștii în dreptul știubeiului și că au eșit stj. 1372, împărțindu-i precum să arată în numita hotărnicie anume.

Al doilea trăsură din piatra dă hotar al Băcăenilor ce s-au găsit semn vechiu în drum lângă Vedea, dă la vale dă moara log<ofă>tului Ioniță Nănoveanul și că au mersu pă drum în sus d-a curmezișul pă lunca Vezii, pă lângă satul Nanovului drept la alt știubeiu ce este iarăși în linia Adămeștilor

și că au eșit stj. ... ¹⁴ și care zic că i-au împărțit precum să arată anume.

Al treilea trăsură că au făcut-o în dreptul Măgurii lui Bonțoi din linia moșii Băcăeni până în linia moșii Adămeștii și că au eșit stj. 1033, împărțindu-i și pă aceștia precum îi arată într-acea hotărnicie.

Mai adăogând a zice că în urma acestora au tras și moșia Târnavă care este deosăbit trup dă moșie la capul dăspre apus al moșiilor numite mai sus, care să vecinește pă dă la deal tot cu moșia Adămeștii a d<umnea>l<ui> stolnic Clinceanu, iar pă dă la vale cu Calofireștii d<umnea>l<ui> sărdarului Marin Butculescu.

Arătând și trăsurile ce au făcut, cea dintâi la capul dăspre apus din hotarul moșii sărdarului Marin și că au mers în sus până în hotarul moșii Adămeștii unde au așăzat piatră după linia ce au făcut cu Măgura Flocoșoaia care este în capul moșii Adămeasca dăspre apus și că au eșit stj. 1280. Trăsura dă la mijloc că au făcut-o iarăși din hotaru moșii sărdarului Butculescu și că au mersu în sus până în hotarul Adămeștilor unde au pus piatră tot după linia făcută cu Măgura Flocoșoaia și au eșit stj. 1471. Asemenea și trăsura capului dăspre răsărit că au făcut-o iarăși din hotarul sărdarului Butculescul și că au mers în sus pă valea Târnăvii până în lacul Simioanii ce este dă la deal dă drumul pietrii, în mijlocul văii ce din vechime să numește hotar al Adămeștilor și au eșit stj. 1510. Și că au făcut și mușuroaie dă pământ atât la trupurile dă sus precum și la trupul acesta dă la un cap al moșiilor până la celălalt cap.

După citirea acestor hârtii atingătoare dă moșia ecseleștii sale d<omnu>l<ui> Mavru am cerut dă la d<umnea>l<ui> pah<arni>c Stancul ca să-mi arate adăvărata carte dă hotărnicie a moșii Adămeștilor pentru care vorbește atât acea copie dă trăsură ce este scoasă după o foaie dă hotărnicie a d<umnea>lui Ioniță și vt<ori> comis Dimitrache, ispravnici, precum și hotarnicii moșii Nanovului din anul 1826 prin care zic curat că au așăzat piatra în linia hotarului Adămeștii unde și cartea dă hotărnicie din sineturile d<umnea>l<ui> stolnic Clinceanu trimise numișilor dă către cinstita hătmănie mărturisește. Și răspunse d<umnea>lui pah<arni>c că altă hotărnicie nu are dăcât acea copie dă trăsură. După aceasta am zis d<umnea>lui pah<arni>cului că cum s-au putut păstra o copie, iar hotărnicia nu și care s-au văzut și în anul 1826 dă cătră hotarnicii moșii

14. Documentul rupt.

Nanovului și prin care s-ar putea face deslușirea cuvenită. D^{umnea}l^{ui} împotrivă iarăși s-au arătat cu propunerile dă mai jos și la care i s-au făcut deslușirea arătată.

.....

.....

După o delungă dezbateri ce am avut cu d^{umnea}l^{ui}, neputându-ne uni, căci d^{umnea}l^{ui} stăruiește a-i da acei copii dă trăsuri o sfințenie ce n-o meritează și a nimicnici toate celelalte hotărnicii și sineturi, iar eu, împotrivă, cunoscând acelea dă sfinte împotriva acelora aceea copie ca o hârtie <...> ¹⁵ pravilii povață, dă aceea rămâne a să chibzui și a să hotărâ dă către cinstitele judecătoria urmarea ce să cuvine a să face.

Ss Paharnic G. Măcescu 1842 sept^{rie} 30.

Arhivele Naționale Biroul județean Teleorman, Fond Tribunalul județului Teleorman, pachet 201, dosar 280/1840, f. 60-68, original.

15. Documentul rupt.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ȘI ROLUL EI ÎN VIAȚA BISERICII

Drd. Ciprian PANDEA

Introducere

Cultura contemporană, în general și cea românească în mod special, poate fi înțeleasă ca fiind una de masă. O cultură religioasă, dar și una laică; o cultură modernă, dar și o cultură antică; o cultură politică, dar și una scolastică, universitară. Cultura pătrunde întreaga sferă de existență și de acțiune a omului: la nivel intelectual, organizatoric, instituțional și spiritual și, datorită faptului că ajunge în planurile instituționale ale societății, ea are ca rezultat final civilizația. Aceasta din urmă este rezultatul transpus în concret al spiritului uman asupra naturii și asupra societății umane. Civilizația este cea care satisface necesitățile materiale ale corpului, și, pe de altă parte, cultura satisface nevoile spirituale ale sufletului uman.

În decursul istoriei, cercetările oamenilor de știință români au adus omenirii invenții și descoperiri foarte valoroase, recunoscute de întreaga lume științifică. Medicii și inginerii români au inventat și descoperit formule și mașinării care, ulterior, și-au arătat utilitatea pentru întreaga lume. În prima jumătate a sec. XX, inginerii și savanții români s-au educat atât în universitățile din țară, cât mai ales la cele din Occident și au participat la diverse cercetări împreună cu mari savanți internaționali.

I. Știința românească în raport cu religiozitatea ortodoxă românească

În matematică, cea mai importantă personalitate a fost Spiru Haret (1851-1912). Acesta, pe lângă faptul că a fost matematician, a avut un

rol important și în sociologie, dar și în politică (liberal). A fost profesor la Universitatea din București, membru al Academiei Române și ministru al Instrucțiunii publice, aducând reale contribuții la modernizarea învățământului românesc, începând de la cel primar până la cel universitar, mai ales în mediul rural. Lucrarea sa de referință este *Mécanique sociale* apărută în 1910, reprezentând prima încercare de cuantificare a sociologiei pe baze matematice. A înființat în anul 1900 societatea „Steaua” care a editat o serie de lucrări populare, dar și unele cărți de popularizare a științei. În calitate de ministru și-a pus semnătura pe documentul de înființare a primului observator astronomic din România ¹.

Spiru Haret vedea în Biserică o instituție a statului român, cu o autonomie față de stat, pe de o parte, iar pe de altă parte având nevoie de sprijinul instituțiilor statului. De asemenea, Biserica se bucură de autonomie și autocefalie în organizarea și funcționarea ei: „Biserica este un organism de stat, și unul din cele mai principale; ea trăiește împreună cu statul, contribuie la viața lui, și statul la rândul lui este sprijinul bisericii. Așa fiind, nu se poate concepe despărțirea absolută a unuia de celălalt; aceasta s-ar chema separația bisericii de stat, ceea ce noi nu avem, și nici nu trebuie să avem. Sunt dar împrejurări când biserica trebuie să colaboreze cu statul mână în mână, mai ales la momentele grele” ².

Spiru Haret a respins secularismul ca politică de stat în România. Trebuie să amintim faptul că la data de 9 decembrie 1905 a fost proclamată în Franța separarea Bisericii de Stat; reacția omului politic Spiru Haret fiind una opusă, respectiv de întărire a cooperării dintre stat și biserică. El a insistat ca unele măsuri politice luate de stat să aibă rolul de a sprijini biserica, idee care, în realitate, este un principiu de bază al programului său de modernizare a societății românești, bazat pe reformarea zonei rurale și țărănești. Cu privire la cei care susțineau separarea bisericii de stat, el este de părere că opțiunea acestora este doar o imitație a unui concept preluat din alte culturi: „Au auzit vorba asta pe aiurea și s-au crezut isteți dacă o repetă și la noi” ³.

1. Victor Anestin, *Puterea științei*, Eagle Publishing House, București, 2010, p. 83.

2. Spiru C. Haret, „Criza bisericească”, în *Operele lui Spiru C. Haret*, vol. IX, Editura Cartea Românească, București, f.a., p. 124.

3. *Ibidem*, pp. 64-65.

Haret recunoaște caracterul conservator al practicilor bisericii: „Chiar prin esența sa, biserica nu se acomodează cu schimbările dese, și când trebuie a i se aduce vreuna, trebuie ca ea să se facă în așa fel ca să nu fie nevoie a se reveni prea curând asupra ei”⁴.

În medicină regăsim o listă lungă de cercetători români care s-au bucurat de recunoașterea internațională și care au avut un rol important în dezvoltarea medicinei. Victor Babeș (1854-1926) care a întemeiat la nivel internațional bacteriologia (știința care se ocupă cu studiul bacteriilor); de asemenea, el a descoperit microorganismele Babesia și corpusculii Babeș-Negri. Ioan Cantacuzino (1863-1934) și-a axat studiile în domeniul imunologiei, descoperind metode de vaccinare antiholerică. Constantin Parhon (1874-1969) a fost recunoscut la nivel internațional pentru cercetările din domeniul endocrinologiei. Medicul Nicolae Paulescu a descoperit în anul 1921 insulina artificială, medicament folosit astăzi în tratarea diabetului. Dintre acești iluștri savanți, ne vom opri la acesta din urmă deoarece a avut o relație specială cu Biserica.

Paulescu era ajutat în profesia de medic și de caracterul său de om blând și aplecat spre suferințele semenilor săi. Ca o mărturie răsună peste timp cuvintele administratorului spitalului Notre Dame du Perpétuel Secours, François Balme, un bătrânel care fusese tratat mult timp de el: „Când credeți că reveniți la noi? Toată lumea aici, cu mine în frunte, suspină după dumneavoastră. Doctorul Dumont este excepțional de bun, dar nu este scumpul și iubitul nostru Paulescu”⁵.

A rămas în memoria contemporanilor săi și maniera concretă în care lucra cu pacienții săi. Efectua anamneză curtenitor și delicat. Lăsa bolnavul să povestească în voie despre boala lui, apoi îi punea întrebări. Examenul fizic îi efectua cu mare stăruință, iar după stabilirea diagnosticului, înainte de a prescrie tratamentul, ținea să-i explice bolnavului pentru ce îi prescria și cea mai banală medicație. Nu admitea administrarea fără mari beneficii a medicamentelor, pentru că dorea să ferească pacienții de efectele lor secundare.

Paulescu avea convingerea că medicul, în afara menirii sale de

4. *Ibidem*, p. 66.

5. V. Trifu, „Profesorul Paulescu”, în *Fiziologie filosofică*, vol. I, ediție îngrijită de Dr. V. Trifu, Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1944, p. 7.

a vindeca suferințele, poate și trebuie să îi moralizeze pe oameni, să îi perfecționeze: „medicul, prin profesia sa, devine prietenul și chiar confidentul celor ce suferă, bogați sau săraci, tineri sau bătrâni, care-l ascultă și se supun orbește prescripțiilor lui. Ori, cum un medic instruit cunoaște instinctele și prin urmare și patimile, îi este ușor ca, prin grai și prin exemplu, să poată să lumineze omenirea și să-i îndrume educația socială, care combate aceste patimi, adică să răspândească principiile adevăratei morale științifice. Astfel, părintele medicinei, Hipocrate, a avut dreptate să zică: *Scopul final al medicinei nu este numai să vindece sau să prevină bolile, ci încă să perfecționeze pe oameni și să-i facă mai fericiți, făcându-i mai buni*”⁶.

Paulescu era un creștin convins și de aceea acorda pacientului întreaga sa atenție, văzând în el pe semenul care trebuie îngrijit ca și cum l-am îngriji pe Hristos. Iată ce mărturisea el: „Dumnezeu vrea ca iubirea ce-i datorează oamenii să se reverse asupra bolnavilor săraci. Și, într-adevăr, acesta este singurul mijloc efectiv, de care dispun oamenii, ca să-și manifeste iubirea către Creatorul lumii, către Autorul vieții lor, și să înalțe astfel această iubire până la Acela pe care nu-L pot atinge, și care n-are trebuință, pentru El însuși, de binefacerile lor, căci El este Binele infinit”⁷.

Arăta apoi și modul în care s-a concretizat acțiunea de ajutorare a bolnavilor: apariția spitalelor. Cu acest prilej făcea o incursiune amplă în istoria omenirii pentru a descoperi instituții asemănătoare în timpuri, locuri și religii diferite. Bazat pe propriile cunoștințe și pe referințe de specialitate⁸, arăta că întreaga cercetare a istoriei antice nu a adus dovezi privind existența unor asemenea instituții specializate, care au apărut mai târziu, când religia lui Hristos a venit să spună omului că o ființă omenească în suferință este un frate care trebuie alinat. Sublinia exemplul Sfântului Vasile cel Mare, care a întemeiat în Asia Mică, în anul 372, complexul numit Vasiliada, al creștinei Fabiola, care a întemeiat spitalul de la Roma din anul

6. Nicolae C. Paulescu, „Conferință de deschidere a lecțiilor de medicină, susținută în așezământul spitalicesc Betleem; din București, la 12 mai 1913”, în, *Fiziologie filosofică*, vol. II, Fundația Regală pentru literatură și artă București, 1944, p. 7.

7. *Ibidem*, p. 15.

8. Boisseau, *Hopitaux*, în *Dictionnaire encyclopedique des sciences medicales*, T.50, 1870, pp. 278-279.

380 sau 381, exemple urmate de împăratul Justinian și de urmașii lui, în Imperiul Roman de Răsărit, precum și, la sfârșitul secolului al VI-lea, de împărații Imperiului Roman de Apus.

Arăta, de asemenea, că în spitale li se aplică bolnavilor nediscriminatoriu asistența medicală: „în spital veți mai descoperi și oameni de alte nații, nații chiar dușmane nouă și care duc în contra noastră o luptă pe viață și pe moarte. Ori, toți acești oameni, buni sau răi, virtuoși sau vicioși, conaționali sau inamici, primesc în spital aceleași îngrijiri, fără să se țină seamă de meritele sau de nemernicia lor”⁹.

Subliniind faptul că spitalele pornesc din sentimentul de „caritate”, specific creștinismului, îi sfătuia pe ucenicii săi să fie stăpâniți de acest sentiment și căuta să le deschidă ochii, pentru a nu părăsi conduita corectă în viitoarea lor profesie: „Sunt unii medici de spital, cupizi și avari, care, sacrificând totul pentru clientela lor particulară, neglijează bolnavii care nu le pot plăti și fac la spital vizita în câteva minute, galopând pe dinaintea paturilor. Sunt alți medici de spital, orgolioși, cărora li se pare că spitalele sunt făcute pentru ei, și consideră pe bolnavi ca pe niște obiecte de studiu. Ei sunt mulțumiți când primesc un caz interesant, asupra căruia vor putea să facă o comunicare la o societate savantă sau să-i publice observația într-o gazetă medicală, dar resping sau nu se ocupă de sărmanul bolnav care nu prezintă decât un caz banal, ce nu poate fi exploatat în profitul gloriei lor. Din fericire asemenea monștri sunt rari. Mai sunt și medici de spital cărora, în lipsa unei educații creștine, li s-a atrofiat fibra idealului și au căzut în indiferență, devenind pur și simplu niște funcționari, adică un fel de trântori care, pentru o leafă cât mai grasă fac cât pot mai puțin. Acest soi de medici paraziți roiesc pretutindeni și constituie o adevărată plagă socială. Dumneavoastră, însă, să nu urmați aceste păcătoase exemple. Când veți intra în vreun spital, dezbrăcați-vă de patimile de cupiditate și de orgoliu, lepădați și trândăvia și dați-vă cu totul bolnavilor, cărora să le fiți recunoscători dacă, îngrijindu-i, vă vor permite să vă instruiți. Și dacă voiți să fiți perfecți, culegeți fructele ce se vor dezvolta din sămânța ce am semănat astăzi în sufletele Dumneavoastră, tinere și generoase, și, urmând preceptele carității, îngrijiți pe bolnavul mizerabil, nu ca pe un om, nu ca pe un frate ce suferă, ci ca pe însuși Dumnezeu. Acesta este spiritul ce trebuie

9. Nicole C. Paulescu, *Conferință de deschidere a lecțiilor de medicină*, p. 10.

să domnească într-un spital ¹⁰.

Paulescu a fost, deasupra tuturor preocupărilor sale, un bun creștin, un fiu credincios al Bisericii Ortodoxe strămoșești. Era un credincios activ, după cum o demonstrează activitatea sa de medic, lucrările sale filosofice, dar și activitatea de misiune efectivă în cadrul Bisericii. Referindu-se la acest aspect al vieții sale, el spunea: „Poate că mulți dintre dumneavoastră se întreabă: ce caută în acest sanctuar un om de știință, care-și propune să vorbească despre Biserică? Dar dați-mi voie să vă răspund: Prezența mea, în acest loc sfânt, înseamnă unirea desăvârșită ce trebuie să existe între religie și știință, unire pe care materialismul ateu a încercat, în zadar, s-o schimbe într-o infamă și dezastruoasă dușmănie. Știința e cunoștința prin cauze, și cine studiază cauzele secundare e forțat de logica științifică să se ridice până la cauza primă, adică până la Dumnezeu. Vin deci să aduc înțelepciunii infinite prinosul de adorație al științei vieții. Și în ce loc mai potrivit aș putea depune acest omagiu, decât aici, în fața altarului pe care Dumnezeu însuși se jertfește zilnic pentru omenire?” ¹¹

Aceste cuvinte ale sale frapază prin actualitatea lor și ne fac să cugetăm la exemplul acestui mare om, care a avut curajul ca, într-o vreme când materialismul era în plină manifestare, să afirme finalitatea din lumea vie, existența sufletului și a lui Dumnezeu. Și, cu înțelepciunea savantului căruia i s-au revelat structurile intime ale creației, să afirme unirea desăvârșită ce trebuie să existe între știință și religie.

Între cei care au cercetat biologia s-au remarcat Grigore Antipa și Emil Racoviță (1868-1947). Acesta din urmă a pus bazele științei numite biospeologie (știința care studiază formele de viață din peșteri) dar și primul institut de biospeologie din lume în orașul Cluj-Napoca.

Emil Racoviță s-a născut într-o familie veche moldovenească, atestată documentar încă din secolul al XVI-lea, din care, în decursul vremii au ieșit domnitori intrați în istorie prin ctitoriile lor și fondatori ai lumii culturale și literare. Emil Racoviță a învățat la Liceul Național, apoi la liceul privat Institutele Unite. L-a avut ca dascăl pe Ion Creangă de unde a preluat graiul pur moldovenesc, de care nu s-a mai desprins nici măcar în cuvântările rostite la Academia Română.

10. *Ibidem*, p. 17.

11. Nicolae C. Paulescu, *Biserica creștină și rostul ei în lume*, București, 1926, p. 102.

Îndrumat fiind de părinți, Racoviță a plecat la Paris, în 1886, pentru a urma cursurile Facultății de Drept. Însă, urmând prelegerile medicului Léonce Manouvrier s-a înscris la Școala Superioară de Antropologie după care s-a înscris la Facultatea de Științe de la Sorbona, terminând-o în anul 1891. Și-a pregătit doctoratul într-un laborator oceanologic tot în Franța.

Tânărul Racoviță a fost chemat într-o expediție în care urma să exploreze țărmurile Antarcticii. Neputând refuza o astfel de oportunitate, locotenentul de marină Adrien de Gerlache de Gomery l-a numit naturalistul expediției, o expediție desfășurată între anii 1897 și 1899, la bordul vasului „Belgica”.

Iată cum descria Emil Racoviță, în jurnalul său, situația de pe „Belgica”: „Ca niște umbre ne târam în neîntreuptul întuneric prin nămolul de omăt ce viscolul îl clădea pe puntea corăbiei. În mohorâtele cabine, ghemuiți lângă sobă, legam în lungi povești, prin firul amintirii, ceea ce aveam cu ceea ce lăsasem în Țara Soarelui, departe. Unii dintre colegii de călătorie au ajuns să sufere de anemii, disfuncții, palpitații. Copcile în gheață deveneau unora mormânt. Luna lucea albă și plâpânda ei luminează arunca umbre negre în dosul colinelor de gheață, iar vântul sufla aspru și înghețat peste capetele noastre descoperite și plecate. Și trupul tovarășului nostru fu împins în apă, încet se ridică la marginea de gheață și încet se scufundă în neagra urgie a mării. Niciodată nu ne-a fost așa de frig la trup, niciodată așa de rece la inimă”¹².

Chiar dacă a fost un om de știință angrenat într-un curent ce nega credința în Dumnezeu, peste câțiva ani, când a fost întrebat de către elevii săi despre iarna de pe „Belgica”, profesorul Emil Racoviță a afirmat că „doar Dumnezeu ne-a scos din meandrele morții”¹³.

Oamenii de știință români s-au făcut remarcați și în domenii precum ingineria sau aeronautica. Astfel, Traian Vuia a construit primul prototip de avion care s-a ridicat în 1906 de la sol cu ajutorul motorului său, realizând primul zbor mecanic. Apoi, Henri Coandă a construit în anul 1910 primul avion cu reacție care este expus acum la Paris. Și nu în ultimul rând, Aurel Vlaicu a construit primul avion de construcție metalică și sistemul de răcire

12. Anca Bănărescu, Alexandru Iftimie și Alexandru Marinescu: *Emil Racoviță: jurnal*, Editura Compania, București, 1997, p. 35.

13. *Ibidem*, p. 63.

al cilindrilor motorului.

Începuturile gândirii filosofice propriu-zise în România se leagă de activitatea și scrierile lui Dimitrie Cantemir. În realitate preocupări teologico-filosofice au existat încă în Biserica străromână, cu precădere în Dacia Pontică, unde întâlnim o serie de Părinți ai Bisericii, cum au fost Dionisie Exiguul, Sf. Niceta de Remesiana, Ioan Maxențiu, care, în scrierile lor, au preluat și adâncit gândirea și argumentele filosofice și teologice ale Părinților Bisericii din primele veacuri creștine cu precădere ale Părinților capadocieni, dar și ale scriitorilor alexandrini.

Nuanțele teologico-filosofice ale gânditorilor patristici vor fi păstrate în toate textele care au circulat pe teritoriul țării noastre, în latină și greacă, până la impunerea scrisului în limba română. În plus, aceleași preocupări teologico-filosofice se întâlnesc în primele texte redactate în limba română, dintre care la loc de frunte stau „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, datând din secolul al XVI-lea ¹⁴.

Prezentând o sinteză între determinism și libertate, între realitatea sensibilă și realitatea ideală în sens creștin, Neagoe Basarab, denumit datorită acestei scrieri „Marc Aureliu al Țării Românești, principe, artist și filosof”, atrage atenția fiului său Teodosie, viitor domn al țării, că totul pe această lume, chiar domnia, stă în puterea lui Dumnezeu, dar că este în puterea omului să dobândească cele cerești, după modul în care se comportă față de cele pământești, ce i-au fost date aici. Datoria omului este de a se conduce în viața pământească după spiritul cel bun sau după poruncile lui Dumnezeu, fără a se lăsa pradă ispitelor rele. La îndatoririle creștine, Neagoe Basarab adaugă, de altfel, o poruncă firească poporului român în general, iubirea de patrie. Este mai bună moartea, decât necinstirea țării. Apărarea ei este o datorie sfântă; iar în lupta pentru apărarea ei, Dumnezeu este părtaș.

Această nuanță umană, națională și profund creștină se va face simțită în scrierile multor gânditori și filosofi din țara noastră de mai târziu și până în zilele noastre.

Punctul de început al gândirii filosofice românești se leagă de numele lui Dimitrie Cantemir. S-a născut în anul 1673, în familia domnitorului moldovean Constantin Cantemir. În 1688 este trimis ostatec

14. *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, Editura Gramar, București, 2011.

la Constantinopol, unde va rămâne până în 1691. În această perioadă studiază la Academia greacă din Constantinopol. Revine în țară, unde, după moartea neașteptată a tatălui său (1693) se urcă pe tronul Moldovei. Pierde tronul, după care revine la Constantinopol, unde se stabilește, construindu-și un palat. Acum se dedică cu precădere studiilor și învață un mare număr de limbi străine. Se spune că a ajuns să stăpânească 12 limbi.

În 1710 este numit din nou Domn al Moldovei. Pierde din nou tronul și este silit să se refugieze în Rusia, unde va muri în 1723 ¹⁵.

Datorită erudiției sale va fi ales membru al Academiei din Berlin.

Cea dintâi lucrare a sa este intitulată: *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau judecata sufletului cu trupul*, cu subtitlul *Întâi izvodit și de isnoavă din Vechiul și Noul Testament în slava și folosința moldovenescului neam*, apărută la Iași în 1698. Această lucrare este în esență un tratat de morală, în care sunt expuse precepte de morală creștină îmbinate cu elemente stoice. Deslușim în rândurile ei o grijă specială pentru îndrumarea neamului nostru, pe care îl îndeamnă să-și facă un nume bun, iar ideile bune să le transforme în fapte bune.

Într-o altă carte scrisă în latină: *Sacro-sanctae scientiae indepingibile imago*, tradusă în limba română sub titlul *Metafizică*, Cantemir, sub influența lui Van Helmont, arată relativitatea cunoașterii umane și necesitatea descoperirii divine. Expune apoi concepția sa despre lume, rezolvând și explicând o serie de probleme cosmologice, din punct de vedere teologic.

În cartea a IV-a, combate teoria aristotelică despre timp, după care timpul ar fi măsura mișcării. Dacă timpul ar fi măsura mișcării, atunci el ar fi posterior acesteia, ceea ce este absurd „pentru că mișcarea se face în timp, iar nu timpul în mișcare”. „Timpul precede mișcarea, spune Cantemir, precum părintele precede fiul, găina pe ou și lucrul măsurabil pe măsură”. Mișcarea are loc în timp și nu invers. Timp și mișcare sunt lucruri diferite, căci „nici timpul nu poate naște mișcare, nici mișcarea timp” ¹⁶.

Timpul, pentru Cantemir, este o splendoare străfulgerătoare a eternității. Timpul trebuie să fie călăuza creaturii către supra-intelectualul, unicul etern și indefinit Dumnezeu.

Pe lângă preocupările sale metafizice, Cantemir a arătat interes și

15. Ștefan Ciobanu, *Dimitrie Cantemir*, Editura Elion, București, 2000, p. 75.

16. Dimitrie Cantemir, *Metafizica*, Editura Arca Învierii, București, 2015, p. 219.

față de logică, el fiind primul român care a redactat un manual de logică, sub titlul: *Compendium universae logices institutiones*, publicat în limba română în 1883 de către Academia Română. În acest tratat, el încearcă o reconciliere între raționament și intuiția intelectuală, susținând ideea că omul trebuie să se slujească, pe lângă experiență, de rațiune, în dobândirea cunoașterii, sau, în ultimă analiză, să subordoneze totul cunoașterii și credinței.

În ansamblul ei, gândirea filosofică a lui Cantemir poartă amprenta misticii creștine ortodoxe, nuanțându-se împotriva scolasticii apusene. Totodată, după cum spune Pr. N. Terchilă, ea este „o creație foarte firească a sufletului românesc religios și mistic în structura sa intimă, care nu-și poate spune, nici rezolva problemele existenței, decât așa cum pretinde firea sa, adică în mod religios și mistic. De aceea, filosofia sa este în adevăratul sens al cuvântului românească”¹⁷.

Perioada care a urmat în istoria gândirii filosofice din România se caracterizează printr-o strădanie intensă de afirmare a spiritului românesc, care se concentrează asupra promovării scrisului în limba română, mai ales prin traducerea de texte religioase și filosofice din alte limbi, în special din greacă și latină.

Secolul al XIX-lea ni se dezvăluie ca un secol de maturitate filosofică. Unul dintre marii exponenți ai gândirii filosofice românești din acest secol fiind Vasile Conta.

II. Filosofi români și atitudinea lor cu privire la creștinismul ortodox

Vasile Conta s-a născut în 1845, ca fiu al unui preot ortodox din județul Neamț. După terminarea studiilor secundare la Iași și a celor universitare la Bruxelles, unde se specializează în drept și comerț, se reîntoarce în țară. Aici este numit profesor de drept la Facultatea de drept din Iași. Este membru al Societății Junimea. Cea mai mare parte a timpului său o dedică filosofiei, publicând un număr impresionant de lucrări în limbile română și franceză. Moare prematur în 1882, fără a izbuti să termine lucrarea „Bazele metafizicii”. Dintre lucrările publicate de Conta reținem:

17. Nicolae Terchilă, „Elemente de filosofie creștină”, în *Revista de teologie*, an XXVIII, 1938, nr. 5, p. 205.

Teoria fatalismului, Teoria undulațiunii universale, Originea speciilor, încercări de metafizică etc.¹⁸.

Contribuția esențială a lui Vasile Conta este în domeniul epistemologiei și al metafizicii, domenii în care este influențat de empirismul englez și de pozitivismul francez. La baza cunoașterii stă perceperea senzorială, care ne pune în directă legătură cu obiectul cunoașterii. Perceperea senzorială nu ne dă însă datul ultim al cunoașterii, căci datele senzoriale sunt prelucrate de creier. De dezvoltarea creierului depinde și gradul de inteligență și nu de organele senzoriale, care au mai mult sau mai puțin o funcție instrumentativă. Datele transmise creierului sunt trecute prin diferite etape de evaluare în vederea conturării cunoașterii reale. Și în procesul de abstractizare, experiența joacă un rol important. Ideile abstracte reprezintă trăsături singulare sau grupuri de trăsături care se conturează relativ la obiectul cunoașterii, după ce acesta este cunoscut senzorial.

Cunoașterea depinde fundamental de creier, căci experiența și dezvoltarea fiziologică a creierului determină conceperea de idei și procesul de clarificare al acestora. „Cu cât creierul se dezvoltă și cu cât cercetările științifice, instrucțiunea și prin urmare experiența crește, cu atât noi concepem idei mai clare și care, în totul sau în parte, nu mai seamănă cu ele însele astfel cum erau concepute mai înainte. Astfel, ideile de suflet, de viață, de animal etc, sunt înțelese într-un mod deosebit de către aceea persoană, după cum ea se găsește în copilărie, în vârsta matură, înainte sau după studierea științelor”¹⁹. Datorită experienței și structurii creierului ideile iau naștere, se dezvoltă și se clarifică neîncetat și astfel cunoștințele noastre se îmbogățesc neconținut.

Adept al evoluționismului, Conta va dezvolta și în metafizică o teorie evoluționist-materialistă²⁰, deși materialismul său este mai nuanțat, întrucât el încearcă o armonizare a evoluționismului, materialismului și a pozitivismului apusean. Filosofia sa oscilează de la acceptarea lui

18. Grigore Georgiu, *Istoria culturii române moderne*, Editura Comunicare, București, 2002, p. 167.

19. Vasile Conta, *Opere filosofice*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, p. 30.

20. Augustin Deac, *Condițiile istorice ale apariției și dezvoltării clasei muncitoare din România: făurirea și afirmarea partidului său politic: 1821-1893*, Editura Politică, București, 1984, p. 234.

Dumnezeu „din prudență”, la pozitivismul lui Auguste Comte, cu nuanțele sale nereligioase.

Un alt filosof român, care păstrează aceeași perspectivă europeană în gândirea sa ca și Vasile Conta, a fost **Constantin Rădulescu-Motru**. S-a născut în 1868 la Butoiești în județul Mehedinți. După terminarea dreptului și a filosofiei la București, studiază în Franța și în Germania. În Germania își desăvârșește cunoștințele filosofice, „sub îndrumarea lui Wundt”²¹.

Reîntors în țară, ocupă mai multe posturi, pentru ca, în cele din urmă, să fie numit profesor de filosofie la Universitatea din București. Din lucrările sale reținem: *Puterea sufletească*, *Elemente de metafizică*, *Personalismul energetic*.

În gândirea sa filosofică, C. Rădulescu-Motru preia coordonatele majore ale lui Titu Maiorescu, care dorea să pună cultura românească pe structuri științifice și filosofice, aidoma culturii apusene. De aceea, el va duce o intensă activitate în acest sens, înființând o serie de reviste de studii filosofice și punând totodată bazele „Societății Române de Filosofie”.

Cunoscător al filosofiei apusene, el nu se lasă tributari acesteia, ci concepe, încă din primele sale scrieri, o perspectivă filosofică proprie, pe care o va denumi personalism energetic.

Preluând postulatul teologic al creării omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, el consideră că personalitatea umană este rezultatul necesar al evoluției realității energetice. Scopul evoluției cosmice este formarea și desăvârșirea personalității umane. Personalitatea umană este „o realitate din marea realitate a universului; o energie, care își formează structura sa proprie în corelațiile în care se află cu restul formelor de energie a universului”²².

Un factor de seamă în conturarea personalității umane este munca înțeleasă „nu ca muncă economică producătoare, așa cum suntem deprinși astăzi să găsim la personalitatea profesională; munca de la originea personalității este activitatea instrumentală în genere, deosebită de joc și

21. Corina Hrișcă, *Constantin Rădulescu-Motru, filosof al culturii*, Editura Dacia, 1987, p. 49.

22. *Ibidem*, p. 28.

de instinctul animal”²³. Această muncă este un proces legat de conștiință, de conștiința de sine. Personalitatea umană nu trebuie confundată cu eul; ea este o realitate bio-psiho-socială, pe când eul este numai psihic. Personalitatea poate fi fluctuantă în funcție de diverși factori; eul, însă, este unic, el constituind pentru personalitate baza, începutul și direcția structurii sale. „Eul este cel care cheamă la viață personalitatea. Dar personalitatea este o structură sufletească prinsă de rădăcini adânci. Ea nu se produce decât acolo unde, între pământ și om, s-a înfăptuit o legătură strânsă: pământul impunând munca, iar omul, venind înaintea muncii cu aptitudini. Din rânduiala statornică a aptitudinilor iese personalitatea”²⁴. De aceea, susține C. Rădulescu-Motru, personalitatea nu este decât statornicirea unor atitudini izvorâte din natură și destinate să continue activitatea energetică a naturii. Cu alte cuvinte, personalitatea este o energie ce izvorăște, fără nici un mister, din ordinea energiilor psiho-fizice cu care omul vine pe lume. Determinismul personal este valabil mai mult în cazul „personalității” popoarelor, pe când în ceea ce privește personalitatea individuală este nevoie de o mare efortare spre realizarea acesteia.

Punctul culminant al personalismului energetic îl reprezintă conceptul de vocație, care primește la el sensuri metafizice. Vocația este elementul ce se înlanțuiește natural cu munca și cu activitatea socială, iar sensul metafizic al vocației se conturează ca o legătură între pământ și existența individuală: „Este cu vocație acela care corespunde pământului pe care trăiește”²⁵.

Omul de vocație nu este egoist, căci un astfel de om „își găsește în muncă întregirea sa ideală”, munca fiind pentru el „o prelungire”, „o umanizare intrată adânc în natură”. În contrast, profesionistul consideră munca ca pe o obligație neplăcută, impusă, activitatea acestuia având scopuri egoiste.

Dacă munca profesională este hotărâtă de împrejurările în care trăiește individul, vocația este hotărâtă de cursul istoric al poporului întreg. De aceea, vocația apare și ca o realizare a ceea ce poporul are în el potențial

23. Constantin Rădulescu-Motru, *Puterea sufletească*, Editura Moldova, Iași, 1995, p. 63.

24. *Ibidem*, p. 76.

25. Corina Hrișcă, *op. cit.*, p. 150.

și este mai precis o manifestare a energiei poporului întreg. Astfel, vocația este „o canalizare a energiei poporului și prin canalizare, ea este în același timp o valorificare”²⁶, o valorificare a potențialului existent în popor ca dat.

Marin Ștefănescu, istoric al filosofiei românești, ne atrage atenția că în esență, filosofia lui Constantin Rădulescu-Motru este o armonizare a credinței poporului român cu filosofia științifică a vremii, credință în care destinul și libertatea sunt coordonate majore. Destinul și libertatea se împlinesc prin persoana umană, prin muncă, prin vocație în slujirea idealului poporului.

Ion Petrovici s-a născut la Tecuci, în 1882. Studiază filosofia în cadrul Universității din București, fiind primul doctor în filosofie de la noi din țară. Își continuă studiile post-universitare în Germania. Reîntors în țară, îmbrățișează cariera academică activând în cadrul Universității din Iași, în calitate de conferențiar și apoi de profesor universitar.

Din lucrările sale filosofice, amintim: *Cercetări filosofice; Teoria noțiunilor; Introducere în metafizică; Evocări de mari filosofi; Ideea de Dumnezeu în fața rațiunii; Viața și opera lui Kant; Din cronica filosofiei românești* etc. A contribuit cu o mulțime de articole la reviste din țară și de peste hotare.

Într-o perioadă în care se căutau mai multe argumente împotrivă decât în favoarea metafizicii, Ion Petrovici încearcă să argumenteze necesitatea și dreptul ei la viață, care izvorăște „din nevoia de nestins a spiritului de a dezlega misterele adânci ale existenței, de a sesiza principiile prime ale lumii și de a cunoaște elementele constituente ale cosmosului”.²⁷ La baza tendinței metafizice se află, după părerea sa, două izvoare: unul teoretic și altul practic. Izvorul teoretic constă în tinderea permanentă a omului spre realizarea unei vederi de ansamblu asupra multiplicității infinite și aparent incoerente a fenomenelor, adică, unitatea lor ontologică, ordinea lor desăvârșită. Izvorul practic sprijină această aspirație spre unitate și ordine și aceasta pentru că „omul își dă în mod natural seama că toată conduita se poate schimba, după cum universul este în sine bun sau rău,

26. Constantin Rădulescu-Motru, *Personalismul energetic*, Editura Albatros, București, 2005, p. 67.

27. N. Bagdasar, „Ion Petrovici”, în *Revista de filosofie*, vol. XXIII, nr. 1, ian-martie, 1938, p. 7.

după cum are sau nu un scop, după cum este un mecanism orb, sau are în sine un stăpân cârmuitor”²⁸. Faptul, că în conduita sa, omul depinde de natura și valoarea lumii înconjurătoare, îl determină pe fiecare să speculeze asupra rostului acestei lumi. Cu alte cuvinte, să aibă o metafizică. Aceste tendințe sunt atât de necesare omului încât ele vor dispărea numai „odată cu dispariția sufletului omenesc însuși”²⁹. Ele sunt „năzuinți permanente și eterne și singurele în stare să dea sufletului o semnificație spirituală”³⁰.

La obiecția ridicată de unii gânditori anti-metafizicieni, că, întrucât cunoașterea noastră este relativă, iar metafizica are ca obiect cunoașterea absolutului și deci între acestea ar exista o incompatibilitate, Petrovici răspunde: „Există o profundă neexactitate să se conceapă existența cu lumea fenomenelor relative de o parte și cu absolutul de altă parte așa ca să se creadă că cineva s-ar putea ocupa perfect de relativ, neglijând cu totul realitatea absolută, după cum cineva poate să lucreze într-un lan de grâu, fără să treacă alături într-o umbră, rămânând pe linia de demarcație, unde se sfârșește una și începe cealaltă. Dar nu în modul acesta ca două ținuturi învecinate trebuie conceput raportul dintre relativ și absolut, ci cu totul altfel. Absolutul este implicat în relativ. Ei se găsesc pretutindeni împreună”³¹. Bazându-se pe aceeași premisă, Petrovici poate afirma că știința și metafizica au de fapt un domeniu comun și că aceste discipline „făuresc” icoane despre aceeași realități, numai că știința le „făurește mult mai relativ și mai puțin absolut”, iar metafizica le alcătuiește „având un maxim absolut și un minim relativ”. Deosebirea constă deci în „părere” și nu de „domeniu”, sau mai precis „de grad” și nu de „natură”³².

Multiplicitatea sistemelor filosofice nu este o infirmare a posibilităților noetice ale acestora și aceasta pentru că ele „nu se combat”, cât mai ales se „completează”.

Relația dintre metafizică și religie o vede mult mai intim, căci „religia este practica metafizicii”. Ba mai mult, religia prezintă anumite

28. *Ibidem*.

29. *Ibidem*, p. 8.

30. *Ibidem*.

31. Ion Petrovici, *Misiunea filosofului*, Editura Grinta, Cluj Napoca, 2004, p. 166.

32. Ștefan Afloroaei, *Cum este posibilă filosofia în Estul Europei*, Editura Polirom, Iași, 1997, p. 66.

avantaje în plus, în sensul că, dacă metafizica face afirmații „problematic” religia face afirmații „categorice”. Apoi, religia prezintă „o clădire gata, isprăvită”, pe când metafizica „este în permanentă construcție”. Totodată, religia reprezintă „o tradiție a unui popor și nicăieri ca în umbra bisericilor și lespedeza mănăstirilor nu simți legătura cu strămoșii, acea tainică unire cu ceea ce a fost”³³.

În problema divină, și mai ales pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu, Petrovici este de părere că argumentul cosmologic nu și-a pierdut valabilitatea, doar că el trebuie modificat în parte, pentru a i se spori eficacitatea. Existența lui Dumnezeu mai poate fi dovedită, spune el, și prin evaluarea aspectului ierarhic al naturii. Omul este punctul culminant al existenței gradate din natură. Spiritul său nu se oprește în evaluările sale la experiența dată, imediată, ci postulează, ca punct suprem, ideea unei existențe perfecte. La această idee nu se ajunge printr-un proces abstract și dialectic, ci ca o sesizare „a unui elan interior ce ne traversează, venind de sub noi și tinzând să treacă dincolo de noi”. Existența perfectă este identificată cu Dumnezeu. Dumnezeu nu este o ființă perfectibilă, ci „o perfecțiune realizată dintru început și pentru totdeauna” și aceasta pentru, că ea implică „o co-eternitate cu lanțul infinit al fenomenelor”. Privit în această lumină, Dumnezeu este „suportul permanent al lumii, fără el acesta s-ar prăbuși”³⁴.

În relație cu Dumnezeu, lumea este perfectibilă și nu perfectă, căci dacă ar fi fost perfectă, atunci ar fi dispărut Dumnezeu. Făptura creată rămâne o colaboratoare a lui Dumnezeu. În această „colaborare” a creaturii cu Creatorul, omul are rolul important de a lucra neobosit, după puterile sale limitate, pentru aducerea treptată, deși niciodată desăvârșită a lui Dumnezeu pe pământ. Adevărata conlucrare dintre Dumnezeu și om poate avea loc doar pe temeliile învățaturii creștine, cunoscând că adevărata descoperire autentică a lui Dumnezeu cel adevărat s-a săvârșit în creștinism. Gândirea filosofică a lui Ion Petrovici este, fără îndoială, dominată de raționalism, însă un raționalism conturat cu nuanțe spiritualiste și idealiste.

Marele gânditor **Petre Țuțea** a propovăduit în tot locul, neobosit și solitar, împlinindu-și predica prin exemplaritatea unei prezențe absolut

33. Nicolae Bagdasar, Gheorghe Vlăduțescu, *Scrieri*, Editura Eminescu, București, 1988, p. 105.

34. Ion Petrovici, *Misiunea filosofului*, p. 142.

verticale, în circumstanțele cele mai nefericite de care a avut parte țara noastră. Aceasta și spre disperarea neputincioasă a celor care și-au făcut un murdar obicei din „înfierarea” sistematică și imbecilă a naționalismului. Petre Țuțea a fost asemuit cu Socrate, însă însuși marele gânditor român respingea această asemănare deoarece Socrate „căuta un zeu”. Petre Țuțea nu-l mai caută deoarece îl știe, și se pune sub binecuvântarea Lui. „Asistat”, el nu se mai întreabă, ci afirmă. Verva cu care o face, profunzimea gândirii, memoria extraordinară și ușurința cu care se mișcă prin cultură – fie ea religioasă, filozofică, politică, istorică – fac din el una din cele mai strălucite personalități românești. Am putea spune că este genial, dacă n-am ști că el însuși ne interzice să-i asociem acest termen. Ne putem exprima mai bine spunând despre el că este „omul etern”, asistat de Dumnezeu, sau – atribuindu-i propria sa apreciere despre Mircea Eliade omul împlinit religios. Strălucirea orală a dialogurilor lui Petre Țuțea se pierde, în cea mai mare parte, atunci când se încearcă transpunerea lor în scris. Un lung șir de oameni s-a perindat prin strâmta celulă sau chilie de lângă Cișmigiu a marelui gânditor român, din curiozitate, pentru a mai afla câte ceva, sau pur și simplu pentru a fi o dată mai mult conectați la dialogul cu cel asistat de Dumnezeu, deci cu Dumnezeu. Dialogând cu ei, Petre Țuțea se adresa de fapt neamului românesc pe care l-a iubit mai presus de sine, cu trecutul, prezentul și viitorul său „greu de glorie”, cum spunea. Petre Țuțea era mai mult decât mândru, era orgolios că este român ³⁵.

Petre Țuțea este exemplul cel mai elocvent a ceea ce ar trebui să fie omul de cultură român sau străin. În primul rând omul de cultură trebuie să fie creștin. În viziunea lui Țuțea „Omul e un animal care se roagă la ceva. El caută un model ideal iar uneori nimerește, alteori nu. Cei care au descoperit modelul ideal și succesiunea fenomenului din el sunt creștinii. Creștinismul nu poate fi identificat cu nici un sistem filozofic, monist, dualist, pluralist. Creștinismul este, pur și simplu. Despre creștinism, Bergson spune că noi îl respirăm. Are materialitatea aerului. Seamănă cu aerul. Noi suntem creștini

35. Vezi Petre Țuțea, *Între Dumnezeu și neamul meu*, Fundația Anastasia, București, 1992; Petre Țuțea, *Neliniști metafizice*, Editura Eros, București, 1992; Radu Preda, *Jurnal cu Petre Țuțea*, Editura Humanitas, București, 1992; *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Țuțea*, Editura Humanitas, București, 2008; Petre Țuțea, *Bătrânețea și alte texte filosofice*, Editura Viitorul Românesc, București, 1992.

fără să vrem. Și când suntem ateii suntem creștini: că respirăm creștinismul cum respirăm aerul. Creștinismul nu e ideologie, că atunci se aseamănă cu marxismul. Religia e expresia unui mister trăit, or ideologia e ceva construit. A fi creștin înseamnă a coborî Absolutul la nivel cotidian. Numai sfinții sunt creștini absoluți. Altminteri, creștinismul, gândit real, e inaplicabil tocmai pentru că e absolut. Suveran față de natură, supus Divinității, nemuritor și liber prin depășirea extra-mundănă a condiției sale – acesta este omul creștin. Nimic nu poate înlocui creștinismul; nici toată cultura antică precreștină. Eu sunt de părere că apogeul Europei nu e la Atena, ci în Evul Mediu, când Dumnezeu umbla din casă în casă. Eu definesc strălucirea epocilor istorice în funcție de geniul religios al epocii, nu în funcție de isprăvi politice”³⁶.

În mod evident Petre Țuțea este un creștin care crede cu tărie în Dumnezeu. El spune că „un filozof care se zbate fie să găsească argumente pentru existența lui Dumnezeu, fie să combată argumentele despre inexistența lui Dumnezeu reprezintă o poartă către ateism. Dumnezeu lui Moise este neatributiv. Când îl întreabă Moise pe Dumnezeu: Ce să le spun ălor de jos despre Tine? — Dumnezeu îi spune: Eu sunt cel ce sunt. În fața lui Dumnezeu, geniul e văr primar cu idiotul. Binele și răul sunt conceptele pedagogiei lui Dumnezeu față de oameni. Dumnezeu s-a revelat, dovadă că *este*. De fapt, vânzoleala asta haotică a lumii actuale, frământarea lumii actuale, mă convinge că nu există decât Dumnezeu. Că totul e muritor, și universul și omul, și că lumea a fost făcută de Dumnezeu din nimic și o va spulbera din orgoliul divin de a o face din nou — considerând că prima lui ispravă s-a înecat istoric”³⁷. Pentru filosof, Iisus Hristos este eternitatea care punctează istoria.

Lumea, pentru Țuțea, se mișcă între sacru și profan, știința și cultura omului fiind roadele revelației. „Așa se întâlnesc: purul ca aspirație, impurul biopsihic ca somn existențial al spiritului captiv al materiei, patologicul indistinct de normal la omul comun, fabulosul, monstruosul, straniu, banalul, clarul aparent, oscurul, ieșirea din stihii fiind Sacrul, ca poartă deschisă spre Absolut.”³⁸

În ce privește *omul autonom european*, acesta, în încercările sale, nu

36. 322 de vorbe memorabile ale lui Petre Țuțea, p. 38.

37. *Ibidem*, pp. 42-43.

38. Petre Țuțea, *Mircea Eliade. Eseu*, Biblioteca Revistei Familia, Oradea, 1992, p. 37.

poate depăși conceptul, definiția, sistemul și disciplina, limita gândirii sale fiind axioma și sistemul axiomatic. Axioma este un mod aparent dogmatic utilizat în matematică. Dogma față de axiomă își manifestă superioritatea vehiculând mistere. În opinia gânditorului, criza lumii actuale europene își are rădăcinile în umanism și scientism, care l-au depărtat pe omul european de Absolutul Divin. Rătăcirile omului european au ca temei o criză religioasă, fiindcă Dumnezeu a părăsit cetățile. Așa cum spune Biblia și cum remarcă Plutarh, „am văzut multe cetăți neîntărite, dar nici una fără zei”, Europa nu-i lipsită de temple dar, cum spune Țuțea, acestea sunt frecventate de oameni roși de îndoieli și spaime. În ce privește marile descoperiri științifice, ele sunt desprinse din voința Celui Care a găsit necesar aceasta, așa punctează Cel de Sus istoria, dând în stăpânire omului noi puteri, puteri primordiale pierdute prin păcat și redobândite prin Răscumpărător.

În această permanentă rătăcire, „singura călăuză este respectarea normelor; punctarea existenței prin respectarea riturilor eliberatoare, chestiune prioritară în gândirea lui Confucius și de constantă actualitate, fiind singura dătătoare de reguli privind ordinea și comportamentul comunitar și uman. Normele creștine, riturile care determină ordinea reală, sunt singurele care explică biserica creștină, aceasta rezultând din împletirea în templu a ordinii transcendente cu ordinea imanentă. Biserica dând sens celor două lumi augustiniene în lipsa cărora Adevărul nu poate fi conceput”.³⁹

În schimb, un alt filosof român, **Emil Cioran** care a fost fiu de preot ortodox, a eșuat în pesimismul și în nihilismul cel mai crunt posibil⁴⁰. După Cioran, ideea de Dumnezeu este cea mai practică și cea mai periculoasă idee din cât s-au conceput vreodată. Pe ea se salvează și pe ea se prăbușește omenirea. Dumnezeu trăiește doar prin adjectivele pe care i le adăugăm noi oamenii; „iată însăși rațiunea de a fi a teologiei”⁴¹.

Atributele lui Dumnezeu, din perspectiva lui Cioran, sunt în directă concordanță cu dispoziția omului. Când suntem generoși și bine dispuși, îl încărcăm de atribute pe care de-abia le poate suporta. Fără scrupul și rezervă, plasăm în el întreg conținutul orgoliului nostru. Astfel ajungem la concepția

39. Petre Țuțea, *Tratat de antropologie creștină*, Editura Timpul, Iași, 2005, p. 16.

40. Vezi Emil Cioran, *Cioran despre Dumnezeu*, Editura Humanitas, București, 1997; Emil Cioran, *Tristețea de a fi*, Editura Oltenia, Craiova, 1992.

41. Emil Cioran, *Silogisme Amărăciunii*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 34.

atributelor „infinite”. Dar sunt amărăciuni în care îi retragem dreptul de a fi. Un zero de atribute. Nu suntem totdeauna atât de inconștienți încât să proiectăm substanțial o Divinitate iluzorie. „Sunt bine dispus: Dumnezeu e bun; sunt posac: Dumnezeu e rău; sunt indiferent: Dumnezeu e neutru. Stările mele îi conferă atribute corespunzătoare: când îmi place știința, e atotștiutor; când ador forța, e atotputernic. Lucrurile îmi par că există? Există și el; îmi par iluzorii? Dumnezeu dispare. Nenumărate argumente vin în sprijinul lui, nenumărate îl neagă; entuziasmul meu îl însuflețește, dar mâinile mele îl sufocă. E cu neputință să alcătuiești o imagine mai schimbătoare: ne temem de el ca de un monstru și-L strivim ca pe o insectă; îl idolatrizăm: este Ființa; îl respingem: este Nimicul. Chiar dacă Rugăciunea ar înlocui Gravitația, n-ar izbuti să-i asigure o durată universală: Dumnezeu ar rămâne totdeauna la cheremul ceasurilor noastre. Destinul lui l-a vrut neschimbător doar pentru naivi sau înapoiați. O cercetare atentă îl dezvăluie: cauză inutilă, absolut nesăbuit, patron al prostănacilor, mod pentru cei singurateci de a-și petrece timpul, fir de pai sau fantomă, amuzându-ne inteligența sau bântuindu-ne închipuirea febrilă”⁴².

Cioran vede credința în Dumnezeu ca fiind ceva nociv sau o superstiție: „Oamenii sunt în genere obiecte. De aceea simt ei nevoia să „existe” Dumnezeu. Când ai făcut trecerea de la obiect la eu, Dumnezeu e superior faptului de a fi sau a nu fi. Întocmai ca eul, El devine o irealitate care se caută [...] Gândul la Dumnezeu nu servește decât spre a muri. Nu de bunăvoie te-ndrepti spre el, ci fiindcă n-ai încotro [...] Dumnezeu e moștenitorul acelora ce au murit în El. Astfel te desparți ușor de tine și de lume, lăsându-L să continue firul atâtor mahniri și părăsiri”⁴³.

Pe lângă aceste idei care se regăsesc cu ușurință și în nihilismul specific postmodernismului, aflăm și o ură viscerală al filosofului român față de Dumnezeu și față de slujitorii Lui. „Cât de mult urăsc, Doamne, josnicia operei tale și larvele siropoase care te tămâiază și-ți seamănă! Urându-te, am scăpat de dulcegăriile împărăției tale, de balivernele fantoșelor tale. Ești cel ce ne stinge flăcările și revoltele, pompierul arderilor noastre, agentul ramolimentelor noastre. Chiar înainte de a te fi izgonit într-o formulă, ți-am călcat în picioare arcanale, disprețuindu-ți manevrele și toate artificiiile

42. Emil Cioran, *Tratat de descompunere*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 206.

43. Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 152.

ce-ți alcătuiesc veșmântul de Inexplicabil. Mi-ai dăruit cu generozitate veninul de care mila ta i-a cruțat pe cei ce-ți sunt sclavi. Cum nu există odihnă decât la umbra nimicniciei tale, spre a se mântui, bruta trebuie doar să ți se încredințeze, ție sau simulacrelor tale. Nu știu pe cine să deplâng mai mult, pe acoliții tăi sau pe mine: ne tragem cu toții în linie dreaptă din incompetența ta: fir, fărâmbă, fleac – vocabule ale Creației, ale bălbâielii tale... Din tot ce s-a încercat dincoace de neant, e oare ceva mai jalnic decât lumea aceasta, în afară de ideea ce-a zămislit-o ? Pretutindeni unde ceva respiră, mai există o infirmitate: fiecare palpație îmi confirmă neajunsul de a fi; carnea mă înspăimântă: bărbații, femeile – măruntaie ce grohăie în spasme; nici o înrudire cu planeta: fiecare clipă, un vot în urna disperării mele. Că opera ta încetează sau continuă – e totuna! Supușii tăi nu pot desăvârși ce ai făcut tu la întâmplare și fără geniu. Vor ieși totuși din orbirea în care i-ai cufundat, dar avea-vor forța să se răzbune, iar tu să te aperi? Această rasă este mâncată de rugină, iar tu chiar mai mult decât ea. Întorcându-mă către Dușmanul tău, aștept ziua când îți va fura soarele, ca să-l atârne peste un alt univers”.⁴⁴ „Doamne, nu ți-e teamă că spaima noastră va răsturna legile naturii, natura și pe tine? Sau tu nu cunoști spaima creaturii? Cine ne va vindeca de spaimă, Doamne, de dată ce fiul tău ne-a mărit-o?”⁴⁵.

Nihilismul lui Cioran capătă și manifestări blasfemiatoare: „Ce rugă găsi-voi pentru tine, Moșneag neputincios, și din ce istoviri ridica-voi un urlet spre nepăsarea ta? Dar cine-mi spune că sunt și eu bătrân, mai bătrân ca tine, că inima mi-e mai cărunță decât barba ta? De-aș da drum slobod glasurilor mele, pe ce meleaguri ne-ar mai întâlni gândul? Tu nu vezi, Doamne, că unul din altul ne vom săvârși, meniți rostogolirii; căci nici tu și nici eu n-am născocit un reazem în afară de noi ? Voit-am să mă bizui pe tine și-am căzut; voit-ai să te bizui pe mine și n-ai mai avut ce cădea!”⁴⁶

44. Emil Cioran, *Tratat de descompunere*, p. 212.

45. Emil Cioran, *Cartea Amăgirilor*, Editura Humanitas, București, 1991, p. 197.

46. Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, p. 126.

Concluzii

Cultura românească a încercat să se delimiteze de modelul de cultură autonomă propus de Occident, remarcându-se apariția unor curențe care doreau să găsească modalități inedite de a exprima și reflecta revoluția împotriva civilizației moderne. Curente care au avut un mare impact și asupra culturii românești au fost expresionismul, cubismul, abstracționismul și suprarealismul, manifestări care au influențat cultura și arta pe parcursul întregului secol XX. Reprezentanți de seamă ai acestor curențe, precum Lucian Blaga sau Constantin Brâncuși, au propus un nou model de cultură, acela în centrul căreia se află Dumnezeu și Creația Lui. Însă, de departe, paradigma culturală în cadrul căreia cultura modernă și cea postmodernă devine creștină, devenind hristocentrică, este regăsită la filosoful român Petre Țuțea. Am văzut că acesta este modelul de moștenire culturală românească cu adevărat creștină care este aducătoare de libertate și de mântuire. Paradigma culturală creștină este pur teonomă care are ca țintă atât integrarea aspectele culturale laice, cât și crearea de valori în duhul Evangheliei lui Iisus Hristos.

În cele de mai sus am arătat două paradigme culturale reprezentate de doi filosofi români, paradigme care sunt antagonice. Am văzut o paradigmă culturală în persoana lui Petre Țuțea unde cultura modernă și postmodernă se încreștinează, devine hristocentrică, totul iradiază prin și în Hristos, iar convertirea filosofului coincide cu încreștinarea culturii. Este un bun exemplu de moștenire culturală românească autentic creștină și este exemplul unic și irepetabil de robie culturală – în mare parte filosofică față de Hristos, robie care este dătătoare de libertate și de viață veșnică. Țuțea se mișcă ontologic și axiologic între Decalogul lui Moise și Predica de pe Munte a Mântuitorului, exemplul clasic de cultură creștină integratoare a formelor culturale laice, de aceea Petre Țuțea trebuie să rămână un reper cultural creștin, un apologet laic și un sacerdot al chemării lui Dumnezeu adresată fiecărui om spre a deveni un creator de valori în duhul evanghelic al lui Hristos.

Pe de altă parte, Cioran este întruparea unei paradigme culturale pesimist-nihiliste cu privire la adevărul creștin, care-L neagă pe Hristos, în numele unei revolte inutile, lipsite de sens și de semnificație. Cioran

este exponentul înfricoșător al patricidului cultural, ca unul ce-și neagă apartenența, identitatea și filiația creștină, din fiu de preot ortodox, devenind un alienat spiritual, un om chinuit ce gravitează morbid între confuzie și eroare. Emil Cioran arată lumii că o cultură fără Hristos conduce la o dimensiune în care omul percepe pierderea Absolutului, pesimismul și nihilismul acestuia reprezentând strigătul de ajutor și de neputință a celui ce a uzat în mod fatal de liberul său arbitru. Este cazul clasic de înstrăinare și deșrădăcinare a omului care se desparte de Hristos și care generează o cultură a nonsensului, a disperării și a anxietății.

Misiunea Bisericii trebuie să se adreseze către oameni ai culturii românești care s-au îndepărtat de Dumnezeu, precum filosoful Cioran și să îi apropie de Biserică, pentru ca darurile lui Dumnezeu să se înmulțească și să fie dătătoare de mântuire și viață veșnică.

EVALUAREA ȘI COMBATEREA CONCEPTELOR ȘI FORMELOR DE MANIFESTARE ALE ATEISMULUI DIN PERSPECTIVA MISIUNII ORTODOXE

Dr. Marius MARIN-IONESCU

Deși este o provocare a timpurilor moderne ateismul nu este deloc o noutate a zilelor noastre, chiar primii creștini erau considerați de către religia vremii, păgânismul, a fi ateii. Sfântul Grigorie de Nyssa afirma la timpul său că omul care nu este mișcat de (Dumnezeu) Duhul Sfânt ar constitui o specie, o umanitate aparte. „Are dreptate doar în parte deoarece Duhul lucrează cu totul imprevizibil cu inima omului despre care înțeleptul spune că este dirijată de Dumnezeu încotro voiește întocmai ca și un curs de apă, de aceea și cu cei necredincioși se cuvine să fim îngăduitori după cum și Dumnezeu este îngăduitor cu slăbiciunile noastre, iar El s-a revelat în istorie, dar nu s-a impus cu forța nici chiar poporului preferat de El, ci l-a lăsat și-l lasă încă pe tot omul în plata voii sale. Așa că nu este exclus ca unii să-L descopere pe Dumnezeu mai curând, alții mai târziu iar alții niciodată”¹.

Conform Sfintei Scripturi, necredinciosul nu îndrăznește să zică vreodată că n-ar exista Dumnezeu, precum acela pe care psalmistul îl numește *nabal* adică *nebul* (Psalmul 13, 1) fiindcă îndrăznește să zică: *nu este Dumnezeu*, ci pur și simplu nu este pe deplin convins că Dumnezeu va lucra și în viața sa personală conform promisiunilor. La acest fel de

1. Prof. Dr. Pr. Petre Semen, *Atitudinea Bisericii față de problemele sociale actuale; integrare, globalizare, ateism, secularizare, trafic de persoane - o mare provocare pentru Biserica și societate la început de mileniu III*, în *Analele Științifice ale Universității „Al.I.Cuza” din Iași (Serie Nouă)*, Teologie Ortodoxă, Tom XIII, 2008, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, p. 175.

necredință se referă și Domnul Hristos când a spus că Duhul care va veni va da în vileag păcatul cel mai mare al lumii (Ioan 16,9) care este necredința.

Poate la o altă scară ateismul a fost considerat de unii ca o luptă demonică împotriva lui Dumnezeu. După cum observa și H. Küng citându-l pe Abraham Heschel, lumea de astăzi având cu totul alte preocupări și priorități nu-și mai pune vechea întrebare a Bibliei „Ce pretinde Dumnezeu de la noi”? Ba mai mult, Dumnezeu Însuși a dispărut în taine. Cu alte cuvinte, glasul Său a devenit străin pentru duhul, inima și sufletul nostru. Ne-am obișnuit să ascultăm de orice „eu” și mai puțin sau chiar deloc de „Eu-l” lui Dumnezeu. Același teolog observă că omul timpului de astăzi poate să declare cu mândrie că nimic animalic nu-i este străin, dar îi este străin de tot ce este Dumnezeu. Nu prea străin de ateism este indiferentismul religios care nu-i deloc departe de necredință.

Astăzi există tendința de imitare a unor modele religioase extraeuropene care să aducă o înnoire spirituală, dar de fapt acestea sunt false tentative inovatoare, care nu exclud raportarea adeptilor la modernitatea occidentală. Soluția ieșirii din criză, crede Schaeffer, este depășirea pozitivă a dialecticii sacru-profan prin valorizarea speranței. Așa cum afirma și Eliade în *Mitul eternei reîntoarceri*, speranța e singura cale prin care omul modern se poate salva din fața terorii istoriei, iar prin aceasta slujirea religioasă și cea seculară sunt utile omului.

Observăm astăzi creștini botezați în Biserica Ortodoxă care încă sunt tributari acestui tip de educație atee căreia au fost supuși. Între aceștia anticlericalismul, un fel de Dumnezeu da, Biserică ba, este o formă de manifestare încurajată și alimentată de mass-media ca urmare a câtorva regretabile devieri de comportament ale unor clerici. Acestora le putem opune o idee simplă despre existența lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu ar lipsi din creație, cum s-ar mai putea imprima vieții noastre un caracter moral, de orientare a ei potrivit unor înalte principii? Cui și la ce ar mai folosi urmarea acestora, dacă Legiuitorul fie lipsește cu desăvârșire din lume, după încheierea procesului de creație, fie se confundă cu creaturile Sale, ceea ce pune în dificultate, atât într-o formă, cât și în cealaltă, finalitatea lumii și implicit a omului.

I. Combaterea ateismului în Biserică

Păstorirea „turmei lui Dumnezeu” dată în paza clericilor presupune desigur săvârșirea celor sfinte, a Sfintei Liturghii, a Sfintelor Taine și a Sfințelor ierurgii prin care slujitorii bisericești se fac mijlocitori ai credincioșilor către Dumnezeu pentru a-i ajuta în urcușul lor duhovnicesc, pentru a le sfinți viața, munca, strădaniile lor bune. O rugăciune care se rostește înainte de Heruvic, exprimă foarte bine această importantă latură a lucrării preoțești: „Primește, Dumnezeule, rugăciunea noastră, fă-ne să fim vrednici a-ți aduce rugăciuni, cereri și jertfe fără sânge pentru poporul Tău și ne învrednicește pe noi, pe care ne-ai pus întru această slujbă a Ta, cu puterea Duhului Tău celui Sfânt, ca fără de osândă și fără sminteală întru mărturia curată a cugetului nostru, să te chemăm pe Tine în toată vremea și în tot locul”.

Atitudinea de liturghisitor este foarte importantă pentru preot. Este concretizată în conștiință vie, mereu trează, aptitudini, însușiri și calități deosebite. Acest aspect este arătat și în rugăciunea rostită în timpul Heruvicului: „Nimeni din cei legați cu poftă și cu desfătări trupești nu este vrednic să vină, să se apropie sau să slujească Ție, Împărate al măririi, căci a sluji Ție este lucru mare și înfricoșător chiar pentru Puterile cerești”.

În acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Ca și cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, așa se apropie preotul de Dumnezeu, rugându-se să se stingă războaiele de pretutindeni, să înceteze tulburările și cerând, atât în rugăciunile de acasă cât și în rugăciunile de la biserică, pace, an îmbelșugat, izbăvire grabnică din toate necazurile care supără pe fiecare” ².

Preotul are o misiune grea de îndeplinit ca mijlocitor între Mântuitorul Hristos și oameni. Vechiul Testament, menționează că „blessemat este tot cel care săvârșește lucrul Domnului cu nepăsare” (Ieremia 48,10). De asemenea, cei doi fii ai lui Aaron, Nadab și Abiud, au fost arși de vii pentru că au adus jertfă fiind nevrednici. În acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur spune următoarele: „Socotești oare că mai ești printre oameni și mai stai pe pământ când vezi că Domnul stă jertfit pe Sfânta Masă”, sau „Ce fel de om trebuie să fie cel care se roagă pentru toată cetatea, dar pentru ce spun pentru toată cetatea? Pentru toată lumea, care să se roagă să facă pe

2. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre preoție*, cartea a șasea, cap. IV, traducere de Pr. D. Fecioru, în *B.O.R.*, nr. 10, 1957, p. 265.

Dumnezeu îndrumător față de păcatele tuturor, nu numai ale celor vii ci și ale celor morți?”³

Sfântul Simion, arhiepiscopul Tesalonicului, completează și el: „Prin taina preoției am devenit stătători înaintea lui Dumnezeu și organe prin care alții sunt în legătură cu Creatorul, am devenit calea și povățuitorii altora. Prin taina preoției noi suntem deținători și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu. Prin taina preoției noi suntem îngerii care liturghisesc pe pământ Liturghia pe care îngerii o slujesc în ceruri. Căci prin noi care suntem din firea cea căzută ia loc în lume cel ce toate le cuprinde și El însuși este necuprins. Prin noi se vede și se pipăie cel nevăzut, se pricepe cel neajuns de minte. Deci noi preoții suntem mântuitori și ziditori de suflete și povățuitori către cer și lumină și viață și părinți și păstori și păzitori, cărora ne-a dat să avem pe pământ puterea Lui cea cerească”⁴.

Îndeplinirea activități pastorale presupune și o pătrundere reală în înțelesul slujbei care se săvârșește, deoarece, numai dacă se înțelege cu adevărat se poate trăi cu toată ființa și cugetul, cu toată convingerea și toată căldura inimii. În acest sens avem un exemplu în Johann Sebastian Bach care, atunci când compunea lucrările avându-l ca subiect pe Mântuitorul, apropiații lui îl vedeau transfigurat: „Avea în priviri o expresie care mă umplea de fiorii admirației...în clipele acelea el nu dorea să se destăinuiască decât Creatorului său”⁵.

Această trăire sufletească curată și sinceră trebuie să o aibă preotul în Sfântul Altar, indiferent de slujba săvârșită, deoarece numai așa slujbele își vor îndeplini scopul de trăire duhovnicească a credincioșilor, de încurajare la rugăciune, cinste, muncă, la ce este bun și frumos în această lume. De cele mai multe ori, atunci când se oficiază o slujbă frumoasă, după rânduială și încheiată cu o predică înălțătoare, credincioșii pleacă acasă mai încrezători în viață, mai buni, mai calzi, doritori să îndeplinească binele. „Ba, mai mult după Sfânta Liturghie, săvârșită cu toată participarea noastră și noi slujitorii

3. Vezi *Ibidem*, cartea III cap. IX și cartea VI cap. IV.

4. Sf. Simeon, arhip. Tesalonicului, *Cuvânt despre preoție*, la Pr. prof. dr. Spiridon Cândea, *Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți* în Mitropolia Ardealului, nr. 1-3/1961 pp. 104-105.

5. George Sbârcea, *Scurtă cronică a Anei Magdalena Bach*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 35.

ne simțim mai așezați lăuntric, ne simțim mereu proaspeți, mereu cu fiorul sfânt pe care l-am avut în clipele hirotonirii”⁶.

De cealaltă parte, o slujbă săvârșită fără o trăire reală a rugăciunii de către preot, pe lângă faptul că participanții nu își îmbunătățesc viața duhovnicească, preotul face un mare păcat, acela al indiferenței față de cele sfinte. „Îndeplinirea mecanică, formală a slujirii, săvârșirea cultului fără participarea sufletească, fără căldură, fără adeziune interioară, fără fior sfânt, fără sentimente de evlavie și emoție, de înălțare, care fac din cult o rugăciune, adică gând și simțire îndreptate spre Dumnezeu, reprezintă o profanare, o ofensă adusă lui Dumnezeu și credincioșilor pentru care și în numele cărora vom sluji, elemente care trebuie să fie total străine slujitorului Bisericii noastre”⁷.

De aceea preotul trebuie să cunoască foarte bine slujbele bisericești și simbolismul acestora, pentru a-i realiza adevărata valoare. Preoții sunt datori să cunoască valoarea și superioritatea cultului divin, să-l pătrundă, să-l înțeleagă, să-l trăiască ei înșiși când îl săvârșesc, pentru a transmite aceste lucruri și credincioșilor. Întâia datorie a preotului se leagă de slujirea la sfântul altar, el, mai întâi de toate, este liturghisitor, săvârșitor al cultului și, cel mai importat, mijlocitor al Harului și sfințitor al lumii. „Trebuie redată sfintelor altare și locașurilor de rugăciune dreptul și onoarea de centru și pivot al activității noastre preoțești, încredințați fiind că n-avem la îndemână un alt mijloc de lucru mai eficace și mai sublim pentru reîncreștinarea lumii decât cultul divin”⁸. Oficierea cultului divin nu trebuie considerată o obligație profesională – de foarte multe ori întâlnim afirmația că și preotul are o meserie ca oricare alta – o meserie care se face din rutină, ci ea reprezintă cea mai mare cinste cu care Dumnezeu l-a învrednicit pe om. Preoția este o chemare la slujire și o jertfă a preotului, dacă ea este privită corespunzător. Astfel că slujba trebuie săvârșită cu toată dragostea și curăția sufletească în baza unei cunoașteri a esenței, a scopului și a formelor cultului divin. Cu cât se cunoaște mai bine, cu atât se iubește și se prețuiește

6. Arhid. Gheorghe Papuc, *Despre misiunea preoțească* în Revista B.O.R. nr. 3-4/1981 p. 301.

7. Prof. Teodor M. Popescu, *Sfințenia și răspândirea preoției*, în S.T. nr. 3-4/1952 p. 164.

8. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Pastorația colectivă prin cult*, curs de Pastorală, Facultatea de Teologie Ortodoxă, București, p. 35.

mai mult. Acest lucru se face prin studiul teoretic și pregătire practică, prin citirea cărților, studiilor și articolelor cu caracter liturgic din revistele de specialitate.

Este foarte important și modul în care se slujește: „Sublimă în sine însuși, această superbă creație a pietății și a geniului liturgic bizantin depinde în practică de felul cum o interpretăm noi preoții, cum o prezentăm prin felul nostru de slujire”⁹. Preotul este un interpretator al cultului divin, altfel acesta se transformă un tezaur fără valoare în ochii credincioșilor asemenea unei piese de teatru care se transformă într-o parodie sau caricatură în cazul în care este interpretată de artiști mediocri și slabi profesional. Astfel, bogăția, valoarea și frumusețea slujbelor sunt puse în valoare printr-o slujire corectă și demnă a preotului, care trebuie să aibă dragoste și vocație pentru Sfânta Liturghie și celelalte slujbe. Aici sunt foarte importante calitățile înnăscute cum ar fi vocea plăcută, cultură și ureche muzicală, prestanță fizică, eleganță în mișcări și gesturi, o prezență frumoasă, etc. Dacă una din aceste calități lipsesc, aceasta poate fi compensată prin evlavie, pietate, calități care nu trebuie să lipsească preotului deoarece acestea se „educă”. Alte calități care țin de efort sunt slujirea conștiincioasă și corectă, fără a se grăbi, rostirea rugăciunilor corect și complet, cântarea să fie cu dicție, cu pătrundere și credință. Prin acestea preotul se ferește de păcatul rutinei, de automatism sau formalism în săvârșirea slujbelor, deoarece aceste lucruri se transmit credincioșilor foarte ușor.

De asemenea, cultul divin trebuie apărat și protejat de acele rituri și practici străine de spiritualitatea creștină și care ar putea fi introduse în cult. „Să ne silim a păstra neatinsă integritatea și caracterul adevărat, unitatea și uniformitatea cultului nostru impunându-ne o severă disciplină în exercițiul funcțiunii de liturghisitori, să respectăm adică, cu strictețe rânduiala exactă și corectă a slujbelor, ferindu-ne de orice abatere de la regulile tipicului, de adaosuri sau omisiuni, de inovații personale în textul și ritualul liturgic”¹⁰. Sfânta Liturghie trebuie pătrunsă în adevăratul ei înțeles; trebuie recunoscut rolul ei fundamental și central în viața religioasă a fiecăruia, considerând-o temelie și centru al cultului divin public, izvor al spiritualității și al evlaviei creștine. Trebuie arătat sensul ei eclesiologic și comunitar prin practicarea

9. *Ibidem*.

10. *Despre inovații în săvârșirea serviciilor divine*, în S.T. nr. 3-4, 1953, pp. 279-303.

ei ca o rugăciune colectivă a Bisericii: „să reactualizăm sensul și caracterul ei primordial de jertfă, la a cărei aducere să contribuie nu numai preoții ci și credincioșii”¹¹.

Mărirea frecvenței cu care se participă la slujbele bisericești este foarte importantă în pastorație, de aceea preotul trebuie să atragă câți mai mulți credincioși să participe la sfintele slujbe. „Măsura și felul în care credincioșii cercetează biserica, participă la sfânta slujbă și la viața harică a sfintelor taine este unul dintre cele dintâi semne prin care se recunoaște o parohie vie”¹². De altfel, acesta este criteriul cel mai sigur după care se poate măsura vrednicia preotului dar și nivelul vieții duhovnicești în parohia sa. De foarte multe ori credincioșii simt nevoia de a participa la slujbă, însă, din cauza preotului indiferent, aceștia evită acest lucru, iar nevoia de religiozitate a omului este foarte bine speculată de sectele și mișcărilor neo-religioase, credinciosul fiind răpit din turma sa și condus spre o cale a pierzaniei. Din acest motiv, preotul care se complăce în situația de a avea biserica goală reprezintă păstorul amenințat să rămână fără turmă. Oile rătăcite trebuie conduse către participarea la cultul divin și, odată făcut acest lucru, preotul trebuie să urmărească în activitatea sacramentală „să se realizeze o participare reală, efectivă și activă a credincioșilor noștri la slujbele divine”¹³. Altfel spus, este necesar să se atragă lumea la biserică, iar aceasta să vină de plăcere. Este necesară și o educație din punct de vedere disciplinar, acolo unde este nevoie, fiind recomandată o atitudine de cuviință și respect, dar și păstrarea liniștii și ordinii necesare îndeplinirii cultului divin.

Așa cum am spus și mai devreme, este necesară o catehizare mistagogică a poporului prin care să se explice simbolismul slujbelor și a Sfintei Liturghii, simbolismul obiectelor folosite în cult și rânduiala Sfintelor Taine. Astfel, se poate pune la dispoziția credincioșilor cărți și broșuri cu caracter liturgic pentru a lupta împotriva falsei pietăți, a superstițiilor păgâne, a formalismului ritualist și a riturilor „magice” care se manifestă în unele locuri

11. *Participarea la Liturghie și metode pentru realizarea ei*, B.O.R., București, 1949, pp. 23-34.

12. Pr. V. Coman, *Viața parohiei*, în rev. „Mitropolia Ardealului” nr. 1-2/1958, pp. 123-124.

13. Pr. Ene Braniște, *Participarea la Liturghie și metode pentru realizarea ei*, în S.T. nr. 7-8/1949, p. 251.

ca reminiscență a religiilor păgâne.

Formarea credincioșilor ca membrii activi ai Bisericii este și ea necesară și se poate face prin încurajarea acestora de a intra în corul bisericii, prin încurajarea tuturor de a cânta la Sfânta Liturghie, prin participarea la jertfa euharistică unde credincioșii pot aduce darurile de pâine și vin din care să se împărtășească cât mai des întreaga comunitate. Împotriva pasivității membrilor Bisericii la cultul divin se poate lupta prin îndemnarea acestora de a asculta cu atenție rugăciunile și cântările sfintelor slujbe, participarea lor la cântarea omofonă alături de cântăreți, prin încurajarea copiilor de a fi de ajutor în Sfântul Altar și prin stabilirea anumitor persoane care să rostească simbolul de credință acolo unde nu este rostit de întreaga biserică. „Sporirea frecvenței la biserică și participarea activă a credincioșilor la sfintele slujbe sunt cele două obiective de căpătâi pe care trebuie să le urmărească preoții, în activitatea lor pastoral-liturgică”¹⁴.

Este necesară atragerea credincioșilor la biserică, susținerea interesului și atenției în timpul slujbelor, pentru a-i face să le înțeleagă și să le trăiască, deoarece numai așa ei le vor frecventa în mod regulat cu dragoste și pentru îmbunătățirea vieții duhovnicești. Acestea sunt modalitățile de păstrare unită a comunității în jurul bisericii și al preoților. Trebuie să amintim că propaganda atee se adresează de cele mai multe ori persoanelor care sunt indiferente religioși și care s-au înstrăinat de Biserică. „O datorie elementară de urmat în activitatea noastră liturgică, pentru sporirea puterii de atracție a cultului este grija pentru aparatul extern sau fenomenal al cultului”¹⁵. De asemenea, trebuie să se aibă grijă de ținuta vestimentară a preotului, de curăția și împodobirea sfântului locaș și de calitatea veșmintelor obiectelor sacre.

Un alt element important pentru activitatea pastoral-liturgică este valorificarea și reînvierea anumitor aspecte ale cultului care au fost neglijate până acum: participarea la Vecernie, înmulțirea slujbelor de seară prin oficierea de Acatiste, Privegheri, cultivarea tradițiilor și datinilor vechi care au legătură cu cultul, binecuvântarea caselor prin slujba Sfeștaniei, a fântânilor și a grădinilor etc.

14. Pr. Prof. Nicolae D. Necula, *Pastorația colectivă prin cult*, curs de Teologie Pastorală, Facultatea de Teologie București, p. 24.

15. *Ibidem*.

Preotul trebuie să își aleagă cu foarte mare grijă colaboratorii săi: cântăreții, paraclisierii, clopotarii, etc. deoarece modalitatea în care aceștia își îndeplinesc misiunea poate influența activitatea preotului, în sens pozitiv dar și într-unul negativ.

Acestea sunt modalitățile prin care preoții pot face din cultul ortodox un mijloc de atracție a credincioșilor la viața sfântului altar, de îmbunătățire a vieții religioase și morale, de sfințire și în primul rând, de mântuire a acestora. Dacă aceștia vor reuși să ajungă la aceste rezultate, ei vor fi buni „iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Corinteni 4,1). De asemenea, putem vorbi de anumite sfaturi pe care preotul ar trebui să le urmeze în activitatea lor pastorală: Sfânta Masă să fie curată, lucrurile de pe aceasta să fie așezate în ordine, nimeni să nu se rezeme cu spatele la Sfânta Masă deoarece este un gest de necuviință, preotul să aibă gândul la rugăciune, în timpul slujbelor acesta nu trebuie tulburat de nimeni, cântarea să fie una firească fără să se exagereze în această privință, slujba să nu fie făcută în grabă și nici trunchiată etc.

Așadar, preotul trebuie să aibă mereu fiorul sfânt al lucrului săvârșit, să fie atent la ținută, la gesturi, la priviri și la cuvinte pentru a nu ajunge ca acei negustori din templu, cărora Mântuitorul Hristos le-a poruncit: „Nu faceți casa Tatălui Meu, casă de neguțătorie” (Ioan 2, 17).

Toate aceste mijloace de care beneficiază preotul în întreaga sa activitate pastoral-liturgică reprezintă arme puternice cu ajutorul cărora pot fi combătute toate concepțiile cu caracter ateu, atât cele provenite din zona științelor (materialism, darwinism), dar și cele venite din spațiul oriental, considerate de către omul contemporan exotice și chiar dezirabile.

II. Familia preotului – instrument important în combaterea ateismului

Familia este un mediu deosebit de important în care preotul își petrece o parte a timpului său și, de aceea, rolul familiei preotului este deosebit de important în activitatea sa pastorală. Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „Se cuvine dar ca episcopul să fie fără prihană, bărbat al unei singure femei...” (I Tim.3, 2). Dacă familia preotului este o piedică sau nu în calea misiunii sale preoțești, voi încerca să arăt în cele ce voi expune de aici încolo.

De multe ori, viața de familie aduce preotului căsătorit o serie de greutăți, probleme și sarcini cărora trebuie să le facă față. Soția sa și copiii trebuie să fie înconjurați cu dragoste, atenție și grijă. Această preocupare și grijă a preotului nu reprezintă piedici în activitatea sa, așa cum spune și părintele profesor Nicolae Necula: „Noi credem și am constatat din proprie experiență că preotul căsătorit este mai apt, mai capabil și mai destoinic pentru îndeplinirea misiunii sale de păstor decât cel necăsătorit”¹⁶.

Atmosfera din familie reprezintă pentru preot o fortăreață intimă și personală. Aici, între cadrul familiei și datorită soției și a copiilor, acesta găsește modul cel mai potrivit în care poate scăpa o clipă de greutăți și necazurile pe care le întâlnește, precum și modul în care își poate descreți fruntea. De asemenea, statutul de familist este „o școală creștină și un auxiliar prețios în pastorație”¹⁷. Preotul ca educator social, este dator el însuși să cunoască cât se poate mai bine societatea. Alături de învățător, preotul crește copii și îi educă, astfel putem spune că a avea familie înseamnă a avea în casă o școală mai mică, deci familia este o societate la dimensiuni mai mici.

Familia reprezintă pentru preot și un prețios teren de experiență și de aplicare a abilităților lui de păstor și educator. „Avem deci o familie care poate fi numită parohie în miniatură unde preotul poate aplica cu înțelepciune arta pedagogică și iscusința pastorală”¹⁸. Familia preotului este modelul pe care îl poate oferi parohiei și lumii. Cu alte cuvinte, familia preotului constituie un punct de legătură între el și parohie, un mijloc de întărire a raporturilor sale cu enoriașii, mai ales cu cei care nu vin prea des la biserică. Cu ajutorul copiilor și al soției, preotul își poate consolida relațiile sale de la om la om prin legăturile personale ale soției cât și a legăturilor cu colegii copiilor săi, astfel ajungând la părinții acestora. Preoteasa având calități morale poate atrage simpatia și bunăvoința femeilor din parohie mai ales atunci când ea este o femeie înțeleaptă, sociabilă, chibzuită și vrednică de stimă. „Ea poate declanșa și pune astfel în mișcare măcar o parte din resursele infinite ale apostolatului laic care pot fi puse în slujba Bisericii”¹⁹.

16. Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula, *Curs de pastorală*, „Familia preotului”, p. 36.

17. *Ibidem*, p. 38.

18. *Ibidem*, p. 39.

19. *Ibidem*, p. 40.

Prin familie, preotul are șansa de a se integra mai adânc și mai bine în viața socială a parohiei.

Pe de altă parte, există și cazuri în care, din cauza exclusivă a preotului sau din lipsa de înțelegere a soției, familia preotului ajunge să fie un exemplu negativ. Acest lucru se răsfrânge inevitabil în activitatea lui pastoral-misionară.

Grija față de parohia sa și față de familie trebuie fie la fel de importante. Un preot care își cunoaște misiunea și datoria, nu neglijează pe nici una în detrimentul celeilalte ci păstrează în echilibru. Astfel, putem spune că nu poate fi un bun păstor acela care își neglijează familia sa: „Căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască a sa casă, cum va purta grija de Biserica lui Dumnezeu?” (I Timotei 3, 5).

Rolul preotului și al familiei sale este deosebit de important ceea ce face ca relația sa cu familia să fie esențială. El este dator să păstreze în familie o atmosferă caldă, relaxată, liniștită și agreabilă. Relația preotului cu soția trebuie să fie bazată pe sentimente corespunzătoare, dragoste, respect, înțelegere și bună comunicare. Ei trebuie să se ocupe foarte atent de educația copiilor cu care Dumnezeu i-a binecuvântat, să-i educe în spirit ortodox și cu frică de Dumnezeu, să le imprime dragostea de Dumnezeu, Biserică, dreptate și de semenii. Un preot care nu dovedește că poate fi un cap de familie pe care membrii ei să se bazeze oricând, nu va putea să fie un bun păstor, conducător al turmei. Din acest motiv, cazurile în care se ajunge la divorț, la separarea între soți, la abandonul copiilor și al educației lor sunt deosebit de îngrijorătoare, iar preoții trebuie să le evite deoarece duc la desfigurarea completă a preotului și a Bisericii. „Cum poate un asemenea preot să officieze Taina Cununiei și să spună...îngrijiți-vă de familiile voastre și de copiii voștri, păstrați unitatea familiei?”²⁰

Un preot cu aceste probleme nici nu poate spovedi. „Cine s-ar duce să se spovedească la un asemenea preot? Spovedania ar deveni un act formal”²¹.

Având în vedere cele menționate, putem concluziona că rolul pe care-l joacă preotul în cadrul familiei sale este esențial pentru soarta familiei, a sa, a copiilor lui și a parohiei pe care o păstorește.

20. Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Tiparul Tipografia Eparhiale, Sibiu, 1996, p. 40.

21. *Ibidem*, p. 41.

III. Combaterea ateismului în școală

La modul general, școala este, după familie, cel mai important factor social, educativ, moral. Ea are o influență majoră asupra omenirii, iar acest adevăr este recunoscut de toată lumea și, de aceea, se depun eforturi uriașe pe toate planurile și de către toți pentru perfecționarea ei. „Patrimoniul spiritual al dreptei credințe își descoperă comorile, idealurile și minunatele-i frumuseți, numai în măsura în care preotul iconom al tainelor lui Dumnezeu (I Corinteni 4,1) le scoate la lumină, le afirmă cu cuvântul, cu fapta și cu adevărul și le pune în valoare”²². Observăm cât de important este rolul preotului în propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu.

„Toate rezultatele științei sunt puse în slujba creșterii copiilor, spre a face ca omul viitorului să fie cât mai bine înarmat pentru lupta vieții”²³. Totuși, acest accent a făcut ca știința să facă mari progrese, mai ales în ultimii ani, în detrimentul credinței și al moralei. În unele țări, programele oficiale de învățământ au eliminat religia, iar altele au redus importanța ei, incluzând-o ca materie opțională, favorizând materiile care promovează ideile și concepțiile cu caracter ateu. Și în țara noastră, în timpul regimului comunist, totalitar și ateu religia a fost interzisă în școală, ceea ce explică „lipsa aproape totală a culturii religioase”²⁴, mulți tineri alunecând spre imoralitate și îmbrățișând ateismul. Este necesar să precizăm faptul că știința nu va putea să înlocuiască niciodată credința și morală. Dacă această cultivare a rațiunii nu este făcută împreună cu cultivarea sufletului omului și a caracterului omului, acesta nu numai că nu se poate îndrepta, dar devine chiar mai rău și mai periculos. Educația este singurul mijloc de regenerare, ea nu poate exista fără morală și nu există morală fără religie.

Astfel că predarea învățământului religios în școli și licee este foarte importantă pentru moralizarea copiilor și a tinerilor. Obligația aceasta revine mai ales preoților. „Influența religiei asupra sufletului copilului este profundă. Acesta este un adevăr așa de elementar, că nimeni nu ar trebui

22. Prof. Nicolae Grosu, *Preotul, binevestitor al evangheliei mântuitoare*, în B.O.R. nr. 5-6 / 1979, p. 665.

23. Dr. Spiridon Căndea, *Hristos și mântuirea sufletească a orașenilor*, Sibiu, 1939, p. 85.

24. *Ibidem*, p. 90.

să cugete altfel”²⁵.

Astăzi, mulți preoți sunt chemați de către Stat și Biserică să predea în școli învățământul religios și moral iar aceștia au posibilitatea de a influența tineretul să îmbrățișeze calea virtuților. Spre a ajunge însă la acest rezultat este necesar ca preotul să posede pe lângă cultură teologică, pedagogică și suflet, „suflet curat și blând ca roua câmpului”²⁶, care să îl transpună oarecum cu totul în ființa copiilor spre a o înțelege și a o pătrunde.

În ultimele două decenii, școala românească a făcut această instrucție religioasă, fără să se facă însă și o educație morală. Metodele de învățământ nu pot admite ca învățământul religios să se predea prin învățarea pe de rost a rugăciunilor fără să fie înțelese, prin recitarea unor lungi și plictisitoare lecții de catehism al căror sens nu a fost adaptat la nivelul copilului și prin neglijarea formării unei adevărate simțiri religioase. Simțirea religioasă se poate realiza doar prin relația afectivă, pe de o parte prin dragostea și blândețea preotului față de copiii pe care îi învață, iar, pe de altă parte, prin trezirea sentimentelor nobile omenesti. „Învățământul trebuie să fie, mai ales cel primar, intuitiv, inductiv, afectiv”²⁷.

Educația morală trebuie să fie primordială pentru preot în activitatea sa din școală iar, mai apoi, cea de instrucție. Scopul școlii primare și a celei secundare nu este de a crea teologi ci adevărați creștini care să cunoască învățăturile fundamentale ale moralei și religiei creștine. „Scopul catehezei este să-l facă pe creștin un laic religios, un om moral, care are pe Dumnezeu de tată și Biserica de mamă, de prietenă și mângâietoare, care-l învață să fie un om cult, dar fără îndoieli și aroganță, care-l învață să se roage fără să fie constrâns, să trăiască fără descurajări și să moară fără să fie disperat și nepregătit”²⁸.

Preotul, în activitatea sa didactică, trebuie să fie blând și cucernic, să iubească elevii și să le dea pildă de urmat însăși viața lui. Trebuie să facă totul pentru a întări și spori credința în sufletele elevilor deoarece numai așa educația religioasă poate să-și atingă scopul. El trebuie să-și iubească elevii,

25. Constantin Asiminei, *Religia și sufletul copiilor*, p. 21.

26. Pr. Teodor Bodnar, *Rolul preotului în educația enoriașilor săi*, p. 63.

27. Dr. Grigore Gh.Comșa, *Tineretul României*, Arad, 1933, p. 85.

28. G. G. Antonescu, *Pedagogia generală* VII, Educația religioasă, Editura Institutul Pedagogic Român, București, 1930, p. 542.

deoarece temeiul iubirii se sprijină tot pe Sfânta Scriptură. Atunci când elevii sunt instruiți și educați cu căldură și dragoste, astfel încât ei să simtă cea mai mare plăcere pentru ora de religie, ei asimilează tot ceea ce este bun și „religia rămâne să-i călăuzească în chip fericit toată viața”²⁹. Acestea sunt motivele pentru care preotul trebuie să fie duhovnic și profesor pentru elevi.

În secolele trecute nu existau școli publice și speciale ca astăzi, școala de atunci fiind școala duhului național și religios, în fața căruia trebuie ne aplecăm capetele cu smerenie. Din păcate, astăzi lipsește acea forță a credinței și de aceea lumea este dezorientată. Preotul trebuie să-și dea silința pentru a crea generații credincioase și morale prin colaborarea cât mai strâns cu autoritățile școlare, deoarece numai așa se va putea ajunge la rezultate multumitoare. Nu ar trebui niciodată ca din cauza unor neînțelegeri să se tulbure colaborarea frățească dintre preot și învățător, ei având misiunea de a conlucra în „cea mai perfectă armonie și cel mai ideal raport de prietenie și de bunăvoință”³⁰. Modul în care se predau științele naturale, care adoptă teoria evoluționistă și explică toate fenomenele pe cale naturală, negând orice putere supranaturală sau revelație, este una din cele mai mari probleme cu care se confruntă preotul.

Lecțiile de religie trebuie să fie scurte, atrăgătoare și bine pregătite. Este necesar să se pună accent mai ales pe partea morală ce rezultă din diferite pilde și istorioare biblice, precum și aplicarea lor în viața practică.

Dintre lecțiile de cateheză, atenție deosebită trebuie să se dea aceloră prin care se arată datoriile copiilor față de părinții lor. Preotul și în același timp profesorul trebuie să arate importanța respectării poruncilor din Decalog. Să le recomande și să le pună la dispoziție cărți și broșuri religioase în care vor găsi învățături morale și practice. Pe de altă parte el trebuie să combată cu toată vehemența, dar cu înțelepciune, copiii care disprețuiesc, necinstesc, înjură sau sunt nemulțumiți. De aceea, preotul trebuie să dea dovadă de răbdare, înțelepciune și dragoste părintească în activitatea sa de păstor de suflete în școală.

Am văzut în cele de mai sus principalele instrumente pe care le are preotul în activitatea sa cu care să lupte cu adevărat și eficient cu

29. Dr. Spiridon Căndea, *Hristos și mântuirea sufletească a orășenilor*, p. 149.

30. Pr. D. V. Oniga, *Activitatea pastorală a preotului în parohie*, p. 30.

toate formele de ateism care consideră că mesajul divinității și-a pierdut în mare parte audiența, iar cuvântul lui Dumnezeu „a devenit, mai mult ca niciodată, glasul celui care strigă în pustiul istoriei”³¹.

Concluzii

Ațiunea de scoatere a obiectului de învățământ Religia din școlile din România, începută în anul 2013 și continuată până în 2014 nu este pornită de la persoane care nu au avut niciodată statut creștin. Sunt persoane botezate și care, poate, în copilărie, au avut legături cu Biserica. Cum puteau să ajungă la această concluzie altfel decât după împărtășirea convingerilor atee, la care regimul comunist de dinainte de '89 a avut un rol important dacă nu decisiv. Regimul comunist reușise să le impună deplin prin forță și persecuții, astăzi se invocă forța legii și drepturile omului.

Misionarul de astăzi nu face destul pentru misiune dacă se limitează doar la trăirea Evangheliei, trebuie să fie și foarte bine informat, să cunoască diferitele teorii cu privire la apariția și dezvoltarea omului și să poată din acestea arăta eroarea care nu face decât să ducă la ateism. Trebuie să iasă în agora, și pentru că face parte din cetate, să răspundă la noile, ca formă, manifestări secularist-umaniste îndreptate fațăș împotriva Bisericii.

O bună măsură este cunoașterea concepției Bisericii cu privire la creație și implicit la om. În acest sens este destul de grăitoare concepția Părintelui Stăniloae, nefiind nici ultima, nici singura. Dacă apologeții primelor secole creștine întâmpinau ostilitatea filosofiei greco-romane, susținută puternic de religia păgână a Imperiului Roman, Părintele Stăniloae are de înfruntat ateismul promovat și susținut de regimurile totalitare dar și de „noile desoperiri” ale științei occidentale.

Secolul XX a fost unul al confruntării dintre creaționism și evoluționism, fiecare teorie având în tabăra sa filosofi și teologi celebri. Nu putem totuși afirma că în acest context Părintele Stăniloae a fost un polemist sau un apologet deși în opera sa întâlnim discret elementele ambelor genuri literare creștine. Teologia sa antropologică explică, nu reinventează, bazându-se nu doar pe propria cunoaștere, atât din domeniul teologic dar și din cel filosofic, chiar dacă de cele mai multe ori indirect,

31. Prof. Dr. Pr. Petre Semen, *Atitudinea Bisericii*, p. 175.

ci fructificând preocupările înaintașilor săi, antici sau mai recenti.

Necredința, ca dificultate a acceptării existenței lui Dumnezeu, poate lua fie forma unui agnosticism pașnic dar ferm, fie a unei negări militante a existenței lui Dumnezeu, ca în cazul mișcărilor secularist-umaniste sau chiar a indiferentismului. De aceea, viața individuală și cea comunitară este organizată ca și când Dumnezeu nu ar exista.

Proliferarea manifestărilor de sorginte atee este legată și de anumite neputințe ale slujitorilor Bisericii, a lipsei de catehizare ortodoxă, a compromisului pe care unele instituții fundamentale ale statului și anumite categorii profesionale responsabile o fac cu interesele mercantile ale celor care doresc ateizarea societății. Din păcate, ateismul nu este văzut ca un fenomen periculos pentru societate, pentru om și mai ales pentru mântuirea acestuia, ci, din contră, este apreciat mai ales în mediul academic. Rolul cel mai important în combaterea ateismului îl are preotul prin activitatea sa de catehizare, care trebuie să fie una profundă și ea este realizată atât în biserică, cât și în familie sau școală.

NICHIFOR CRAINIC - TEOLOGUL MISIONAR PRINTRE INTELECTUALI, APOLOGETUL ORI PROPOVĂDUITORUL CULTURII AUTENTICE PRINTRE TEOLOGI ȘI MĂRTURISITORUL DUHULUI EVANGHELIC ȘI A SPIRITUALITĂȚII ADEVĂRATE PRINTRE DIFERITELE VREMURI, LOCURI ȘI PERSONALITĂȚI

Dr. Stelian GOMBOȘ

Personalități ca romancierul, esteticianul și istoricul literar Mihail Diaconescu, sociologii Ilie Bădescu și Dan Dungaciu, istoricii literari Ion Rotaru și Ion Dodu Bălan, istoricul literar și teologul Dan Zănfirescu, care i-a reeditat și comentat versurile, numeroși alți teologi și scriitori dau astăzi mărturie, în variate moduri, în lucrări fundamentale, despre rolul binefăcător, catalizator de mari energii duhovnicești pe care opera lui Nichifor Crainic îl are. Despre gândirea teologului Nichifor Crainic, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae scria: „Teologia lui Nichifor Crainic este de o intensitate și de-o bogăție în preocupări nemaiajunse până la el”. Nichifor Crainic este cel dintâi teolog român în epoca modernă a istoriei noastre care scoate teologia din cercul strâmt al specialiștilor, prezentându-o într-o formă impunătoare atenției lumii intelectuale. În centrul gândirii lui Nichifor Crainic stă Iisus Hristos. Sensul vieții pe care îl caută cugetătorul se descoperă în Iisus Hristos. Mântuitorul este Alfa și Omega tuturor lucrurilor create.

Personalitate controversată, amestec de serafic și de teluric, teolog și om politic, poet și publicist, Nichifor Crainic este un caz pe cât de complex, pe atât de reprezentativ pentru o întreagă categorie de cărturari români ieșiți

din orizontul satului tradițional. Ei rămân fundamental „țărani”, „oameni ai pământului”, respectuoși față de tradiție, temeinici în gândire și în faptă, nu lipsiți de mândria de a fi depășit pe cont propriu anonimatul istoric al speței, oarecum „neșlefuiți” comportamental, de o vitalitate uneori exacerbată, surprinzători atât în patimi cât și în virtuți. În această bună primitivitate se întâmplă să zacă mari resurse creatoare, apte de a se desăvârși prin instrucție și de a trece în opere culturale de o firească originalitate, în care tradiția se primește fără extravaganță, în chip realist și organic. Un Ion Creangă, un Nichifor Crainic, un Marin Preda au încarnat în măsura cea mai înaltă acest „model” intelectual și creator în cultura românească. Nichifor Crainic a fost, fără îndoială, un ins paradoxal și pe seama lui se colportează destule povești picante, mai mult sau mai puțin adevărate - în speță, eflorescențe ale bârfei balcanice, de care la noi nu scapă decât sfinții. Or, hotărât lucru, Nichifor Crainic n-a fost tocmai un sfânt... Omul avea conștiința nedesăvârșirilor sale (cîți o mai au astăzi?) și, la terminarea studiilor teologice, a refuzat să se preotească. A devenit, însă, unul dintre marii profesori de teologie ortodoxă ai vremii, iar un Dumitru Stăniloae era îndreptățit să scrie despre el (*Gândirea*, an XIX, nr. 4, apr. 1940): „Nichifor Crainic este cel dintîi teolog român din epoca modernă a istoriei noastre care scoate teologia din cercul strîmt și ocolit al specialiștilor, prezentînd-o, într-o formă impunătoare, atențiunii generale a lumii intelectuale... Nichifor Crainic înnoiește prin reactualizarea tradiției într-o teologie care se mulțumea cu cîteva coji din această tradiție, primite pe calea și de multe ori prin interpretarea ocolită a teologiilor apusene”, săvîrșind „o adevărată restaurare a teologiei românești în duhul ortodox”.

Prăbușirea regimului comunist (petrecută chiar în ziua cînd se împlineau o sută de ani de la nașterea lui Crainic!) a creat contextul revenirii sale treptate în circuitul public românesc. În anul 1990, la Editura Roza Vînturilor, a apărut ediția de poezii (în două volume) „îngrijită” de Nedic Lemnaru, incluzînd (deși mult deformate) și versurile „create mental” în temnița Aiudului, care fac din autorul lor, alături de Radu Gyr (1905-1975), cel mai de seamă poet al închisorilor comuniste din România. În anul 1991 i s-a publicat și prima parte a *Memoriilor (Zile albe, zile negre)*, la Casa Editorială „Gândirea”, de către același Nedic Lemnaru. Această primă parte dă seama de răstimpul dintre anii 1889 și 1944, fiind redactată

inițial pe vremea pribegiilor postbelice. Partea a doua (încheiată spre sfârșitul anilor '60), îngrijită și prefăcută de Alexandru Condeescu și apărută (1996) la Editura Muzeului Literaturii Române („Orfeu”), acoperă perioada anilor 1944 -1962 (textul propriu-zis - *Pribeag în țara mea. Memorii din închisoare* - este urmat de *Memoriu. Răspuns la actul meu de acuzare*, document recuperat din arhivele Securității în anul 1993). Dincolo de accesele de megalomanie și de unele jenante „piruete” ideologice (semne ale unei senectuți chinuite), Crainic se înscrie, prin arta evocării, în galeria celor mai străluciți autori de proză memorialistică din literatura română a secolului XX (Lucian Blaga, Mircea Eliade, Nicolae Steinhardt, Marin Preda etc.). În anii din urmă, i s-au editat ori reeditat numeroase volume: *Cursul de teologie mistică* (în anul 1993, sub titlul editorial *Sfințenia - împlinirea umanului*), *Nostalgia paradisului* (1994), *Puncte cardinale în haos* (1996 și 1998), *Ortodoxie și etnocrație* (1997), *Țara de peste veac. Poezii antume: anii 1916-1944* (1997), *Dostoievski și creștinismul rus* (1998), *Spiritualitatea poeziei românești* (1998). Se lasă așteptat în continuare, dintre lucrările mai importante, *Cursul de mistică germană*.

Așadar, cu alte cuvinte, primul deceniu de după anul 1989 a adus cu sine pe lângă o serie de evocări în presă și câteva importante editări și reeditări, între care s-au evidențiat: apariția celor două volume de memorii: *Zile albe, zile negre*, în anul 1991, și *Pribeag în țara mea. Mărturii din închisoare*, în anul 1996, editarea cursului de mistică la Iași, în anul 1993, sub titlul: *Sfințenia - împlinirea umanului* și a cursului despre *Dostoievski și creștinismul rus* la Cluj, în anul 1998, publicarea eseului inedit despre *Spiritualitatea poeziei românești*, în anul 1998, alături de reeditarea *Nostalgiei paradisului*, în anul 1994 sau a volumelor de eseuri *Ortodoxie și etnocrație*, în anul 1997, și *Puncte cardinale în haos*, în anul 1998, precum și, tot în anul 1997, a poeziilor antume din anii 1916-1944. Pentru o evaluare atentă lipsește însă o ediție integrală a întregii publicistici a teologului-scriitor risipită în paginile ziarelor și revistelor de cultură interbelice. Câteva revelații - scrisori, fotografii, poezii, studii și „memoriul” de apărare la actul de acuzare din luna decembrie anul 1947 - au adus manuscrisele eliberate în anul 1993 din arestul fostei Securități de către Serviciul Român de Informații și care au stat la baza masivului și indispensabilului număr 100 al revistei *Manuscriptum* publicat în anul 1995 de Muzeul Literaturii

Române, după cum am mai spus și în rândurile anterioare. Toate acestea ne permit astăzi o restituire mai aproape de adevăr a parcursului biografic și intelectual al acestei personalități de anvergură a României interbelice. Implicat în vii dispute și polemici, Nichifor Crainic a cunoscut între cele două războaie gloria și notorietatea scenei politice și culturale; pentru ca, după luna august, anul 1944, să cunoască exilul intern și represiunea prelungită a unor mult prea lungi ani de închisoare, prelungiți într-o ostracizare definitivă din circuitul publicistic și cultural. Iar atunci când s-a scris despre el și „gândirism” în România comunistă (D. Micu, 1975, sau Z. Ornea, 1980, dar și anul 1996), s-a făcut într-un ton de contestare și vehemență demascatoare („reacționar”, „antiprogresist”, „mistic”, „fascist”, „retrograd”), departe de rigorile obiectivității. Așa se face că „demascările”, ignorările și uitările nemeritate au continuat și după luna decembrie anul 1989, și ele persistă și astăzi.

Nichifor Crainic a văzut lumina zilei pe 12/24 decembrie anul 1889 în localitatea Bulbucata, județul Vlașca (azi județul Giurgiu). Fiu al țăranilor săraci Nedelea și Stana Dobre, copilul Ion Dobre, fiindcă acesta era numele adevărat al viitorului poet și teolog, a urmat, cu întreruperi din cauza dificultăților materiale, școala primară din satul natal. După care între anii 1904-1912 a fost elev bursier la Seminarul Central din București. Aici a avut parte, pe lângă mult ritualism, și de o bună instrucție intelectuală cu profesori ca Iuliu Scriban. Coleg de clasă și șef de promoție l-a avut pe Dumitru Cornilescu (1891-1975), viitorul traducător al *Bibliei* britanice protestante, convertit la protestantism. Este pasionat de literatura și publicistica națională ale lui Nicolae Iorga, sub auspiciile căreia își face, în anul 1907, debutul literar ca elev într-o revistă din Iași, publicând în anii următori ca seminarist sub diverse pseudonime (I. D. Nichifor, D. I. Crainic) și în reviste de prestigiu ca *Ramuri* din Craiova, *Luceafărul* din Sibiu, *Viața Românească* din Iași, dar și *Semănătorul* și *Neamul Românesc* scoase de Nicolae Iorga. Continuă să publice și în anii 1912-1916 când, fiind în același timp cântăreț la biserica Zlătari, urmează cursurile Facultății de Teologie din București. Este remarcat de tânărul profesor de dogmatică Ioan Mihălcescu, care-l îndrumă spre apologetică, dar absența spiritualității face ca studiile teologice să îi apară abstracte, excesiv de raționaliste și istoriste. La rândul său, mediul universitar bucureștean dominat de pozitivism științific (Petre

P. Negulescu, Mihail Dragomirescu, Constantin Rădulescu-Motru) i se pare tern și mediocru, cu excepția profetismului lui Nicolae Iorga.

Anul 1916 este un an al împlinirilor, dar și al catastrofelor personale și naționale. Devine licențiat în teologie și publică primul volum de poezie, *Zâmbete în lacrimi*. Dornic să ocupe parohia Zlătari din capitală, se căsătorește rapid. Mitropolitul Conon refuză să-l numească, în ciuda insistențelor și presiunilor. Urmează la scurt timp divorțul de prima soție și intrarea României în Primul Război Mondial, înfrângerea României și moartea tatălui. Este mobilizat sergent la spitalul din Iași, colaborând asiduu cu articole și poezii la *Neamul Românesc* al lui Nicolae Iorga. Reîntors la București, devine redactor la *Dacia*, condusă de Alexandru Vlahuță și, ulterior, la *Luceafărul*, mutat de Octavian Goga de la Sibiu la București. În anul 1919 publică volumul *Icoanele vremii*, în care adună articole și poezii din anii de război, iar în anul 1920 îi apare un nou volum de poezii, *Darurile pământului*. Sunt ani de criză, în care suferă atât de pe urma eșecului căsătoriei, cât și a dezorientării unei generații rămase fără ideal odată cu realizarea unității naționale.

Între anii 1920-1921 se află la Viena împreună cu prietenul său, viitorul critic de artă și istoric Alexandru Busuioceanu (1896-1961), dar și cu Lucian Blaga (1895-1961), cu care va lega o lungă amiciție și colaborare literară. Tot aici o cunoaște pe cea de-a doua soție, Aglae, studentă la medicină, cu care se și căsătorește. La Viena descoperă mistica, atât în varianta ei orientală (prin orientalistul Paul Deussen) și occidentală a lui A. Silesius și M. Eckhart prin filiera poeziei germane a lui R. M. Rilke (1875-1926), dar și pe cea ortodoxă bizantină prin intermediul poetului dadaist Hugo Ball (1886-1927), convertit la catolicism și autor al unei importante cărți despre „creștinismul bizantin”. În fața excesului de istorism și scolasticism al teologiei academice, are revelația misticii ca experiență vie care-l face pe om „contemporanul lui Dumnezeu”, iar nu prizonierul trecutului sau schemelor gândirii proprii. Tot la Viena descoperă prin intermediul șvabului din Caransebeș René Fülöp Müller (1891-1963), traducător din Dostoievski, opera marelui scriitor rus. În luna mai, anul 1921 i se naște aici și unica fiică, Furtuna Ioana. În aceeași lună la Cluj Napoca un grup de tineri scriitori: Lucian Blaga, Alexandru Maniu, Gib Mihăescu, în frunte cu Cezar Petrescu înființau revista literară, artistică și socială *Gândirea* cu un

program anti-avangardist și neotraditionalist românesc. Nichifor Crainic devine prin Lucian Blaga colaborator constant al revistei cu poezii și ulterior cu eseuri programatice – „Iisus în țara mea” (1923), „Parsifal” (1924) sau „Între Apollo și Iisus” – impunându-se în câțiva ani drept teoreticianul acestui curent literar și de opinie din cultura română interbelică cunoscut sub numele de „gândirism”. În această revistă, a cărei redacție s-a mutat la sfârșitul lunii decembrie anul 1922 la București, s-au afirmat scriitorii: Lucian Blaga, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Sandu Tudor, Mihai Călinescu, dar și criticii literari: Tudor Vianu, Ovidiu Papadima, Vasile Băncilă și mulți alții.

Întors în țară, Nichifor Crainic, care în anul 1921 a publicat volumul de însemnări de călătorie din Transilvania și Basarabia intitulat *Priveliști fugare*, devine între anii 1922-1930 consilier cultural al Fundației Culturale Principele Carol, susținătoare a Editurii Cultura Națională, unde a îngrijit colecția „Cartea vremii” (28 de titluri de opere ale scriitorilor români și străini). Publică în colaborare și o serie de manuale școlare. În toți acești ani desfășoară o intensă activitate publicistică la revistele literare ale vremii. În anul 1924 reorganizează cu Pamfil Șeicaru și Victor Ioan Popa *Neamul Românesc* al lui Nicolae Iorga, plecat la Sorbona, și participă împreună cu Pamfil Șeicaru la înființarea noului ziar de orientare tradiționalist-conservatoare *Cuvântul*, fiind timp de un an și jumătate redactorul paginii „Duminică”. În anul 1926 Nichifor Crainic îl va aduce în locul său ca titular al acestei rubrici de la *Cuvântul* pe ziaristul și profesorul de logică și metafizică Nae Ionescu (1890-1940). În anul 1925 publică volumul *Cântecele patriei*, în care strânge poezii publicate în presa anilor 1916-1918. Anul 1926 este un an decisiv pentru scriitorul teolog. Nichifor Crainic își legalizează acum acest pseudonim literar și preia conducerea efectivă a *Gândirii*, abandonată de Cezar Petrescu, plecat la Paris, asigurând material apariția ei aproape neîntreruptă în 10 numere pe an din luna ianuarie anul 1926 și până în luna august anul 1944. În același an Nae Ionescu preia conducerea ziarului *Cuvântul* (revista *Gândirea* și ziarul *Cuvântul* reprezentând principalele tribune de manifestare literară și politică ale tradiționalismului românesc interbelic.) Tot acum intră și în politică, devenind pentru patru luni secretar general la Ministerul Cultelor și Artelor sub ministrul Vasile Goldiș. La 21 decembrie anul 1925, când prințul Carol II renunță la tron de dragul

metresei sale, Magda Lupescu, Nichifor Crainic scrie pe 4 ianuarie anul 1926 răsunătorul articol „Sacrificiul enigmatic” și-i dedică prințului demisionar un număr special al *Gândirii*, afișându-și deschis „carlismul”. Tot în anul 1926 Nichifor Crainic devine profesor universitar la noua Facultate de Teologie din Chișinău creată la inițiativa ministrului culturii, filozoful Ion Petrovici (1882-1972). Timp de șase ani va face naveta București – Chișinău, unde a ocupat catedra de Literatură religioasă modernă. Cursul faimos despre „Dostoievski și creștinismul rus” reprezenta introducerea literară la cursul de Elemente de mistică ortodoxă, sub haina literaturii Nichifor Crainic impunând primul curs de mistică ortodoxă de la facultățile de teologie ortodoxă – o prioritate românească în școlile superioare de teologie din spațiul panortodox. În același timp, Nichifor Crainic, devenit directorul *Gândirii*, precizează termenii opțiunii culturale, literare și politice tradiționaliste proprii „gândirismului” în eseuri programatice, cum au fost: „A doua neatârănare”, din anul 1926, sau „Sensul tradiției”, din anul 1929. În contra imitației culturii occidentale și modernismului susținut de Eugen Lovinescu (în faimoasa sa *Istorie a civilizației române moderne*, 1924-1925), Nichifor Crainic pledează pentru creație modernă inspirată din valorile autohtonismului și tradiționalismului românesc. Spre deosebire însă de tradiționalismul liber sub semnul precreștinului „Dionysos” susținut de Lucian Blaga, Crainic va milita pentru un tradiționalism ortodox inspirat din teologia mistică și a frumosului a lui „Dionisie Areopagitul”. *Gândirea* a stat astfel sub semnul acestei bipolarități în ce privește înțelegerea creștină teologic-ortodoxă și necreștină a sensului tradiției promovate de cei doi prieteni, Nichifor Crainic și Lucian Blaga, care a devenit conflict abia în anul 1942. Peste viziunea „pământului” românesc promovată de *Sămănătorul*, Crainic dorea ca *Gândirea* să boltească „cerul” spiritualității ortodoxe.

Situația României avea să se complice în plan intern prin evoluții dramatice începând din anul 1927. Este anul în care mor regele Ferdinand (în luna iulie) și Ionel Brătianu (în octombrie), dar și anul înființării Legiunii Arhanghelului Mihail. În haosul creat de prima regență în numele minorului Mihai I, gestionat până în anul 1933 de guverne țărăniste (care au pus capăt guvernării liberale din anii 1922-1928), tineretul naționalist marginalizat de politicieni și aflat în căutarea unei revoluții de dreapta se radicaliza într-un sens extremist. Între anii 1927-1928 Nichifor Crainic colaborează la ziarul

Curentul condus de Pamfil Șeicaru, de care se va despărți însă în curând pe motive de divergențe ideologice, cum se despărțise anterior de *Cuvântul* lui Nae Ionescu și de tânăra generație de intelectuali coagulată în jurul acestuia (Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade și ceilalți). În anul 1929 este ales pentru scurt timp deputat independent pe listele Partidului Național Țărănesc. În anul 1930 i se decernează Premiul Național de Poezie și participă la Arles, în sudul Franței, la sărbătorirea centenarului lui Frédéric Mistral. E prezent și la Geneva la lucrările Societății Națiunilor care dezbătea, sub președinția lui Nicolae Titulescu, ideea Statelor Unite ale Europei, respinsă de Nichifor Crainic ca o formulă supranațională de tip masonic (ulterior îi va opune ideea unei Europe unite a națiunilor creștine). Alături de Nae Ionescu, Cezar Petrescu și Mihail Manoilescu, Nichifor Crainic a jucat un rol important în campania de presă care s-a soldat cu readucerea ca rege pe tronul României a lui Carol II. Anii domniei acestuia, 1930-1940, au fost ani de tot mai acută instabilitate politică, machiavelicul rege „play boy” fiind angajat – alături de camarila sa – într-un joc politic complex și periculos care avea să-l conducă în 11 februarie anul 1938 la proclamarea dictaturii personale. În tot acest interval Carol II a slăbit sistematic partidele politice tradiționale și a discreditat democrația parlamentară intrând, în același timp, într-un conflict pe viață și pe moarte cu Legiunea ca urmare a refuzului liderului acesteia, Corneliu Codreanu (1899-1938), de a-i preda conducerea tineretului naționalist ortodox înregimentat în Legiune. După anul 1931, când îi apare ultimul volum de poezii: *Țara de dincolo de veac* (retipărit în 1936), Nichifor Crainic poetul face loc teologului, eseistului și publicistului militant. Pe 1 decembrie anul 1932 este chemat profesor titular la Facultatea de Teologie din București, unde va preda până în 1944, inițial Istoria literaturii bisericești și religioase moderne, catedră sub al cărei nume a ținut de fapt cursuri de ascetică și mistică: între anii 1932-1933 a reluat cursul despre „Dostoievski și creștinismul rus”, urmat în anii 1933-1934 de „Elemente de teologie mistică”, iar apoi de cele două cursuri capitale de mistică ortodoxă în anii 1935-1936 și de mistică germană („Magistrul Eckart și școala sa”) în anii 1936-1937, cursuri ce constituie esențialul operei teologice a teologului-scriitor Nichifor Crainic.

În intervalul ianuarie 1932 - decembrie 1933 înființează și conduce ziarul independent *Calendarul*. Pe fundalul sumbru al crizei economice și

sociale a acestor ani Crainic își deplasează tot mai mult publicistica de pe religios și estetic pe politica militantă. Este perioada apropierei de Codreanu și de legionari, al căror mentor spiritual s-ar fi dorit (aceștia i-l vor prefera însă pe Nae Ionescu); a se vedea eseuul „Tineretul și creștinismul” din numărul *Gândirii* din luna martie anul 1933. Călătorește în Italia fascistă, unde are două întrevederi cu ducele Mussolini, convertindu-se în promotor al național-socialismului corporatist italian și adept al ieșirii României din alianțele tradiționale cu Franța și Anglia și al intrării în axa Roma-Berlin. În luna octombrie anul 1933 scrie în *Calendarul* articolul „Țara regelui Wieder și a reginei Duduca”, în care atacă promiscuitatea concubinajului lui Carol II cu Elena Lupescu și camarila acestora, în urma căruia ziarul a fost suspendat 15 zile din ordinul prim-ministrului liberal I. G. Duca. Acesta din urmă dizolvă în noiembrie „Garda de Fier” legionară, fiind asasinat pe 29 decembrie de câțiva legionari pe peronul gării din Sinaia. A doua zi, Nichifor Crainic este arestat sub acuzația de a fi instigatorul moral al asasinatului și este închis la Jilava cu alți 360 de legionari. *Calendarul* este suprimat, *Gândirea* încetându-și apariția și ea din luna mai anul 1933 până în luna octombrie anul 1934. Ieșit din închisoare, publică în *Gândirea* o „mărturisire de credință” în Dumnezeu și neam, încercând totodată platforme de mediere între diferitele grupări naționaliste: în anul 1934 fuziunea, la cererea lui Octavian Goga, între partidul acestuia și Garda de Fier e refuzată de Codreanu; în luna iulie anul 1935 Nichifor Crainic realizează însă, tot la cererea lui Octavian Goga, fuziunea partidului acestuia și a ligii antisemitului A. C. Cuza în Partidul Național Creștin, din care se retrage însă câteva luni mai târziu. În anul 1937 editează revista *Sfarmă-Piatră*, suprimată la scurt timp de guvern, revistă în care face critica naționalismelor românești existente, inclusiv al celui legionar cu asocierea ilicită între „Hristos și revolver”, și cristalizarea unui program practic a „naționalismului creator”. Iar în anul 1938 este timp de două luni codirector la *Porunca vremii*.

Sunt anii clarificărilor și delimitărilor polemice privitoare la sensurile naționalismului românesc „autentic”, în care începând din anul 1935 Nichifor Crainic apare secondat îndeaproape de Părintele Profesor Dumitru Stăniloae din Sibiu, care devine un colaborator statornic al *Gândirii* până în anul 1944. Într-un eseu curajos din anul 1935 intitulat „Rasă și

religiune”, Nichifor Crainic critică rasismul ideologiei noii Germanii naziste și eforturile ei ilicite de a „germaniza” creștinismul drept o „naturalizare” inacceptabilă a acestuia din urmă. Rasismul german vrea nu doar un pământ național, ci și un cer național, pe când „pacea Europei înseamnă: pământ național și cer creștin comun”. În același număr Părintele Dumitru Stăniloae publică eseul „Ortodoxie și națiune”, ca două numere mai încolo Nichifor Crainic să facă apologia „Romei universale” a lui Mussolini și să elogieze în George Coșbuc „poetul rasei noastre”. În anul 1935 *Gândirea* publică „Spațiul mioritic” al lui Lucian Blaga (cum în anul 1931 a publicat *Eonul dogmatic*) și începe o polemică prelungită cu *Românismul* lui Constantin Rădulescu-Motru (1868-1957), în care Nichifor Crainic, secondat fidel de Părintele Dumitru Stăniloae, opune naturalismului filozofului necesitatea spiritualității și Ortodoxiei pentru un naționalism autentic. Lui Constantin Rădulescu-Motru îi este opusă figura Dr. Nicolae Paulescu (1869-1931), „fondatorul naționalismului creștin”. Polemica continuă în anul 1937 cu discipolii lui Nae Ionescu de la *Predania* (care încearcă să-l compromită ca profesor aducând aminte faptul real că profesorul universitar Crainic nu avea nici un doctorat, iar licența în teologie o obținuse în anul 1916 doar printr-un examen oral) și cu Radu Dragnea, în fața cărora Părintele Profesor Dumitru Stăniloae subliniază dimensiunea *morală* constitutivă a adevăratului naționalism, iar Nichifor Crainic dezvoltă tema „Ortodoxiei – concepția noastră despre viață” prezentată într-o conferință din anul 1936 la Sibiu, dar glosează admirativ și despre relația dintre „creștinism și fascism” în Italia.

Aceste contribuții sunt incluse de Nichifor Crainic, împreună cu alte eseuri militante din *Gândirea*, în două volume de publicistică de politică culturală extrem de populare în epocă: *Puncte cardinale în haos* (titlul unui eseu din anul 1931), apărut în anul 1936 și *Ortodoxie și etnocrație*, publicat în anul 1938. (Și aici Nichifor Crainic va fi urmat îndeaproape de Părintele Dumitru Stăniloae care, în anul 1939, își adună eseurile din *Gândirea* în volumul publicat la Sibiu sub titlul *Ortodoxie și românism*.) Volumul din anul 1938 reproduce în anexă utopia politică a lui Nichifor Crainic cristalizată – după un periplu dominat de adeziuni și deziluzii care l-au condus de la iorghism și țărănism, trecând prin carlism și gardism (legionarism) – la formula „Programului Statului Etnocratic” (publicat inițial în anul 1937 în

Sfarmă-Piatră). În esență, acesta este o variantă ortodoxă a corporatismului fascist italian, discipolii directorului *Gândirii* văzând în acest program „doctrina salvării și misiunii noastre” (Pan M. Vizirescu). Punctul de plecare al acestuia este România ca națiune creștină, a cărei expresie socială organizată trebuie să fie un stat național și confesional-ortodox. În concepția doctrinarului politic Nichifor Crainic, locul *demos*-ului abstract al statelor democrate compus din mase și clase amorfe compuse din indivizi anonimi trebuie luat de *ethnos*-ul concret alcătuit din profesii și tradiții culturale și religioase. Statul acestuia e instrumentul care să asigure afirmarea de sine națională, religioasă și profesională a românilor organizați în corporații; el este unul „etnocratic” și „demofil”, riguros moral și comunitar. Menirea lui este să asigure dominația autohtonilor în economie, administrație și cultură pe baza principiului proporțional, precum și afirmarea elitelor în cultul omului eroic, individ spiritual liber (nu liberal) dedicat comunității de credință și neam prin moralitate, tradiții culturale și religie. Este un stat autoritar bazat pe afirmarea drepturilor comunității peste cele ale indivizilor și chemat să reprime deschis imoralitatea, bogăția și viciile și să subordoneze minoritățile majorității etnice dominante.

Istoria României și a Europei întregi se precipita însă rapid spre catastrofă (în luna martie anul 1938 Germania ocupa Austria, iar în luna septembrie și Cehoslovacia). După alegerile din luna noiembrie anul 1937, Carol II, simțind că jocul politic îi scapă de sub control, proclamă pe 11 februarie 1938 dictatura regală, desființează partidele politice și, prin intermediul lui Armand Călinescu, în cadrul unui guvern prezidat inițial de Patriarhul Miron Cristea, declanșează lichidarea mișcării tineretului naționalist. Nicolae Iorga îi intentează un proces lui Codreanu, care este condamnat la șase luni de închisoare. În acest timp Armand Călinescu intentează lui Codreanu un proces de trădare de țară (acuzat că ar vrea să dea România pe mâna Germaniei), în care ca martor al apărării este citat și Nichifor Crainic. Liderul legionarilor este condamnat la zece ani de temniță grea și este asasinat împreună cu liderii mișcării în noaptea de 29-30 noiembrie anul 1938. Reprimarea brutală va arunca România într-o spirală a violențelor interne, care vor spori într-un crescendo barbar și absurd, un al doilea moment sângeros fiind legat de represaliile de stat care au urmat asasinării de legionari a lui Armand Călinescu pe 21 septembrie anul 1939.

Nemulțumit de depozitia lui Nichifor Crainic în procesul lui Corneliu Zelea Codreanu, Armand Călinescu include, drept represalii, catedra acestuia pe lista posturilor universitare raționalizate la sfârșitul anului 1938 printr-o lege specială aprobată de Prim-ministrul Patriarh Miron Cristea, care a suprimat astfel catedra de teologie ascetică și mistică! Nichifor Crainic este trecut la catedra de dogmatică și apologetică vacantată prin alegerea profesorului-arhieru Irineu-Ioan Mihălcescu ca locțiitor de Episcop al Râmnicului pe 1 noiembrie 1938, iar pe 29 noiembrie anul 1939 ca Mitropolit al Moldovei (până pe 16 august anul 1947). Obligat astfel să se improvizeze în apologet, Nichifor Crainic redactează și susține în intervalul 16 ianuarie - 20 mai 1939 un curs inedit de teologia culturii. Publicat în anul 1940 sub titlul *Nostalgia paradisului*, el constituie principala sa operă teoretic-filozofică, voindu-se totodată o fundamentare a opțiunilor culturale tradiționaliste pentru care milita în paginile *Gândirii*. Volumul era rezultatul reflecțiilor proprii pe marginea amplei dezbateri pe teme filozofice ale culturii și esteticii din spațiul cultural european și românesc în primele decenii ale secolului XX; de la *Ideea unei teologii a culturii* a lui Paul Tillich (1919) și *Sensul creației* a lui Nicolae Berdiaev (trad. germ. 1927) la *Trilogia culturii* a lui Lucian Blaga (1935-1937), trecând prin *Esteticile* lui Mihail Dragomirescu (1901) sau Tudor Vianu (1934). Scrisă sub semnul „modului teandric” (titlul introducerii), lucrarea era o analiză a relațiilor dintre religie și cultură (partea I) și teologie și estetică (partea II) încheiate cu propunerea de lectură în cheie metaforic-teologică a fenomenului culturii și artei (partea III). Întreaga creație omenească este văzută drept produsul unei imense și irepresibile nostalgii, țâșnind dintr-o trăire fundamentală care colorează existențial întreaga cunoaștere și activitate a omului: sentimentul rupturii unei unități ideale a existenței și a durerii pe calea de întoarcere spre această patrie simbolizată de paradis. Paradisul este însă dublu: pământesc și ceresc, cum dublă este și nostalgia lui. Nostalgia sau memoria paradisului terestru e motorul civilizației materiale care rămâne în cadrele existenței actuale supuse morții, iar nostalgia sau aspirația paradisului ceresc e mobilul ultim al culturii spirituale care se confruntă cu problema morții și a sensului general al existenței. Comunitatea inițială pierdută e actualizată în mod real prin credință în Biserică de sfinți, iar în mod simbolic de cultură și creația umană, mai ales de cea artistică. Fără a fi religie, arta poate pregăti sufletele

pentru religie prin creațiile genilor artistice (gen Dante, Milton, Eminescu, Dostoievski), ale căror opere dobândesc un statut profetic.

În anii dictaturii regale – 1938-1940 – Nichifor Crainic revine în eseurile publicate în paginile *Gândirii* la temele estetice și teologice, gen „Copilărie și sfințenie” sau „Rugăciunea lui Iisus” în anul 1938 sau „R. M. Rilke” în anul 1939. Alături de capitole din viitoarea *Nostalgia paradisului*, Crainic se înscrie și cu poezii și articole în sensul cultului personalității lui Carol II („Rugăciune pentru Rege” sau „Regele și Biserica” în anul 1939 sau „Regele și cultura” în anul 1940). La sfârșitul lunii decembrie anul 1939, când împlinea 50 de ani, scriitorul teolog luase hotărârea de a abandona activitatea ziaristică dedicându-se exclusiv catedrei și vieții literare. Lucrurile aveau să stea altfel. În luna aprilie anul 1940 Nichifor Crainic este ales, la propunerea Facultății de Teologie Evanghelică, „doctor honoris causa” al Universității din Viena, ceremonia programată pentru luna iunie fiind amânată la cererea sa pentru toamnă. Revista *Gândirea* se grăbește să consacre și ea numărul 4, pe aprilie 1940, în întregime lui „Nichifor Crainic la 50 de ani”; în masivul număr omagial scriu evocări și prime evaluări ale multiplelor dimensiuni ale activității și scrisului acestuia nume de primă mărime ale culturii și teologiei românești interbelice, ca Ion Petrovici (activitatea), Nicolae Bălan (și timpul nostru), Vasile Voiculescu, Dumitru Caracostea, Lucian Blaga, Dan Botta, dar și Dumitru Stăniloae (opera teologică), Teodor M. Popescu (în teologia noastră), Emilian Vasilescu (apologetul) și alții. Ca răsplată a obedienței față de rege, Nichifor Crainic este numit în iunie ministru al propagandei în guvernul Gigurtu, guvernul care și-a legat numele de cele trei cedări (urmare a pactului Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939) teritoriale impuse României în anul 1940 (Basarabia pe 26 iunie, Cadrilaterul pe 1 august și nordul Transilvaniei pe 30 august). Nichifor Crainic demisionează din guvern pe 6 august; o lună mai târziu, pe 6 septembrie, Carol II este nevoit să abdice, iar puterea este preluată de comandantul legionar Horia Sima și generalul Ion Antonescu. România devine pentru câteva luni „stat național-legionar”. Numit pentru o scurtă perioadă de timp președinte al Radiodifuziunii, Crainic salută acum în *Gândirea* „Revoluția legionară”. Pe 5 noiembrie anul 1940, prezent la Universitatea din Viena cu prilejul festivităților decernării titlului de „doctor honoris causa”, Nichifor Crainic rostește conferința „Viața spirituală în România de astăzi” (repetată și la

Universitățile din Breslau și Berlin). Asistă oripilat la asasinarea profesorilor Nicolae Iorga și Virgil Madgearu, precum și la masacrele făcute la Jilava pe 27-28 noiembrie anul 1940 de către legionari – a căror asociere păgână între Hristos și revolver o denunțase deschis încă din anul 1937 – și, câteva luni mai târziu, la rebeliunea legionară din 21-23 ianuarie anul 1941, zdrobită de armata condusă de Generalul Ion Antonescu susținut de armata germană din România.

În anul 1940 redevine, pentru patru luni, ministru al propagandei în guvernul de tip dictatorial al generalului Antonescu, în care calitate desființează toată presa evreiască ca parte a luptei împotriva influenței „iudaismului” în cultura română. Își publică acum o parte din articolele în sprijinul „noii ordini” totalitare impuse în Europa de Adolf Hitler în primul volum I. *Germania și Italia în scrisul meu din anul 1932 încoace* dintr-un ciclu intitulat *Lupta pentru spiritul nou*. La invitația canonistului Ștefan Țankov (doctor de Cernăuți), în luna mai anul 1940 face o vizită la Sofia, unde este primit de regele Boris care-l decorează cu ordinul Sfântul Alexandru. Ține aici o conferință despre Ortodoxie, „Patria noastră ecumenică”, în care promovează ideea creării unei uniuni a popoarelor ortodoxe din Balcani sub egida Reichului german, care în schimbul fidelității le-ar putea retroceda monumentul simbol al catedralei Aghia Sofia. Conferința de la Sofia, ca și altele din timpul războiului, este simptomatică pentru convingerea militantă a lui Nichifor Crainic pentru care doar Germania „nouă” hitleristă era cea care putea ajuta România să recupereze Ardealul de Nord în schimbul alianței necondiționate la cruciada anti-bolșevică împotriva URSS și să-i acorde un loc în „noua Europă”. Pentru mentorul *Gândirii* anilor sumbri ai celui de-al Doilea Război Mondial sub svastică românii puteau în sfârșit realiza în politică, literatură și cultură România națională și tradițională.

Pe 22 mai anul 1941, Nichifor Crainic este primit solemn în Academia Română. Propus de George Murnu încă din anul 1936 și de Ion Petrovici în anul 1939, el nu întrunise voturile necesare decât pe 20 mai 1940, când la propunerea lui Dumitru Caracostea a fost ales ca membru titular pe locul lăsat liber prin moartea lui Octavian Goga. La sesiunea solemnă de primire din 22 mai anul 1941 Nichifor Crainic rostește discursul „Elogiu lui Octavian Goga”, la care răspunde Lucian Blaga (membru al Academiei din 1936). În prelungirea evocării din numărul omagial al *Gândirii* din anul 1940, când

schitase „Începuturile și cadrul unei prietenii”, poetul-filozof creionează acum sub cupola Academiei un remarcabil portret al vechiului prieten și colaborator „Nichifor Crainic”. Om al câmpiei române, adoptat spiritual de Ardeal, Nichifor Crainic intră solemn în Academie flancat de doi ardeleni: Octavian Goga și Lucian Blaga. Cu o operă poetică dominată de bipolaritatea pământ-cer (*Darurile pământului – Țara de dincolo de veac*), teologul-scriitor Crainic a depășit sămănătorismul prin gândirism, adăugând „pământului românesc” „cerul spiritualității răsăritene”. În jurul *Gândirii* îndrumate de el s-a dezvoltat o impresionantă creație literară tradiționalistă (poezie, eseu), atât de inspirație strict ortodoxă, „pe ogașele dogmaticii” creștine, cât și de sensibilitate general metafizică, liberă față de motivele creștine, și chiar „în duhul eresului” (aluzie la propria metafizică a Marelui Anonim, expusă deja de Blaga în *Diferențialele divine*, din 1940, care provocaseră replica teologică a pr. D. Stăniloae de la Sibiu). Activității de animator al culturii și operei de gânditor ortodox ale lui Crainic i se datorează „invazia teologiei în cultura română postbelică”; datorită lui „teologia ortodoxă a devenit sare a culturii românești”. Intrând astfel în Academia Română, „Crainic nu vine singur, cu el intră în Academia Română Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul și Ioan Damaschin”. Primirea în Academie exact înainte cu o lună de intrarea României în război împotriva URSS împreună cu Germania hitleristă a fost momentul de glorie și apogeu al parcursului biografic al teologului-scriitor Nichifor Crainic. În urma neînțelegerilor cu Mihai Antonescu, Crainic își dă demisia din guvern. Drept răzbunare, Mihai Antonescu orchestrează arestarea fiicei sale în vârstă de numai 19 ani, Ioana Fortuna Crainic, care este închisă două luni la Văcărești și încă o lună și jumătate de lagăr la Târgu Jiu, după care a rămas exmatriculată din Universitate. La sfârșitul anului 1941 și începutul anului 1942 scriitorul și profesorul de teologie Nichifor Crainic (în anul 1941 și-a reprimit catedra de mistică) s-a îmbolnăvit grav: dublă otită, dublă mastoidită, meningită și pneumonie; se zbate între viață și moarte, fiind salvat miraculos după șase operații. Între anii 1942 - 1944 devine președintele cooperativei „Filmul românesc”, prin care călătorește în Germania și Italia pentru achiziționare de filme (cf. eseu „Filmul german”, din anul 1943).

Ortodoxismul tot mai strict al lui Nichifor Crainic și opțiunile politice afișate au condus în timp la abandonarea revistei de majoritatea scriitorilor

și colaboratorilor inițiali, până la sfârșit rămânându-i fideli doar Vasile Voiculescu și Ion Pillat. Publicarea de către Lucian Blaga, la Sibiu în anul 1942, a cărții *Religie și spirit*, unde e negată orice revelație supranaturală, iar Iisus Hristos este doar un simplu mit, conduce nu doar la replica polemică a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae în *Telegraful Român* la Sibiu, ci și la excluderea poetului-filozof de la *Gândirea*, al cărei co-fondator fusese în urmă cu două decenii. În eseul-conferință „Transfigurarea românismului” din anul 1943 Nichifor Crainic îl acuză pe fostul prieten de caricaturizarea și negativizarea lui Dumnezeu ca Mare Anonim și de edificarea unei metafizici românești „din superstițiile folclorice, din miturile indiene și din ereziile creștine, toate elemente antiortodoxe ... o metafizică a babelor vrăjitoare sau un galimatias crișnamurtic, cum este teosofia”. Atacat în *Gândirea* în anul 1943 este și tomismul catolic ca falsă „filozofie creștină” în numele autenticei „metafizici ortodoxe” (susținute în eseurile lui P. P. Ionescu). Nichifor Crainic se înconjoară tot mai mult de teologi și își publică ritmic prelegerile inaugurale pe teme de actualitate către studenții teologi („Despre demofilie”, în anul 1941, „Providența divină în istorie” și „Colaboratorii lui Hristos”, în anul 1942, sau „Ortodoxia română ca funcțiune europeană”, în anul 1944). Este susținut de teologi ca T. M. Popescu („De la Nero la Stalin”, în 1942) sau Emilian Vasilescu („Prietenii români ai tomismului” și „Pentru ce tomismul nu este filozofie creștină”, în anul 1942, sau „Tradiționalism ortodox și raționalism dizolvant”, în anul 1943). Părintele Profesor Dumitru Stăniloae colaborează și el constant cu eseuri pur teologice („Despre dogmă” și „Temeiurile eterne ale mântuirii”, în anul 1941, „Considerații în legătură cu sfintele icoane”, în anul 1942, „Biserica Ortodoxă a Transilvaniei” și „Despre Iisus Hristos”, în anul 1943, și „Contemplație și asceză”, în anul 1944). Din anul 1942 până la sfârșit publică regulat poezii în paginile *Gândirii* și tânărul ierodiacon Valeriu-Bartolomeu Anania (n. 1921), cum din anul 1936 un colaborator asiduu al revistei fusese și ceva mai vârstnicul scriitor Horia Vintilă (1915-1992).

În anul 1943 Nichifor Crainic susține, atât în București, cât și în toate provinciile țării, o serie de conferințe pe teme patriotice, despre Octavian Goga, Avram Iancu, George Coșbuc sau „Transfigurarea românismului”, în care exaltă teologic românismul ca „teantropie” realizată. Pe 4 iunie anul 1943 prezintă la Zagreb conferința „Poezia noastră religioasă”, pledând

pentru crearea, evident sub auspiciile Reichului, a unei Europe unite național și creștine după formula: „pământ național pentru fiecare popor și cer creștin pentru toți laolaltă”. Iar pe 27 noiembrie anul 1943, într-un moment în care înfrângerea Germaniei hitleriste devenea previzibilă, susține la Weimar conferința „România în Europa nouă”, o tristă apologie a lui Adolf Hitler și a Reichului german („Eu cred în steaua marelui Reich german”), precum și a comunității de viziune a naționalismului român cu național-socialismul nazist („triumful românismului la el acasă îl datorăm victoriei național-socialiste. Astăzi România se simte un fragment din Europa cea nouă. Integrați astfel în ordinea lumii noi, am putut să ne aliniem în uriașul front al Răsăritului...”). De altfel, în acei ani Crainic devenise și președintele Asociației Germano-Române. Compromițătoarea conferință de la Weimar a fost publicată în *Gândirea* în numărul ei din luna martie anul 1944. În numărul următor, pe aprilie-mai, Nichifor Crainic revine la teologia pură cu un splendid eseu despre „Dionisie Areopagitul”, iar în numărul ulterior, pe iunie-iulie, care avea să fie și ultimul număr al *Gândirii*, publică ultimul său text. Intitulat „Tehnică fără suflet”, eseul pornește de la denunțarea barbariei atacurilor aeriene anglo-americane asupra României și întregii Europe „apărate” de naziști pentru a se transforma într-o profetică diatribă împotriva tehnicismului american și sovietic, triumf al civilizației materialiste asupra culturii spirituale umaniste a Europei clasice. Nichifor Crainic este contemporan aici cu Martin Heidegger și afin cu mai tânărul Constantin Noica. Dincolo de afirmațiile de conjunctură, finalul textului sună astăzi, la peste șase decenii într-o Europă unită economic și în plină civilizație postmodernă hipertehnologizată, ca o previziune de o sumbră actualitate: „Tradițiile de cultură ce stau la temelia fiecărui popor european și intimitatea cu natura și duhul pământului ar feri omul de primejdia pe care o reprezintă o tehnică dezvoltată unilateral. Deformându-l pe om și anexându-l mașinii, această tehnică a atins în războiul actual o culme a rătăcirii și nonsensului: civilizația a creat orașele, civilizația nimicește orașele de pe fața pământului. Dacă Europa ar ajunge în viitor să fabrice monștrii de tip american, atunci misiunea ei se va fi terminat și nimic de nădăjduit într-o lume mai bună n-ar mai rămâne. Geniul ei este geniul plinătății și armoniei. Numai din adâncul ei de experiență în zestre multimilenară mai poate răsări omul desăvârșit, care să fie model popoarelor pământului.

Suferința apocaliptică pe care o îndură din toate părțile, o conduce la conștiința profunde sale diferențieri față de celelalte continente, care-i vor nimicirea, și la o dinamică unitară a misiunii pe care o are de îndeplinit în lume. Căci nenorocirea ce bântuie omenirea contemporană, nenorocire pe care numai spiritul european o poate lecui, e civilizația fără cultură sau tehnica fără suflet.”

Ziua de 23 august anul 1944 și ocuparea României de trupele sovietice l-au făcut pe Nichifor Crainic să simtă din plin teroarea unei istorii intrate sub zodiile nefaste ale totalitarismelor și ideologiilor rivale. În timpul bombardamentelor germane asupra Bucureștilor care au urmat, Nichifor Crainic se îmbolnăvește de pneumonie, este transportat de prof. Ion Petrovici la mănăstirea Cernica, de unde soția sa, Dr. Aglae Crainic, l-a dus la Sibiu, unde este internat în clinica universitară a Dr. Iuliu Hațieganu. Pe 15 octombrie află din ziare că se află pe lista criminalilor de război venită de la Moscova și este sfătuit să rămână ascuns. Își lasă barbă și se adăpostește prin diferite case din Sibiu. Primarul din localitatea Gălănești, județul Rădăuți, refugiat și el, îi face un buletin de identitate pe numele de Ion Vladimir Spănu, negustor de cherestea, refugiat bucovinean, sub care va pribegi prin Transilvania aproape trei ani de zile. Este eliminat din Societatea scriitorilor și Sindicatul ziariștilor, este epurat și din Universitate, iar *Gândirea* este suprimată. În preajma Crăciunului publică sub numele Victor Mărginaș un colind în paginile *Telegrafului Român*. În luna ianuarie anul 1945 pleacă din Sibiu devenit nesigur și stă ascuns mai întâi la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, iar mai apoi la diferiți preoți din sate din Munții Apuseni până în luna martie anul 1946 și de pe valea Târnavelor până în luna mai anul 1947. Află din ziare că pe 4 iunie anul 1945 a fost condamnat de Tribunalul Poporului la închisoare pe viață în procesul „ziariștilor fasciști”. În acest interval Nichifor Crainic redactează manuscrisul primei părți a „Memoriilor” (până la sfârșitul anului 1944) sub titlul *Zile albe, zile negre*, precum și un studiu neterminat în 12 capitole despre *Spiritualitatea poeziei românești*, în fapt o interesantă judecată teologică asupra operei și filozofiei lirice a doisprezece poeți români (Grigore Alexandrescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Coșbuc, Mihai Eminescu, Octavian Goga, George Gregorian, Ștefan O. Iosif, Alexandru Macedonski, Dumitru Nanu, Ion Pillat și Alexandru Stamatiad). Pe 20 mai anul 1946 se stinge din viață în mizerie și

copleșită de întristare soția scriitorului, dr. Aglae Crainic, în timp ce soțul ei se afla ascuns la preotul din satul Lepindea. În luna septembrie anul 1946 se mută la preotul din satul Iclod, iar în luna martie anul 1947 la Preotul Ioan Sămărghișan din Cerghid, lângă Târnăveni. Pe 24 mai anul 1947 îl convinge pe Părintele Ioan Sămărghișan (care-i salvează manuscrisele) să-l denunțe și se predă autorităților în speranța că va fi rejudecat și reabilitat. Este trimis la Târgu-Mureș și de aici la București, fiind deținut la Ministerul de Interne și apoi la Văcărești. I se anulează sentința din anul 1945 și începe rejudicarea procesului, la care Crainic a fost apărut de Petre Pandrea (1904-1968), cumnat al lui Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul comunist al justiției (care avea să fie arestat și el în anul 1948 pentru naționalism și executat în anul 1954). Pe 9 decembrie anul 1947 lui Nichifor Crainic i se aduce la cunoștință noul act de acuzare, în care se vede acuzat de legionarism, fascism, hitlerism, rasism și ură de clasă, de instigare la război împotriva URSS și de colaborare cu Germania hitleristă. Nichifor Crainic întocmește un amplu „Memoriu” de răspuns (publicat în anul 1995), un adevărat testament politic și moral, în care, respingând cu argumente acuzațiile și asumându-și erorile, justifică poziția de scriitor român, creștin, sărac și independent, ca servitor a patriei și interesului național (inclusiv prin alianța cu Germania). Invocă precedentele anterioare ale lui Ioan Slavici și Tudor Arghezi, condamnați și ei după Primul Război Mondial ca ziariști în serviciul ocupanților germani la 5 ani, fiind grațiați după un an și jumătate.

Din motive ținând de căderea în dizgrație în PCR a ministrului Lucrețiu Pătrășcanu, procesul se întrerupe brusc, avocatul Pandrea este exclus din barou (va fi și el condamnat în anul 1948 la 20 de ani de închisoare, din care a executat șapte, între anii 1948-1952 și încă alții între anii 1958-1964). Nichifor Crainic este transferat la sinistrul penitenciar de la Aiud. Timp de 15 ani scriitorul a fost supus unui regim cumplit de distrugere morală și fizică prin umilințe și înfometări inumane trecând prin experiențe-limită din care s-a salvat interior doar prin credință și poezie (în închisoare va alcătui și memora volumul de poezii *Șoim deasupra prăpastiei* apărut postum, în anul 1991).

Eliberarea lui din temniță s-a făcut cu prețul umilitor al „reeducării” și al compromiterii prin anexarea la propaganda regimului comunist român al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și apoi, din anul 1965, al lui Nicolae

Ceaușescu. În luna martie anul 1962 a fost transferat în arestul Ministerului de Interne, unde, la cererea ministrului Ion Drăghici, scrie o istorie a Mișcării Legionare. Scrisă într-un stil vehement polemic și încadrată de o introducere și concluzii cu elogii jenante la adresa leninismului, intitulată *Cuibarul ucigașilor*, în 15 capitole și 263 de pagini, lucrarea a rămas în manuscris fiind plagiată apoi de I. Fătu și N. Spălățelu în cartea *Garda de Fier, organizație teroristă de tip fascist* (1971). Este eliberat pe 24 aprilie anul 1962 și angajat până în anul 1968 ca redactor la revista Ministerului de Interne, *Glasul Patriei*. Apărută între anii 1955-1972 de trei ori pe lună și difuzată în afara granițelor țării, revista era adresată în exclusivitate emigrației și exilului românesc, pe care redactorii și colaboratorii – toți intelectuali de dreapta, foști deținuți politici „reeducați”, dar fără drept de semnătură în țară – trebuiau să-i convingă de „umanismul” regimului comunist românesc și să-i determine să se repatrieze ori să renunțe la activitățile critice față de Republica Populară Română. Era o formă perversă a regimului de a-i compromite în fața străinătății și de a împiedica formarea unor cercuri de rezistență internă, amăgindu-i totodată cu promisiuni deșarte că, în schimbul acestor „servicii patriotice” în afară, vor fi republicați din nou în țară.

O vreme Nichifor Crainic s-a lăsat amăgit și el de naționalismul comuniștilor români și de iluzia revenirii pe scena literară publică. Între anii 1963-1964 a scris cel de-al doilea volum al „Memoriilor” despre anii 1946-1947, intitulat *Priveag în țara mea* și câteva crâmpeie impresionante de „mărturii” din infernul temniței de la Aiud. Și-a rescris totodată „Memoriile” modificate și autocenzurate în speranța editării lor, încercând să publice și poezii, dar fără succes. În anul 1968 a fost pensionat, iar pe 20 decembrie 1969, la împlinirea vârstei venerabile de 80 de ani, Nichifor Crainic a fost sărbătorit în cercul prietenilor apropiați, într-o emoționantă întâlnire la care au luat parte – pe lângă fiica Nini, căsătorită în anul 1946 cu inginerul Alexandru Cojan – și vorbit: Ion Petrovici, Radu Gyr, Nicolae Crevedia, Pan M. Vizirescu, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae și alții, printre care inimosul Nedic Lemnaru, fost lucrător în Securitate menit să-l supravegheze și devenit prieten intim al scriitorului în ultimii ani de viață.

După o viață de lupte, chin și încercări cumplite, Nichifor Crainic s-a stins din viață lin și ușor, în somn, în noaptea de 19-20 august anul 1972

la casa scriitorilor din Palatul brâncovenesc Mogoșoaia. Trei zile mai târziu a fost îngropat, prohodit de preoți și de prieteni, în cimitirul „Sfânta Vineri” din București. Pe cruce a pus să i se scrie numai numele, căci așa cum îi spunea testamentar ginerelui său, Alexandru Cojan: „Acei care vor să știe cine am fost, să mă caute în scrierile mele, în revista *Gândirea*, al cărei mentor am fost, în cursurile de la Facultatea de Teologie, la Academia Română printre membrii căreia am fost. Acolo sunt eu. Sub cruce este un pumn de țărână”. Denigrat și ignorat, Nichifor Crainic, cu luminile și umbrele personalității sale reactive și controversate, nu a beneficiat încă de o discuție senină și o receptare lucidă a multiplelor sale contribuții la cultura românească interbelică. Poetul și ziaristul, animatorul și teoreticianul cultural, teologul mistic și doctrinarul politic își așteaptă încă exegeții riguroși și obiectivi.

În opinia și viziunea mea, scriitorul-teolog de la *Gândirea* este simptomatic pentru ceea ce aș numi „criza platonică” de structură a culturii ortodoxe ca soluție a relației cruciforme între cer și pământ, între mistică și politică, proprie creștinismului. Nichifor Crainic a refăcut, ca și Nae Ionescu și emulii lor, parcursul gândirii și „drama vieții lui Platon” descrise profetic de Vladimir Soloviov într-un eseu cu acest titlu publicat în anul 1898. După ce într-o primă fază, în *Banchetul*, exalta forța erosului regenerator și realizator al unității între sensibil și inteligibil, divin și uman, precum și în *philia* dintre oameni, Platon misticul se convertește după moartea lui Socrate în doctrinar politic și în creator de utopii sociale de tip represiv. Republica, opera de maturitate, și, mai ales, *Legile*, ultima sa operă, ni-l arată pe ultimul Platon făcând apologia unei cetăți de tip totalitar și a obscurantismului, precum și în căutarea unui tiran care să o realizeze. Tot astfel și Nichifor Crainic, plecat în anul 1926 de la mistică Bisericii și creștinismul iubirii al lui Dostoievski, sfârșește după anul 1937 în utopia și tirania represivului stat etnocratic și pasiunea pentru dictaturi.

Dincolo de această lecție negativă, scump plătită de doctrinarul politic, Nichifor Crainic teologul ne dă o lecție pozitivă permanentă, prin care a influențat în chip decisiv destinul teologiei ortodoxe contemporane, fiindcă ea a fost asumată și desăvârșită la Sibiu de pr. Dumitru Stăniloae. Crainic a fost cel care a înțeles că nu se poate face Ortodoxie fără „gândire”, fără cultură, literatură și artă. Și în acest sens el a fost, cum bine sublinia în anul 1940 istoricul bisericesc mărturisitor Teodor M. Popescu (1893-1973),

„singurul nostru teolog de interferență”. A fost, în același timp, primul care a înțeles că nu poate exista teologie fără mistică, nici Ortodoxie fără Filocalie. A fost „profesorul de mistică, primul și singurul în toată teologia ortodoxă actuală”. „A dorit să fie preot și n-a reușit, dar a simțit că are o misiune teologică”. „A privit spre culmea cea mai înaltă a teologiei și a redescoperit mistica ortodoxă, floarea spiritualității creștine, Olimpul cugetării teologiei, grădina edenică a sentimentului religios, care zăcea în cărți necercetate și neînțelese, părăsită la periferia intereselor științifice ale teologiei”. În teologie, Nichifor Crainic a fost „un descoperitor și un creator”, un deschizător de orizonturi cerești. Și nu are voie să fie uitat.

Este regretabil faptul că personalitatea lui Nichifor Crainic, în care lumina covârșește totuși umbrele de care n-a fost lipsită, întârzie, în pofida valului de (re)editări și a discretei sale reconfirmări ca membru titular al Academiei Române (22 noiembrie anul 1994), să fie tratată așa cum s-ar cuveni într-un peisaj cultural cu pretenții de normalitate. Acum, la peste patruzeci de ani de la moartea sa, ar fi poate vremea să se iasă din cele două fundături simetrice ale abordării sale actuale: cea pios-ditirambică (din unele restrânse cercuri ortodoxizante) și cea impios-anecdotică (slujind unor tendințe de frondă antitraditională). Avem multe de învățat de la alții, dar nimic nu ne îndreptățește să refuzăm de a învăța câte ceva și din propria noastră zestre culturală, pe care de multe ori n-am făcut nici un efort onest de a o cerceta și înțelege, mulțumindu-ne să perpetuăm „verdictele” ideologice ale unei jumătăți de veac de înstrăinare de noi înșine. Rămânem datori trecutului, chiar dacă n-am avea de *învățat* din el, vorba gânditorului și filozofului Constantin Noica, decât *dezvățul*...

CUVÂNTUL CARE ZIDEȘTE

ACTUALITATEA, IMPORTANȚA ȘI NECESITATEA SFINTELOR ICOANE PENTRU VIAȚA ȘI MISIUNEA BISERICII ASTĂZI *

Pr. Dr. Dorin Octavian PICIORUȘ

Pentru că anul 2017 este „Anul omagial al Sfințelor Icoane, al iconarilor și al pictorilor bisericești”¹, în conferința mea de astăzi îmi propun să vorbesc despre trecutul și prezentul Sfințelor Icoane în Biserică în 10 subcapitole². Pentru că icoana este o teologie pictată, așa după cum predica este o teologie vorbită. Iar noi avem nevoie să citim și să ascultăm și să vedem teologia Bisericii cu ochii inimii noastre, cu ochii vii ai credinței.

1. Apariția icoanei și a picturii în Biserică

Icoana Bisericii este de origine apostolică³ și nu e o realitate eclesială tardivă. Pentru că Sfântul Apostol și Evanghelist Luca a fost primul iconar al Bisericii. Și el a pictat-o cu mâinile sale [ejus manibus] pe Născătoarea

* Susținută în cadrul Conferinței pastoral-misionare semestriale din Protoieria Roșiorii de Vede.

1. Cf. <http://basilica.ro/proclamarea-oficiala-a-anului-omagial-si-comemorativ-2017-in-patriarhia-romana/>.

2. Cele 10 capitole ale prelegerii mele au fost indicate ca *teme fundamentale* în hotărârea sinodală referitoare la anul omagial 2017, cf. <http://www.calauza.edj.ro/?p=12249>.

3. Dr. Bogdan Botezatu, *Cultul divin și imaginea. Teologia și funcția liturgică a Icoanei* (teză doctorală), Ed. Andreiana, Sibiu, 2013, p. 21.

de Dumnezeu ⁴, rămânându-ne de la el trei tipuri de icoane mariologice: *Îndrumătoarea*, *Mângâietoarea* și *Rugătoarea* ⁵. În primele două, Maica lui Dumnezeu Îl poartă în brațele ei pe Mântuitorul nostru, pe când în a treia, în *Rugătoarea*, ea se roagă Domnului pentru mântuirea întregii lumi ⁶.

Și de la iconografia, luminată de Dumnezeu, a Sfântului Evanghelist Lucas, Biserica s-a îmbrăcat în pictura ei teologică ca într-o haină de nuntă. Lucru confirmat de pictura eclesială păstrată în catacombele romane și de fragmentele picturale din primele secole creștine, care au fost descoperite de arheologi în multe părți ale lumii.

Astfel, Domnul ca *Bunul Păstor* apare în catacomba Sfintei Priscilla din Roma, dar tot aici ni s-a păstrat și fresca *Maica Domnului cu Pruncul Iisus* ⁷.

În catacomba Sfintei Domitilla îi găsim iconizați pe Sfinții Noe, Moisis, Ionas și Daniil, dar și nașterea Domnului și închinarea celor 3 Sfinți Magi, minunea înmulțirii pâinilor și a peștilor și învierea Sfântului Lazaros ⁸. La Duras Europos, în Siria, s-a găsit „cea mai veche Biserică creștină descoperită până în prezent [și] aceasta a fost reconstruita la Universitatea Yale la începutul anilor 1930” ⁹. Și ea era una pictată integral, ajungând până la noi fresca în care a fost reprodusă minunea vindecării paralizicului de către Domnul și „cea mai veche reprezentare a lui Hristos descoperită până acum” ¹⁰. Fresca bisericii a fost datată ca fiind realizată între anii 232-256 după Hristos ¹¹.

2. Teologia icoanei (aspecte dogmatice și liturgice)

Sfintele Icoane, însă, nu sunt în primul rând podoabe ale Bisericii, ci o exprimare dogmatică și liturgică a teologiei Bisericii. O exprimare fidelă a teologiei Bisericii. Fapt pentru care, atunci când vorbim despre

4. Acta Sanctorum, vol. 56, p. 296.

5. Cf. <http://ziarullumina.ro/cele-mai-vechi-icoane-ale-maicii-domnului-67468.html>.

6. *Ibidem*.

7. Cf. https://es.wikipedia.org/wiki/Catacumbas_de_Priscila.

8. Cf. <http://www.domitilla.info/idx.htm?var1=docs/en01.htm>.

9. Cf. <http://www.crestinortodox.ro/religie/dura-europos-119572.html>.

10. *Ibidem*.

11. *Ibidem*.

icoana Domnului, noi înțelegem că ea este o picturalizare teologică a dogmei hristologice a Bisericii. Pentru că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, este Dumnezeu adevărat [Θεὸν ἀληθῶς] și om adevărat [ἄνθρωπον ἀληθῶς]¹², și nu doar Dumnezeu și nici doar om. Și pentru că Fiul Tatălui Și-a asumat umanitatea Sa din trupul Maicii Sale, tocmai de aceea El poate fi iconizat de Biserică, pentru că umanitatea Lui e nedespărțită de dumnezeirea Sa¹³, cu care S-a unit în cadrul persoanei Sale preexistente, veșnice.

Dar dacă, din punct de vedere dogmatic, unirea ipostatică/personală a celor două firi în Hristos este fundamentul iconografiei ortodoxe, din punct de vedere liturgic, Sfintele Icoane sunt mărturia vizuală a întrupării Domnului. Și, totodată, ele adevăresc faptul că Sfinții Lui sunt reali, că ei sunt persoane istorice, dar în același timp că ei s-au sfințit și s-au umplut de slava lui Dumnezeu în Biserica slavei Sale. Iar noi nu putem sluji în Biserică fără icoanele Bisericii¹⁴, pentru că icoanele sunt, pentru ochi, ceea ce sunt cuvintele pentru auz: certificările teologice ale credinței noastre ortodoxe.

3. Prevederi canonice, juridice (regulamentare) și ermineutice (din trecut și de azi) privitoare la Sfintele Icoane și la pictura bisericească

În canonul 82 de la Trullo se stabilește faptul că Domnul trebuie iconizat „după înfățișarea [Sa] cea omenească [κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα]”¹⁵ și nu în mod simbolic, sub forma mielului, pentru ca astfel să ne aducem aminte de economia Sa cea mântuitoare pentru noi¹⁶. În canonul al 9-lea de la Sinodul al VII-lea Ecumenic se interzice orice scriere care ridiculizează sau neagă Sfintele Icoane¹⁷. Pe când în canonul al 10-lea

12. *Definitio Concilii Chalcedonensis*, Oecumenici IV, a. 451, în *Enchiridion Symbolorum et Definitionum*, edidit Henricus Denzinger, Wirceburgi, 1854, p. 41.

13. Idem, p. 42.

14. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, p. 67.

15. Κανόνες τῆς ἐν Τρούλλῳ Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Πενθέκτης Συνόδου (691 μ.Χ.), cf. <http://www.churchgoc.org/Library/canons.html#OS5-6> /Arhidiacon Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, [f. editură], [f. oraș], 1992, p. 151.

16. *Ibidem* / *Ibidem*.

17. Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Ζ' Συνόδου (787 μ.Χ.), cf. <http://>

al Sfântului Nichiforos Mărturisitorul se stabilește faptul că în fața Sfintelor Icoane se îngenunchează și că ele se cinstesc prin sărutare ¹⁸.

Dar textul dogmatic fundamental al Bisericii care ne învață cinstirea Sfintelor Icoane este hotărârea dogmatică a Sinodului al VII-lea Ecumenic din 787. Unde ni se cere ca să cinstim icoanele Domnului, ale Maicii Sale, ale Sfinților Îngeri și ale tuturor Sfinților Săi ¹⁹. Pentru că zugrăvirea lor iconică ni-i aduce mereu în minte și ne umple de dorul lor ²⁰.

În ceea ce privește erminiile zugrăvirilor sau cărțile de pictură, în care se indică modul în care trebuie să se picteze Domnul, Maica Sa și diverși Sfinți ai Bisericii, în opinia Dr. Bogdan Botezatu, ele au început să apară în sec. al XVI-lea, până atunci acestea transmițându-se pe cale orală ²¹. Și cea mai cunoscută, completă și sistematică dintre ele este a Ierom. Donisios din Furna ²², carte ce a fost reeditată recent în limba română ²³.

Conform *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, art. 14, sub. x, Sfântul Sinod are și atribuția de „a supraveghea din punct de vedere dogmatic, liturgic și canonic, lucrările de arhitectură, pictură și sculptură și alte forme de artă bisericească ortodoxă ²⁴”. Prin decizia patriarhală nr. 136 din 10 mai 1950 s-a stabilit faptul că „nicio lucrare de pictură, reparație sau operă nouă nu se face în Bisericile Ortodoxe decât de pictorii care au autorizația Patriarhiei și aprobarea chiriarhului” ²⁵ locului. În Patriarhia Română există în vigoare și *Regulamentul pentru zugrăvirea Bisericii*, care a fost publicat în revista

www.churchgoc.org/Library/canons.html#OS7 / Idem, p. 168.

18. Arhidiacon Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, ed. cit., p. 453.

19. *Enchiridion Symbolorum et Definitionum*, ed. cit., pp. 103-104.

20. Idem, p. 104.

21. Dr. Bogdan Botezatu, *Cultul divin și imaginea. Teologia și funcția liturgică a Icoanei*, op. cit., pp. 226-227.

22. Idem, p. 228.

23. Mă refer la ediția: Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*, Ed. Sofia, București, 2000, 352 p. Ediția recentă o retipărește, de fapt, pe cea din 1979, editată de Mitropolia Banatului, cu text îndreptat, completat și indice de C. Săndulescu-Verna.

24. În format PDF, p. 22, cf. http://patriarhia.ro/images/documente/statutul_bor.pdf.

25. Cf. *Legiurile Bisericii Ortodoxe Române. Norme privitoare la pictura bisericească*, Ed. IBMBOR, București, 1953, p. 429, apud Dr. Bogdan Botezatu, *Cultul divin și imaginea. Teologia și funcția liturgică a Icoanei*, op. cit., p. 225.

Biserica Ortodoxă Română, XXXVI (1912), nr. 7 ²⁶. El a fost aprobat în 1912 și sancționat prin Decretul Regal nr. 4316/ 1912 ²⁷.

Și în acest regulament se precizează faptul că „la zugrăvirea oricărei Biserici este admis numai stilul bizantin. Cultul ortodox având o semnificație determinată și precisă și răspunzând unui scop bine știut, icoanele și tablourile de pictură din Biserici trebuie să ocupe un loc anume, spre a fi în armonie cu ideea specială avută la întocmirea cultului și la alcătuirea planului pentru clădirea Bisericilor. Locul destinat fiecărei icoane: în Altar, pe boltă și pe pereți se zugrăvesc icoane care înfățișează ce se săvârșește aici: pe bolta Altarului se poate înfățișa Sfânta Treime sau Maica Domnului; pe pereții Altarului se zugrăvesc Sfinții Ierarhi ale căror Liturghii se săvârșesc având împreună pe Arhidiaconul și Întâiul Mucenic Ștefan și pe Arhidiaconul Laurențiu, și alții; dacă locul este spațios se pot zugrăvi și icoanele altor Ierarhi ca: Atanasie cel Mare, Grigorie de Nazianz, Sfântul Spiridon al Trimitundei, și alții; la proscomidiar se zugrăvește peștera de la Betleem, cu Închinarea Magilor, iar deasupra ei Pogorârea de pe Cruce de către Iosif și Nicodim.

Pe catapeteasmă sau tâmplă se zugrăvesc icoane ce se raportează la mântuirea lumii prin Iisus Hristos. Deasupra catapetesmei stă Sfânta Cruce cu Răstignirea, [având] de o parte pe Maica Domnului și de alta pe Evanghelistul Ioan. În rândul întâi sub Cruce, se pun icoanele Profeților. Sfânta Fecioară stând în mijloc cu Pruncul, iar Profeții de-a dreapta și de-a stânga ținând în mână profeția sau simbolul lor și arătând spre Iisus Hristos. În al doilea rând se așază icoanele Apostolilor sau icoana Mântuitorului, în mijloc; în al treilea rând icoanele Praznicelor Împărătești cu Învierea Domnului în mijloc sau Cina cea de Taină sau Sfânta Mahramă; în rândul de jos se așază icoanele împărătești: a Mântuitorului la dreapta, a Maicii Domnului la stânga și icoana hramului la dreapta, iar la stânga icoana Sfântului Ioan Botezătorul, Sfântul Ierarh Nicolae, sau și altele după cum va permite spațiul. Sub acestea se vor zugrăvi tablouri corespunzătoare icoanei de deasupra. Pe Ușile Împărătești, se zugrăvește Buna Vestire, iar pe cele laterale Arhanghelii Mihail și Gavriil; când spațiul rezervat catapetesmei va

26. Cf. Dr. Bogdan Botezatu, *Cultul divin și imaginea. Teologia și funcția liturgică a Icoanei*, op. cit., p. 226, n. 797.

27. Ligia Ana Solomon, *Sfânta Liturghie tradusă în imagini*, articol din 21 noiembrie 2011, cf. <http://ziarullumina.ro/sfanta-liturghie-tradusa-in-imagini-2096.html>.

fi mic, atunci chiriarhul va chibzui care icoane să se pună și câte anume. Pe bolta turnului, în mijlocul Bisericii, se zugrăvește Mântuitorul, revărsând raze în toate părțile ca Luminător al lumii (ca Pantocrator n.n.). Pe pereții din jos ai turnului se zugrăvesc Sfinții Apostoli sau Liturghia Îngerească sau și una și alta. Pe unghiurile de jos ale turnului se zugrăvesc Evangheliștii cu simbolurile lor, și anume: Sfântul Evanghelist Matei având alături un Înger, Sfântul Evanghelist Marcu un leu, Sfântul Evanghelist Luca un vițel și Sfântul Evanghelist Ioan un vultur.

Pe partea dreaptă a Bisericii, de la catapeteasmă spre ușă, se zugrăvește Mântuitorul ca Arhiereu pe tron, având la dreapta pe Maica Domnului și la stânga pe Sfântul Proroc Ioan Botezătorul. Pe partea stângă a Bisericii, de la catapeteasmă spre ușă, [se zugrăvesc] Sfinții Împărați Constantin și Elena. Pe ambele părți apoi, Sfinții Mari Mucenici: Gheorghe, Dumitru și ceilalți, după cum spațiul și mijloacele permit.

Pe boltă, deasupra ferestrelor, în dreapta, [avem] Nașterea Domnului, [iar] în stânga Învierea Domnului. În Bisericiile unde se află Moaștele unui Sfânt și unde un Sfânt este cu deosebire venerat de popor, se pun tablouri din viața sfântului respectiv. Pe amvon se zugrăvesc Evangheliștii cu simbolurile lor, iar pe peretele de lângă amvon, deasupra predicatorului, Sfântul Ioan Gură de Aur.

Pe frontispiciul fiecărei Biserici se zugrăvește icoana hramului. În atriu (pridvor), la intrarea în Biserică, se zugrăvește de o parte Învierea cea de obște, iar de [ceal]altă parte Judecata de Apoi. În nartică, în locurile rămase libere, și unde pot avea loc și alte icoane, se pot zugrăvi pe zid, pe coloane sau pe lemn, icoanele Sfinților a căror venerare este mai răspândită ca Mucenici și Mucenice, Cuvioși și Cuvioase”²⁸. Iar Bisericiile construite în secolul al XX-lea în țara noastră au implementat în mod masiv indicațiile din acest regulament privind pictura bisericească.

4. Icoana în cultul ortodox; afirmare a credinței ortodoxe, memorial biblic și eclesial, chemare la rugăciune și sfințenie, frumusețe a Casei Domnului

Vorbind despre Sfintele Icoane ale Domnului, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae ne spune că ele Îl reprezintă pe însuși Fiul lui Dumnezeu

28. *Ibidem*.

devenit persoană a firii umane, fără să Se identifice sau să Se confunde cu firea umană²⁹. Însă, pentru că trupul e mediul firesc de exprimare a sufletului, „fața lui Hristos i-a convins pe Apostoli că e fața lui Dumnezeu însuși, dar a unui Dumnezeu care nu înspăimântă, căci apropierea Lui maximă de oameni e apropiere a nesfârșitei Lui iubiri și bunătăți [exprimate] în chip uman”³⁰.

De aceea, prin intermediul Sfințelor Icoane, noi ne mărturisim credința noastră în Domnul, în Maica Sa, în Îngerii și în Sfinții Lui, dar perpetuăm și conștiința realității lor personale și a prezenței lor în Biserică și în lume. Pentru că Dumnezeuul nostru treimic e Cel care ține toate în palma Sa, dar, în același timp, prin slava Lui, e în fiecare dintre noi, cei botezați în numele Său, și ne asigură coeziunea noastră eclesială. Iar prin Sfintele Icoane și prin tot programul iconografic al Bisericilor noastre, noi mărturisim în mod vizual ceea ce experimentăm înăuntru nostru: că Dumnezeu e împreună cu Îngerii și Sfinții Lui, dar că El Își cheamă Biserica Lui la comuniunea veșnică cu El în Împărăția Sa. Și o cheamă nu de la distanță și nici fugitiv, ci din interiorul fiecăruia dintre noi, în mod continuu, atâta timp cât S-a coborât în noi, prin slava Lui, începând de la Botezul nostru, și locuiește și trăiește în noi, cei care credem în El.

Pictura sfântă a Bisericii este o anamneză continuă a Împărăției lui Dumnezeu, dar și o invitație prea-iubitoare la urmarea Domnului și a Sfinților Lui. Pentru că tot programul iconografic al Bisericii ne vorbește, în mod rezumativ dar esențial, despre Domnul și membrii Împărăției Sale, arătându-ne cum s-au sfințit cei care bine s-au nevoit. Din acest motiv, pictura Bisericii e un trecut înveșnicit sau un prezent continuu al Sfinților Lui, pentru că ea ne vorbește despre cum s-au sfințit Sfinții Lui, dar, mai ales, despre ce a făcut Domnul pentru noi și pentru mântuirea noastră, atâta timp cât consecințele economiei Lui celei mântuitoare sunt întărirea noastră continuă în sfințenie.

Sfinții iconizați în Biserică ne cheamă la comuniunea cu ei, adică la rugăciune și sfințenie. Ei ne cheamă la continua noastră curățire de patimi, la vederea lui Dumnezeu în mod extatic și la umplerea noastră de slava

29. Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, ed. a II-a, Ed. IBMBOR, București, 2004, p. 93.

30. Idem, p. 94.

Lui și la creșterea noastră continuă în sfințenie ³¹. Iar frumusețea picturii bisericești e frumusețe sfântă, transfigurată, pentru că ea ne convinge să dorim cu toată ființa noastră pe Dumnezeuul mântuirii noastre, pe Cel cu adevărat frumos, în Care nu este nicio imperfecțiune.

5. Icoana în viața creștinului ortodox: comuniune cu Sfinții și cu Biserica Ortodoxă

Creștinii ortodocși nu se pot închipui fără Sfinte Icoane în casă, fără ca să aprindă candelă înaintea lor sau lumânări și fără să se roage înaintea lor. Ele împodobesc peretele de răsărit al camerei lor de rugăciune și sunt dulceața sufletului lor. Pentru că acolo, în fața Sfințelor Icoane, ei își spun cel mai adesea sufletul, acolo trec peste ispite și greutăți, acolo se pregătesc pentru a se împărtăși cu Domnul și acolo Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate binefacerile primite de la El. Pentru că Sfintele Icoane sunt școala de teologie și de evlavie a creștinilor ortodocși și unul din punctele de rezistență ale etosului ortodox. Mai ales atunci când au rude și vecini de alte confesiuni, care, pe premise pseudo-teologice, resping Sfintele Icoane.

Pentru că ortodocșii își apară icoanele, își apară posturile de peste săptămână și de peste an, își apară pomenirile făcute celor adormiți și își apară Sfinții în fața prozelitismului religios, pentru că ei trăiesc în comuniune vie, neîntreruptă cu Sfinții. Ei se închină Sfinților, ca celor care sunt în comuniune cu Dumnezeu, o cinstesc în mod aparte pe Maica Domnului și au o evlavie și sensibilitate imensă față de ea, dar nu Îl confundă pe Dumnezeu cu Sfinții Lui, ci pe El Îl adoră cu toată ființa lor. Căci la Biserică ei merg pentru ca să se întâlnească cu Dumnezeu, cu Dumnezeu Cel viu și prea-iubitor, având certitudinea că Biserica Lui e Biserica Ortodoxă de pretutindeni și că numai în ea este locul de slujire plăcut Domnului.

31. Despre drumul interior spre vederea lui Dumnezeu și despre întruparea personală a sfințeniei am scris în teza mea doctorală: *Vederea lui Dumnezeu în teologia Sfântului Simeon Noul Teolog*, Teologie pentru azi, București, 2009, cf. <http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/18/vederea-lui-dumnezeu-in-teologia-sfantului-simeon-noul-teolog/>, cât și în cartea mea *Teologia vederii lui Dumnezeu*, Teologie pentru azi, București, 2009, cf. <http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/18/teologia-vederii-lui-dumnezeu/>.

6. Icoana în Școală: semn al iubirii lui Dumnezeu pentru oameni (ca și Sfânta Cruce)

Ultimul concurs național de creație *Icoana și Școala mărturisirii*, organizat de Patriarhia Română în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și al Cercetării Științifice, a avut loc în perioada 1 decembrie 2016 – 21 mai 2017 ³². Și, în cadrul său, elevii au fost chemați la asumarea și exprimarea iconografică a teologiei ortodoxe. Pentru că ora de religie și prezența profesorului de religie în școală au venit însoțite de prezența icoanei sau a crucii în sălile de curs. Și, prin ele, Biserica face transparentă iubirea lui Dumnezeu față de oameni, cât și vocația omului: îndumnezeirea. Căci Domnul ne cheamă nu la orice fel de viață, ci la viața cu El, la viața trăită maximalist, la viața în ritmul poruncilor Sale celor dumnezeiești.

De aceea, Sfintele Icoane în Școală sunt o mărturie vie a Împărăției lui Dumnezeu, sunt o predică continuă a Bisericii în Școală, dar și un protest tacit împotriva tuturor ideologiilor care îl deformează pe om. Pentru că știința este spațiul experimentului și al constatărilor practice, măsurabile și nu al supozițiilor. Ipotezele nu pot fi certitudini științifice și ele nu pot fi ideologizate, iar pseudo-știința, ca în cazul teoriei evoluționiste, nu are de-a face cu reala știință experimentală. Motiv pentru care, Sfintele Icoane vorbesc copiilor școlarizați despre om ca despre creația lui Dumnezeu și îi învață că omul se sfințește doar împreună cu El, și că nu este un produs al hazardului sau al evoluției transformiste.

Iar dacă omul e creat de Dumnezeu după chipul Său și chemat la asemănarea cu El ³³, atunci copilul și tânărul nu sunt doar un pachet de mușchi și de instincte oarbe, ci o conștiință vie, care poate să aleagă să trăiască frumos și împlinitor.

32. Cf. <http://patriarhia.ro/concursul-national-de-creatie-icoana-si-scoala-marturisirii-9169.html>.

33. Puteți aprofunda relația dintre *chip* și *asemănare* în teza doctorală a Pr. Dr. Marian D. Ciulei, *Învățătura despre suflet și trup în antropologia patristică a secolului al IV-lea*, Ed. Sirona, [f. oraș], 1999, 399 p., existentă aici la nivel online: <http://www.teologiepentruazi.ro/2010/04/30/pr-dr-marin-d-ciulei-antropologie-patristica-teza-doctorala-1999/>.

7. Pictorul de icoane/de Biserici: pregătire teologică, artistică și duhovnicească

Iconarul trebuie să fie un profund teolog ortodox dublat de un artist loial tradiției iconografice ortodoxe. El nu poate fi un simplu imitator al paradigmatelor iconografice ale Tradiției, dar nici un demolator al hieratismului iconic. El trebuie să își asume și să poarte în sine însuși adevărul Bisericii și, în același timp, să aibă evlavie vie pentru toate amănuntele tradiționale iconografice. Pentru că noutatea iconografică este sine qua non creației artistice, dar ea nu poate să lezeze profunda și venerabila tradiție iconografică ortodoxă. Tradiție care mizează totul pe transfigurare, pe interiorizarea rugăciunii și pe simțirea slavei lui Dumnezeu în noi înșine, pe transparentizarea iconică a Împărăției lui Dumnezeu.

Căci pictura bisericească, începând de la cea catacombală până azi, nu a fost și nu este una realistă, ci interpretativă ³⁴. Pentru că pictorul bisericesc nu este un pictor care face portrete sau pictează naturalist sau simbolist lumea pe care o percepe, ci pictează teologic și tradițional, potrivit canonului iconografic ortodox.

Iconarul trebuie să aibă studii teologice și de specialitate, dar, în același timp, trebuie să confirme în mod practic pregătirea lui teologică și artistică. De aceea, mai întâi de toate, iconarul ortodox trebuie să aibă vocație artistică și iconică. El trebuie să picteze rugându-se, postind, fiind un credincios autentic al Bisericii, pentru că el propovăduiește la nivel pictural teologia Bisericii. Iar cel care se roagă în fața icoanelor sale, trebuie să simtă profunzimea teologică și delicatețea lui, ale celui care le-a pictat. Iconarul trebuie să îl facă pe cel credincios să se simtă că stă înaintea Sfântului reprezentat iconic, să simtă că e în relație directă cu Sfântul reprezentat iconic. Dar nu poate face aceasta niciodată, dacă nu pictează profund ortodox, adică profund teologic, pentru că Sfintele Icoane se adresează omului în totalitatea sa și nu doar minții sau doar sentimentelor lui. Iar credincioșii vor să găsească în icoanele Bisericii aceeași învățătură pe

34. Diac. Ciprian Bără – Pictorul Grigore Popescu (interviu), *Pictorul bisericesc trebuie să fie un om al Liturghiei*, publicat pe 9 februarie 2009, cf. <http://ziarulumina.ro/pictorul-bisericesc-trebuie-sa-fie-un-om-al-liturghiei-48566.html>. Siteul de prezentare al pictorului Ion Grigore Popescu este acesta: <http://www.murala.ro/ro/curriculum>.

care o găsesc și în Scriptură și în Liturghie și în Viețile Sfinților. Adică vor să găsească credința ortodoxă autentică, fără edulcorări și derapaje teologice. Căci „fiecare pictor [bisericesc] trebuie să facă dovada că știe iconografie, teologie dogmatică și tehnica picturii”³⁵.

8. Stiluri și tehnici de pictură bisericească/materiale folosite în pictură

Iconograful Florin Liviu Dumitrescu din Alexandria ne prezintă pe blogul său cum se pictează o icoană, începând de la pregătirea lemnului și până la desenul și pictura propriu-zisă³⁶, adică pictura în ulei, dar și detalii despre pictura murală sau în frescă³⁷, cât și despre cea în mozaic³⁸.

Liviu Dumitrescu folosește clei de impregnare pentru pictura pe lemn, peste care pune pânză de in, de cânepă sau bumbac. Aplică grund alb peste pânză, desenează compoziția iconică cu creionul, aurește icoana în locurile reprezentate de aureole, fonduri și veșminte, după care o pictează. El folosește gălbenușul de ou pentru a dilua, dar și pentru a fixa culorile³⁹.

După pictarea icoanei, care are și ea multiple etape tehnice intermediare, urmează inscripțiile de pe icoană. Ultima etapă e vernisarea icoanei, pentru a proteja culorile și a le da strălucire. Stratul de vernis trebuie să fie gros și e dat cu o pensulă moale⁴⁰.

Pictura în frescă se face peste două straturi de tencuială din var, nisip de râu, câlți din cânepă sau păr de capră, dar cu un var care are o vechime de peste 3 ani. Fresca se face pe tencuială umedă, iar culorile sunt formate din oxizi metalici⁴¹.

Pictura în mozaic se face cu ajutorul cuburilor de marmură și a pietrelor colorate, adăugându-se foițe de aur și de argint. Tehnica aceasta

35. *Ibidem*.

36. A se vedea: <https://liviudumitrescu.wordpress.com/2011/01/25/tehnica-iconografiei/>.

37. Idem: <https://liviudumitrescu.wordpress.com/2011/06/19/pictura-murala/>.

38. Idem: <https://liviudumitrescu.wordpress.com/2013/09/13/mozaic/>.

39. Idem: <https://liviudumitrescu.wordpress.com/2011/01/25/tehnica-iconografiei/>.

40. *Ibidem*.

41. Ana Solomon, *Tehnica frescă în pictura bisericească*, articol din 5 martie 2012, cf. <http://ziarullumina.ro/tehnica-fresca-in-pictura-bisericeasca-71676.html>.

picturală a fost mult prețuită în trecut pentru că este cea mai trainică și durabilă dintre toate picturile bisericești. Pictura în mozaic oferă o puternică impresie de monumentalitate, deoarece lumina se reflectă din numeroasele pietre colorate, care își păstrează strălucirea proprie. Este cea mai rezistentă tehnică picturală la trecerea timpului, la lovire, la uzură, la umezeală, la îngheț-dezgheț, putând fi spălată oricând ⁴².

Însă pictura în mozaic bizantin este și foarte scumpă. La Catedrala din Mioveni, spre exemplu, pictura bisericească a costat 3.430.000 de euro fără TVA ⁴³. Tocmai de aceea, majoritatea Bisericilor românești sunt cu pictură în frescă, având pictate pe lemn doar icoanele integrate în iconostas.

9. Tradiția iconografică românească, fidelitate dogmatică universală și specific național

Pictura bisericească românească este una distinctă în spațiul ortodox, din punctul meu de vedere, la modul negativ, pentru că pledează pentru o iconografie mai puțin ascetică decât cea bizantină, având accente realiste care o apropie de cea romano-catolică. Tocmai de aceea putem spune că pictura noastră bisericească are un specific național pronunțat, deținut de dinaintea formării statului român unitar, dar care trădează parțial fidelitatea față de tradiția iconografică bizantină.

Așa se face că, până de curând, în mai toate Bisericile românești de secol 19-20, s-a agreat o picturalitate eclesială fără gravitate ascetică și isihastă, adică o pictură bisericească netradițională. Însă în perioada recentă, democratică, în diverse locuri din România s-a încercat și s-a realizat o revenire reală la pictura bisericească bizantină și diferența dintre aceasta și cea cu specific românesc este evidentă.

Spre exemplu, programul iconografic al Bisericii din Lunca, jud. Teleorman, a fost realizat între anii 1963-1964 și el reprezintă tradiția românească bisericească. Pictura e cvasirealistă, Sfinții sunt puțin ascetici, titlurile Sfinților sunt românizate, iar vegetația și motivele geometrice și florale existente în frescă amintesc de pictura naivă românească și nu

42. Cf. <http://icoanemozaic.ro/>.

43. Cf. <http://www.bitpress.ro/dezvaluiri/pictura-de-la-catedrala-din-mioveni-va-costa-peste-4-milioane-de-euro-galerie-foto-1228061>.

de penuria ascetică a picturii bisericești. Ea a fost pictată, în mare parte, potrivit cu standardele invocate de regulamentul din 1912, despre care am vorbit anterior.

Însă, în Alba Iulia s-a construit ⁴⁴ o impunătoare, novissimă din punct de vedere arhitectonic și profund ortodoxă la nivel pictural catedrală ortodoxă, care a fost sfințită pe 17 mai 2005. Pictura acestei Biserici cu două hramuri este profund ascetică și isihastă, cu Sfinți interiorizați și plini de pace duhovnicească și în care peisajul iconografic e cu totul spiritualizat. Din punctul meu de vedere, ceea ce s-a realizat aici la nivel pictural și arhitectural e o capodoperă. Iar programul iconografic inovator și, în același timp, profund tradițional al Bisericii, a scos în evidență faptul că pictura bisericească nu e deloc caducă și repetitivă, ci are posibilități ample de a ne surprinde foarte plăcut la nivelul vizualității teologice.

Cred că ar trebui luată ca paradigmă de îndrăzneală sfântă această Biserică, dar și de restaurare a adevăratei iconografii ortodoxe în țara noastră. Pentru că iconografia ortodoxă e profund ascetică tocmai pentru că e dogmatică, e profund isihastă pentru că e liturgică și e profund tradițională pentru că e plină de evlavie față de Dumnezeu și de Sfinții Lui.

10. Actualitatea, importanța și necesitatea Sfințelor Icoane pentru viața și misiunea Bisericii azi

Fără doar și poate, Sfintele Icoane și întregul program iconografic sunt întotdeauna actuale și neapărate pentru Biserică, pentru că pictura bisericească e teologică și tradițională și reprezintă glasul ei la nivel vizual. Iar Sfintele Icoane ale Bisericii sunt emisarii ei teologici nu numai în casele creștinilor, în școli, muzee sau la nivel public-social, ci și în spațiile eterodoxe ale lumii, care încep să înțeleagă tot mai mult importanța teologică a icoanei, pe lângă cea artistică și decorativă.

Dar iconografia ortodoxă are nevoie de explicații continue la nivel predicatorial și editorial pentru ca să fie înțeleasă, pentru că ea conține o bogată și revelată teologie eclesială. Așa după cum notele de subsol ale

44. A se vedea: http://adevarul.ro/locale/alba-iulia/foto-arca-noe-alba-iulia-cea-mai-originala-biserica-ortodoxa-romania-1_5559cf8acfb376e35537d22/index.html#gallery_currentImage.

unei cărți ne explică întrucâtva conținutul cărții, tot la fel comentariile iconografice trebuie să sublinieze teologia abisală a iconismului ortodox. Pentru că teologia și experiența mistică pe care o avem în icoane, o avem și în Scriptură și în cultul Bisericii. Rugăciunea noastră este iconică, pentru că e conținută și de icoanele Bisericii, iar icoanele Bisericii au în ele viața liturgică pe care o trăim zi de zi în Biserică.

Însă icoana ortodoxă, ca și Scriptura și întregul cult al Bisericii, poate fi înțeleasă și de copil și de tânăr și de adult și de bătrân, în felul său și la nivelul său de înțelegere. Copilul Îl vede pe Domnul în icoană cu ochii lui nepervertiți de rele și Îi vorbește fără teamă, pe când tânărul Îl vede ca pe Mântuitorul său, care îl iartă și e bun cu el, pentru că el deja a început să cunoască grelele consecințe ale păcatelor. Maturii Îl cheamă pe Domnul și pe Maica Lui în ajutorul lor, ca să îi întărească în greutățile vieții de zi cu zi, pe când cei bătrâni văd în Sfintele Icoane ale Bisericii mângâierea lor de-o viață, pentru că ei au trăit și s-au rugat și au plâns și s-au bucurat lângă aceleași icoane din casa lor, care le sunt mai mult decât familiare.

De aceea, Sfintele Icoane fac parte din viața noastră, ele sunt prezente cotidiene în viața noastră și prin ele noi ne regăsim continuu și ne mărturisim continuu identitatea ortodoxă. Iar exodul românesc recent, motivat de căutarea unui trai mai bun, nu a dus în Occident doar brațe de muncă, ci și etosul ortodox, a cărui componentă esențială este icoana și închinarea în fața ei. Din acest motiv, eu consider plecarea românilor în mod masiv în străinătate ca pe o lucrare providențială a lui Dumnezeu, pentru că prin aceasta putem penetra, la nivel spiritual, Occidentul, care e tot mai însingurat și secularizat. Bineînțeles, văd cu toată ființa mea, ca și dumneavoastră, că plecarea lor în străinătate lasă un gol neîmplinit în urmă și că, pe termen lung, exodul românesc e devastator pentru țara noastră. Însă dacă Dumnezeu a îngăduit acest lucru, înseamnă că și noi, cei rămași aici, trebuie să înțelegem schimbarea de paradigmă la care suntem chemați de Dumnezeu. Și această nouă realitate românească ne cere mai multă profesionalizare și mai multă eficiență la locul de muncă și în familie și mai multă moralitate în relațiile sociale. Pentru că trebuie să admitem faptul că doar prin muncă și credință, prin respectarea legilor și a cutumelor sociale noi putem prospera la nivel de familie și de comunitate locală și de țară și ne putem păstra identitatea noastră ortodoxă și românească. Defetismul nu

ne poate ajuta nicidecum. Iar îmbogățirea galopantă, în indiferență față de legitate și de semenii noștri, ne sporește singurătatea și izolarea socială și nu starea de bine și de comunicare cu ei.

Însă Sfintele Icoane vorbesc sufletului nostru, ne vorbesc nouă în mod direct și iubitor. În ele noi ne găsim sprijinul, pentru că ne pun în relație cu Sfinții iconizați pe ele și care sunt veșnici vii. Ba, mai mult, pentru că Sfinții sunt plini de har, și Sfintele lor Icoane participă la harul lor ⁴⁵, după cum ne spune Sfântul Vasilios cel Mare. De aceea, ele sunt făcătoare de minuni în viața noastră.

Și vreau să vă fac o confidență, la finalul acestei conferințe neașteptate pentru mine, dar care m-a onorat foarte mult.

Pentru mine, Sfintele Icoane au fost și sunt convertitoare. Mai înainte de Revoluția Română din decembrie 1989, care a fost momentul reconversiei mele la Ortodoxie, o icoană a Născătoarei de Dumnezeu cu Pruncul Iisus și o alta a Sfântului Ierarh Spiridon al Trimitundei mi-au vorbit în adâncul inimii. Prima era în casa bunicilor mei, unde eu am trăit și am fost educat cu multă dragoste și apreciere, iar a doua era în casa părinților mei. Însă icoana Maicii Domnului mi-a vorbit despre iubirea, blândetea și ascultarea ei față de Fiul ei, pe când icoana Sfântului Spiridon, cu o privire aspră și muștrătoare, m-a învățat să am conștiința păcatului, pentru că niciun păcat nu rămâne nepedepsit. Și ambele lecții mi-au folosit foarte mult în viață și pe ele le-am adâncit din momentul când am început să merg, în mod conștient și cu multă nerăbdare, la Biserică.

De aceea, îi înțeleg foarte bine pe eterodocșii care se convertesc la Ortodoxie numai pentru că au văzut Sfinte Icoane sau pentru că au participat la o slujbă ortodoxă. Pentru că Sfinții ne vorbesc prin Sfintele lor Icoane. Dar mă întristez profund când știu că mulți ortodocși nu le înțeleg semnificația, tocmai pentru că nu au avut niciodată un Sfânt Filippos [F. Ap. 8, 26, 29], care să se apropie de ei și să le explice teologia lor cea dumnezeiască. Fapt pentru care, în activitatea mea pastorală, am pledat și voi pleda întotdeauna pentru asimilarea organică a teologiei iconice, pentru că ea este teologia Bisericii.

45. Cf. Sfântul Ioan Damaschin, *Cultul Sfințelor Icoane. Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, trad. din lb. gr., introd. și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1998, p. 69.

VIAȚA BISERICESCĂ

AGENDA DE LUCRU A PREASFINȚITULUI PĂRINTE EPISCOP GALACTION 01 ianuarie - 30 iunie 2017

Secretar Eparhial, Pr. **Vasile NEACȘU**

Duminică, 01 ianuarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator - Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 02 ianuarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator - Drăgănești Vlașca și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 06 ianuarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie și sfințirea Aghesmei celei mari la Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 07 ianuarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfântului Ioan Botezătorul din Roșiorii de Vede adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Duminică, 08 ianuarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din parohia Călmățuii de Jos și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 11 ianuarie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Sfântul Alexandru din Alexandria.

Vineri, 13 ianuarie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede.

Sâmbătă, 14 ianuarie 2017 – Participă la deschiderea Expoziției omagiale Mihai Eminescu la cercul Militar Național din București și rostește un cuvânt ocazional.

Duminică, 15 ianuarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Bunei Vestiri din parohia Lunca și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 17 ianuarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântului Pantelimon - Siliștea Gumești și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 20 ianuarie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator - Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 21 ianuarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator Drăgănești Vlașca. Săvârșește Taina Sfântului Botez pentru prunca Sara Maria Vârșescu în același Sfânt locaș.

Duminică, 22 ianuarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 25 ianuarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie și sfințirea apei în biserica Sfântului Ierarh Grigorie Teologul din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle.

Vineri, 27 ianuarie 2017 – prezidează lucrările Consiliului Eparhial al Sfintei Episcopii a Alexandriei și Teleormanului. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 28 ianuarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator Drăgănești Vlașca.

Duminică, 29 ianuarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir din parohia Bujoru, hirotesește iconom-stavrofor pe Preotul Gheorghe Dafinel Deaconu și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 30 ianuarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în Biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 31 ianuarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede. Prezidează lucrările Adunării Eparhiale a Sfintei Episcopii a Alexandriei și Teleormanului desfășurate în același Sfânt Locaș.

Miercuri, 01 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și săvârșește sfințirea apei cu Molitvele Sfântului Trifon în biserica Izvorului Tămăduirii din Mănăstirea Sfântul Trifon – Cernetu și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 02 februarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 03 februarie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 04 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și săvârșește slujba parastasului în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 05 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir din parohia Dobrotești II și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 08 februarie 2017 – participă la lucrările Adunării Naționale Bisericești, la Palatul Patriarhiei din București.

Joi, 09 februarie 2017 – participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod la Palatul Patriarhal din București.

Vineri, 10 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Sfințitului Mucenic Haralambie din Turnu Măgurele și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 11 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Duminică, 12 februarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil din parohia Broșteni și rostește un

cuvânt de învățătură.

Vineri, 17 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și săvârșește slujba parastasului în biserica Sfântului Mare Mucenic Teodor Tiron din Roșiorii de Vede și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 18 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Duminică, 19 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Apostoli din Zimnicea și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Vecernia și Pavecernița cea Mică în biserica Sfinților Mucenici Ciprian și Iustina din Mănăstirea Sfintei Treimi – Drăgănești Vlașca și tunderea în monahism a sorei Ileana Untea – Iuliana monahia, rostind un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 22 februarie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle.

Vineri, 24 februarie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 25 februarie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Duminică, 26 februarie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Alexandria, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 01 martie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 03 martie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 04 martie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în

biserica Sfântului Mare Mucenic Ioan Rusul din Mănăstirea Adămești și sfințirea unei troițe în curtea mănăstirii, rostind un cuvânt de învățătură.

Duminică, 05 martie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și săvârșește sfințirea icoanelor purtate în procesiune de credincioșii participanți la această sfântă slujbă, cărora le adresează un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Parascheva din parohia Buduiasca și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 09 martie 2017 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 10 martie 2017 – prezidează Conferința administrativă lunară a preoților din protoieria Turnu Măgurele. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 11 martie 2017 – săvârșește slujba parastasului în biserica Sfântului Ioan Botezătorul – Ferentari din București și rostește un cuvânt de evocare a Preotului Constantin Stoica la un an de la trecerea acestuia la cele veșnice.

Duminică, 12 martie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Fanurie din Mănăstirea Sfântului de la Siliștea Gumești și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 13 martie 2017 – prezidează Conferința administrativă lunară a preoților din protoieria Roșiorii de Vede.

Marti, 14 martie 2017 – prezidează Conferința administrativă lunară a preoților din protoieria Videle.

Miercuri, 15 martie 2017 – prezidează Conferința administrativă lunară a preoților din protoieria Alexandria. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 17 martie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 18 martie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește Vecernia și Litia în

biserica Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului din Mănăstirea Crasna – Prahova.

Duminică, 19 martie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului din Mănăstirea Crasna – Prahova și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 24 martie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 25 martie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopală din Slatina, județul Olt, în sobor cu alți arhieri, alături de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei la aniversarea instalării Preasfințitului Părinte Sebastian ca Episcop al Slatinei și Romanaților.

Duminică, 26 martie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu, hirotonește diacon pe Metodi Florian Bold, hirotonește preot și hirotesese duhovnic pe diaconul Iulian Dulgheru, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 29 martie 2017 – înregistrează pentru Televiziunea Trinitas o evocare a Patriarhului Justinian Marina, în biserica Mănăstirii Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește Denia Canonului Mare și Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 31 martie 2017 – săvârșește Denia Acatistului Bunei Vestiri în biserica Acoperământul Maicii Domnului din Mănăstirea Crasna – Prahova.

Sâmbătă, 01 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Acoperământul Maicii Domnului din Mănăstirea Crasna – Prahova la aniversarea a 50 de ani de la redeschiderea acestui așezământ monahal de către vrednicul de pomenire Patriarh Justinian Marina (01 aprilie 1967).

Duminică, 02 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Sfințitului Mucenic Haralambie din Constanța alături de Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 05 aprilie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 06 aprilie 2017 – săvârșește tunderea în monahism a fratelui Radu Toader (Rafael monahul) din obștea Mănăstirii Crângu, în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din această mănăstire. Hirotesește iconom-stavrofor pe Preotul Alexandru Valeriu Luchian și pe Preotul Constantin Brănescu de la parohia Adormirea Maicii Domnului din Alexandria în același sfânt locaș și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 07 aprilie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 08 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu, hirotonește diacon pe Lucian Borfotină și hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Metodiu Florian Bold. Săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Alexandria, sfințirea stâlpărilor și procesiunea de Florii încheiată la Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria cu rugăciunea pentru pelerini și un cuvânt de învățătură.

Duminică, 09 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Zimnicea, săvârșește slujba de sfințire a stâlpărilor și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 13 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și hirotesește duhovnic pe Preotul Răzvan Florin Murgoi. Săvârșește Denia în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 14 aprilie 2017 – săvârșește Denia Prohodului în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 15 aprilie 2014 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 16 aprilie 2017 – săvârșește Slujba Învierii și Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și

adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură. Săvârșește Vecernia (a doua Înviere) în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 17 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din parohia Țigănești I și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 18 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din parohia Troianul I și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 21 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și săvârșește sfințirea apei în biserica Izvorului tămăduirii din Mănăstirea Sfântul Trifon – Cernetu și rostește un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 22 aprilie 2017 – însoțește racla cu Sfintele Moaște ale Sfintei Mironosițe Maria Magdalena, în pelerinaj de la Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca la Episcopia Caransebeșului. Întâmpinarea se face în vechea Catedrală din Caransebeș unde rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 23 aprilie 2017 – procesiune cu icoanele și Sfintele Moaște de la Catedrala veche la Catedrala nouă din Caransebeș și Sfânta Liturghie în sobor de arhieriei alături de Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului.

Luni, 24 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 26 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și hirotonește diacon pe tânărul Levent Ionuț Celic. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle.

Joi, 27 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria, hirotonește diacon pe Marian Daniel Marinache și hirotonește preot pe diaconul Levent Ionuț Celic.

Vineri, 28 aprilie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Marian Daniel Marinache. La Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca întâmpină delegația din Grecia care aduce racla cu

Moaştele Sfântului Ierarh Spiridon al Trimitundei. Săvârşeşte Vecernia şi Litia, urmate de Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Faţă din această mănăstire.

Sâmbătă, 29 aprilie 2017 – slujeşte Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Faţă din Mănăstirea Pantocrator – Drăgăneşti Vlaşca, împreună cu Preasfinţitul Părinte Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei şi rosteşte un cuvânt de învăţătură. Asistă la Sfânta Liturghie săvârşită de un sobor de preoţi şi săvârşeşte Vecernia şi Litia în acelaşi sfânt locaş.

Duminică, 30 aprilie 2017 – slujeşte Sfânta Liturghie, în sobor cu alţi arhieri, alături de Înaltpreasfinţitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, în biserica Schimbării la Faţă din Mănăstirea Pantocrator – Drăgăneşti Vlaşca şi rosteşte un cuvânt de învăţătură.

Luni, 01 mai 2017 – slujeşte Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Faţă din Mănăstirea Pantocrator – Drăgăneşti Vlaşca. În după amiaza acestei zile participă, însoţind delegaţia din Grecia, la Concertul de muzică populară românească susţinut de Corala Armonia din Constanţa şi de orchestra de la Chişinău în aula Facultăţii de Ştiinţe şi Inginerie a Universităţii Valahia din Târgovişte, de la Alexandria şi la vizita bisericuţei de lemn din campusul universitar Alexandria.

Marti, 02 mai 2017 – participă la încheierea serbărilor prilejuite de aducerea în pelerinaj a raclei Sfinţelor Moaşte ale Sfântului Ierarh Spiridon al Trimitundei din Grecia şi la plecarea delegaţiei greceşti către insula Corfu.

Miercuri, 03 mai 2017 – săvârşeşte Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria.

Joi, 04 mai 2017 – slujeşte Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosiţe şi întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgăneşti Vlaşca.

Vineri, 05 mai 2017 – săvârşeşte sfinţirea Altarului de vară închinat Sfântului Ioan Iacob Hozevitul din Mănăstirea Coşoteni şi slujeşte Sfânta Liturghie în acest sfânt locaş. Hiroteseste Protosinghel pe Ieromonahul Ciprian Florea şi rosteşte un cuvânt de învăţătură. Săvârşeşte Sfântul Maslu în biserica Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena din Roşiorii de Vede şi în biserica Sfinţilor Cuvioşi Mucenici Galaction şi Epistimi din Mănăstirea Crângu şi rosteşte un cuvânt de învăţătură.

Sâmbătă, 06 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din Mănăstirea Țigănești, săvârșește sfințirea picturii din sala de mese a Mănăstirii și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 07 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din parohia Valea Cireșului și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 08 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Marti, 09 mai 2017 – participă la Festivalul Concurs Județean Te-Deum laudamus, ediția a XVIII-a, desfășurat la Căminul Cultural din Orbeasca de Jos și rostește un cuvânt ocazional, înmânând premiile câștigătorilor.

Miercuri, 10 mai 2017 – săvârșește tunderea în monahism a fratelui Gheorghe Stambolo (Gheorghe monahul) în biserica Sfântului Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântului Pantelimon – Siliștea Gumești și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 12 mai 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 13 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Duminică, 14 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 17 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Joi, 18 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfintei Parascheva din Alexandria și săvârșește hirotesia și instalarea Preotului Cristian Ioana ca protoiereu al protoieriei Alexandria. Prezidează Conferința pastoral-misionară semestrială la protoieria Alexandria cu tema „Actualitatea, importanța și necesitatea sfințelor icoane pentru viața și

misiunea Bisericii azi”.

Vineri, 19 mai 2017 – face o vizită la Centrul pentru persoane vârstnice – Furculești unde se amenajează o capelă. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 20 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește parastas pentru Arhimandritul Clement Popescu în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu. Participă la ședința de lucru a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, la Palatul Patriarhal din București.

Duminică, 21 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie, în sobor, alături de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la Catedrala Patriarhală din București.

Marti, 22 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle și prezidează lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale cu tema „Actualitatea, importanța și necesitatea sfintelor icoane pentru viața și misiunea Bisericii azi” la protoieria Videle.

Ioi, 25 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas (pentru eroi) în biserica Sfântului Ioan Botezătorul din parohia Secara și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește sfințirea unei troițe ridicate în curtea bisericii.

Vineri, 26 mai 2017 – participă la momentul festiv organizat de Editura și tipografia Magic Print din Onești, cu prilejul aniversării a 20 de ani de activitate, în localitatea Bogdana, județul Bacău și rostește un cuvânt ocazional.

Vineri, 26 mai – Duminică, 28 mai 2017 – participă la lucrările celui de-al IX-lea Congres Național de Insignografie și la cea de-a XLIII-a Expoziție colectivă de insigne din România, manifestări găzduite de Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu” din Bacău și rostește un cuvânt în deschiderea manifestărilor.

Marti, 30 mai 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfântului Sfințitului Mucenic Haralambie din Turnu Măgurele și prezidează lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale cu tema „Actualitatea, importanța și necesitatea sfintelor icoane pentru viața și misiunea Bisericii azi”.

Miercuri, 31 mai 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle.

Joi, 01 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și prezidează lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale cu tema „Actualitatea, importanța și necesitatea sfintelor icoane pentru viața și misiunea Bisericii azi”.

Vineri, 02 iunie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și întâmpină Icoana Maicii Domnului Grabnic Ascultătoare de la Ananiev – Ucraina, care va poposi într-un pelerinaj la mai multe parohii și mănăstiri din Episcopia Alexandriei și Teleormanului și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 03 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 04 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie și Vecernia specială a Rusaliilor în biserica Schimbării la Față din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Luni, 05 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Mina din Mănăstirea Sfintei Treimi – Drăgănești Vlașca, hirotesește iconom-stavrofor pe Preotul Aurel Cosma și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 06 iunie 2017 – participă la examenul de competențe profesionale susținut de absolvenții clasei a XII-a cu profil teologic din cadrul Colegiului Național Unirea din Turnu Măgurele.

Miercuri, 07 iunie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și întâmpină Icoana Maicii Domnului Grabnic Ascultătoare de la Ananiev- Ucraina, rostind un cuvânt de învățătură.

Joi, 08 iunie 2017 – săvârșește slujba de sfințire a locului pe care se va construi un așezământ social monahal în localitatea Deparați și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 09 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântului Pantelimon – Siliștea Gumești, împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Alexei, Arhiepiscop de Balta și Ananiev – Ucraina. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 10 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. La Centrul Militar Național din București participă la deschiderea Expoziției omagiale Mihai Eminescu și rostește un cuvânt în deschiderea acestei manifestări.

Duminică, 11 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Apostoli Petru și Pavel din parohia Frăsinet și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 15 iunie – sâmbătă, 17 iunie 2017 – participă la evenimentele omagiale organizate la Botoșani întru cinstirea poetului național Mihai Eminescu: vizită la Biblioteca Județeană și la Cabinetul Numismatic și Filatelice din cadrul acesteia; participare la deschiderea Simpozionului internațional „Eminescu – carte – cultură - civilizație” la Biblioteca Județeană Mihai Eminescu; festivitatea acordării premiilor Eminescu pentru literatură, arte vizuale, colecții și colecționari Teiul de aur și Teiul de argint, ediția a XVI-a, de către Asociația culturală Gee a Botoșani, la care primește premiul Teiul de aur la secțiunea colecții și colecționari și rostește un cuvânt ocazional; vizită la obiective din orașul Botoșani, la Memorialul Ipotești (casa lui Mihai Eminescu, biserica veche și cea nouă și Muzeul), lacul din codrul din vecinătate; Mănăstirea Agafton, Mănăstirea Coșula și la Mănăstirea Zosin.

Duminică, 19 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Popăuți din Botoșani și rostește un cuvânt de învățătură. La întoarcere spre Alexandria face o vizită la Mănăstirea Sângeap – Basaraba.

Miercuri, 21 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae și a Sfântului Mucenic Iulian din Mănăstirea Năsturelu, hirotonește diacon pe Daniel Florian Popa și rostește un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 24 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul din Mănăstirea Brânceni, hirotonește preot pe

diaconul Daniel Florian Popa și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 25 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului și Sfântului Mare Mucenic Teodor Tiron din parohia Vedea, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Adrian Lazăr și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 27 iunie 2017 – are o întrevedere la Muzeul Județean Teleorman cu directorul acestui așezământ de cultură, Pavel Mirea, cu privire la demararea lucrărilor de cercetare arheologică la Mănăstirea Coșoteni.

Miercuri, 28 iunie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din parohia Fotăchești – Videle.

Joi, 29 iunie 2017 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Apostoli Petru și Pavel din parohia Ciuperceni – Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 30 iunie 2017 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

BISERICA ȘI SOCIETATEA

SINCRETISMUL ÎN CADRUL GRUPĂRILOR ESOTERIC-OCULTE ȘI ALE „POTENȚIALULUI UMAN”

Drd. Teodor DIACONU

Introducere

Ezoterismul și științele oculte prezintă un viu interes pentru omul contemporan desacralizat și pasionat de sincretismul pseudo-religios. Astfel că observăm cum o multitudine de grupuri și de școli apar sub denumirile cele mai diverse, ca o renaștere a gnozei (gr. gnosis, cunoaștere). Ele se referă în special la o serie de maeștri spirituali care le-au repus în valoare de un secol încoace sub forma ezotero-ocultismului, Allan Kardec (1804-1869) și spiritismului, Eliphas Levy (1810-1875) și ocultismului, Helena P. Blavatsky (1831-1891) și Societatea teosofică. Fiecare mișcare, considerându-se deținătoarea privilegiată a Cunoașterii absolute, se prezintă ca noua religie mondială pentru Noua Eră ce va veni.

Dezvoltarea personală în sens general, poate fi înțeleasă ca o formă a *vindecării religioase*, și acesta este aspectul sub care se raportează la ea Mișcarea New Age: se afirmă că eliberarea de suferința și slăbiciunea umană poate fi atinsă prin dezvoltarea potențialului nostru uman, care duce în cele din urmă la interacționarea cu divinitatea interioară. Având în vedere afinitatea generală dintre mântuire și vindecare, legătura dintre dezvoltare personală și vindecare în cadrul doctrinelor sincretiste New Age, nu este surprinzătoare deloc.

I. Sincretismul pseudo-religios al grupărilor esoteric-oculte

Proliferarea sectelor cu caracter esoteric-ocult este facilitată de literatura esotero-gnostică în cadrul căreia regăsim o creștere progresivă, în care compilațiile laborioase apar alături de reeditările textelor sacre și de scrierile clasice despre Calea ascunsă. De asemenea, mai mult de un european din cinci crede în reîncarnare, doctrina centrală a gnozei. În 1986, în Franța, puteau fi numărate aproape 200 de grupuri și școli inițiatice, iar în Canada peste 500 ¹.

În România sectele cu caracter esoteric-ocult cunosc o dezvoltare importantă după Revoluția din Decembrie 1989 în virtutea unei libertăți înțeleasă de fiecare în felul său. Esoterismul învață că înțelesul a ceva este în interiorul unei/unor scrieri sau doctrine și că cel sau cei care pot descifra sunt în general aleși sau iluminați. Izvoarele esoterismului și ocultismului nu pot fi căutate în Biblie ² chiar dacă sincretismul doctrinelor esoteric-oculte include și interpretări proprii ale Scripturii.

Ocultismul nu propune comuniunea (dialogul) omului cu Dumnezeu prin iubire ci o transmutație în divin prin eforturi personale de gândire cu scopul regăsirii eului divin capabil să cunoască și să înțeleagă legile universului. Părintele profesor Gheorghe Istodor consideră că cele mai reprezentative pentru acest tip de secte sunt „Noua Gândire” și „Noua Sofiologie” ³.

„Noua Gândire” își propune să învețe legile „puterii creatoare a gândirii” pornind de la premisa că inteligența umană este totul. Prin felul în care gândește, omul își poate influența sănătatea, starea socială ș.a.. Conform doctrinei „Noii Gândiri”, Dumnezeu „...reprezintă manifestarea legilor cosmice ce se află în echilibru și armonie, într-o dinamică evoluționistă de la regnul vegetal prin cel animal la om. Dumnezeu este unica inteligență iar inteligența umană este o scântee din inteligența divină unică. Astfel omul este de natură divină, prin identificare – confuzie cu Divinitatea de esență impersonală, manifestarea lui fiind de fapt o emanație

1. Jean Vernet, *Sectele*, Editura Meridiane, București, 1996, pp. 89-90.

2. Pr. Prof. Dr. Gheorghe Istodor, *Dialogul dintre teologie și știință din perspectiva misiunii Bisericii*, Editura Do-minor SRL, București, 2010, p. 256.

3. *Ibidem*, p. 257.

din aceasta. Așadar omul este suprema realitate, este responsabil de destinul său, iar prin conștientizarea acestui fapt devine hristic, hristificat sau mai bine zis hristofor. Realizarea de sine a omului sau eliberarea, potrivit noii gândiri care substituie mântuirea creștină este sesizarea unității ontologice între inteligența umană și inteligența divină cosmică”⁴.

Reprezentative pentru acest curent sunt sectele „știința creștină”, „știința divină” și „știința religioasă”.

Sincretismul curentului numit „Știința creștină” provine din faptul că acesta propune o amestecătură de învățături creștine cu elemente din filosofia lui Hegel și Berkeley și de terapie mentală din Franz Mesmer și Quimby și elemente panteiste. „Părintele” mișcării în dimensiunea ei religioasă este considerat Phineas P. Quimby (1806-1866) care a avut ideea de a regăsi puterea vindecării prin Evanghelie⁵. Pentru Quimby, preocupat de vindecarea bolilor, acestea își aveau cauzele în gândire, în inteligență și în spatele fiecărei boli se ascunde o idee falsă. Secretara lui Quimby, Mary Baker Eddy, care a considerat că s-a vindecat pe această cale, a întemeiat „Biserica lui Hristos, Scinteist” (omul de știință)⁶. Personajul principal al acestei mișcări este Mary Baker Eddy. „Dintre toate persoanele din secolul al XIX-lea destinate a fi proeminente și pline de succes în domeniul religios, nici una nu a eclipsat-o pe Mary Ann Morse Baker - cunoscută mai bine în cadrul grupului de adepți ai Științei Creștine drept Mary Baker Eddy, „Mamă” și Conducător, „Descoperitoarea și întemeietoarea” Științei Creștine”⁷.

Lucrarea de baza a acestei mișcări este teza aparținând lui Mary Baker Eddy „Știință și sănătate cu cheia Scripturilor”, care reprezintă un amestec de elemente din filosofia lui Hegel și Berkeley și de terapie mentală din Franz Mesmer și Quimby. „Știința creștină propune o viziune monistă și emanationistă despre existență. Astfel Dumnezeu este totul în toate, El este bun iar Binele este Spirit; pentru că Spiritul, Dumnezeu este totul, nu există

4. *Ibidem*.

5. Kurt Hutten, *Seher, Grubler, Enthusiasten. Das Buch der traditionellen Sekten und religiösen Sonderbewegungen*, Quell Verlag, Stuttgart, 1989, p. 406

6. Pr. Gheorghe Petraru, *Ortodoxie și prozelitism*, Editura Trinitas, Iași, 2000, p. 291.

7. Pr. Prof. Univ. Gheorghe Istodor, *Dialogul dintre științe și religie din perspective misiunii Bisericii*, Editura Do-minor SRL și Editura Rawex Coms SRL, 2010, București, p. 277.

materie iar Viața, Dumnezeu, Binele atotputernic, elimină, neagă moartea, răul, păcatul, boala care sunt iluzorii, proiecții ale unei conștiințe eronate”⁸.

Filozofia Științei Creștine este esențialmente silogistică, întruchidând toate labirinturile logice prin care a rătăcit mintea confuză și neinstruită a doamnei Eddy. Din punct de vedere teoretic, doamna Eddy a fost o idealistă absolută, care nega cu desăvârșire existența materiei, de la cea mai neînsemnată gănganie până la stelele gigantice. Vorbind însă din punct de vedere practic, doamna Eddy a fost o materialistă calculată, o persoană care s-a bucurat din plin de tot confortul material derivat tocmai din negarea lui. Sute de mii de adepți credincioși ai Științei Creștine i-au furnizat „conducătoare” lor tot ceea ce se putea obține cu bani și orice avantaj material accesibil, și cu toate acestea doamna Eddy afirma în permanență inexistența acestor binecuvântări materiale, propovăduind de fapt că ele nu există cu adevărat pentru a te putea bucura de ele - ele sunt „iluzii ale minții muritoare”, spunea ea. După filozofia doamnei Eddy, tot ceea ce există este „Minte” (Dumnezeu) și „Ea” este „Binele”; materia nu are nicidecum o existență „reală”. Trebuie menționat aici că doamna Eddy nu a definit niciodată materia, spre satisfacția oricărui logician competent; așa că trebuie să se presupună că ea înțelegea prin materie acele elemente recognoscibile prin cele cinci simțuri ale omului.

În orice caz, loialitatea metafizică etalată de doamna Eddy față de această pretinsă regulă se spulberă neputincioasă sub loviturile necruțătoare ale principiilor logicii sănatoase. Să vedem dacă regula inversiunii este întotdeauna valabilă atunci când este aplicată unor construcții similare⁹.

Dacă Dumnezeu e Minte și substanța ființei este Spirit, atunci oamenii, ca reflecție sau expresie perfectă a Minții, pot fi, trebuie să fie, tot atât de perfecți ca Dumnezeu. (Contrar ortodoxiei Protestante, nu există păcat original care să cauzeze (aducă) omului experiența suferinței, a insecurității, pierderii, bolii și a morții ci o profundă eroare în gândire.)

Acestea sunt calități ale expresiei neschimbătoare a lui Dumnezeu pe care ființele umane le vor reflecta, experimenta în mod invariabil odată

8. Richard Bergeron, *Le cotege des fou de Dieu. Un chretien scrute les nouvelles religions*, Editions Paulines, Apostolat des Editions, Montreal, Paris, 1990, pp. 152-153.

9. Walter Martin, *Împărăția cultelor eretice*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2001, p. 181.

ce se vor îndepărta de gândirea greșită, limitată, morală.

Doctrina sectei - care pornește de la dorința de a găsi mijloace de vindecare fizică - se bazează pe studiul „mesmerismului și magnetismului” animal, credința în progres, „teologia” bunăvoinței și optimismul universal. Potrivit acestei teorii, există numai un Dumnezeu - Spirit universal. Omul „nu există din punct de vedere material”, ci numai spiritual, după cum nu există material nici binele și nici răul. Curată formă de materialism și zoroastrism! Omul, fiind numai spirit, se bucură de aceleași atribute ca și Dumnezeu, fiind perfect, nemuritor fără a putea suferi ori greși ¹⁰.

Dumnezeu, ca Principiu Divin, poate fi demonstrat, științific, de oricine știe și afirmă acest principiu al existenței. Infinitul, într-adevăr este susținut, așa cum calea spre mântuire devine presărată cu gânduri materiale.

„Știința divină” aduce cu sine un proces de descreștinare a „Noii Gândiri”. Această secta a fost întemeiată de Emmet Fox, „mare admirator al lui A. Kardec și el însuși la rândul său rosacrucian, spiritist și lider al unui templu al Științei creștine. Accentuarea ideii de reîncarnare este esențială în doctrina sectei” ¹¹. Acest lucru face ca și această grupare să dobândească un caracter sincretist.

În ultimii ani ai secolului trecut, trei surori - Aletha Brooks Small, Fannie Brooks James și Nona Lovell Brooks din Denver - și Malinda E. Cramer din San Francisco, independente una de alta, au elaborat principiile și practicile Științei Divine. „Când s-au întâlnit și și-au unit forțele în 1898, au constituit Colegiul Științei Divine și biserica lor - prima Biserică a Științei Divine din Denver - a fost organizată. Centrul învățaturii sale este principiul gândirii atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu: Dumnezeu este omniprezent, Prezența Universală, Viață, Iubire, Inteligență și Esență; omul, un copil al lui Dumnezeu, este din Dumnezeu, este ca Dumnezeu; cunoașterea acestui adevăr îi dă libertatea omului de a cunoaște un concept mai larg despre Dumnezeu și de a înțelege natura superioară a omului; practica prezenței lui Dumnezeu în viața de zi cu zi constă în atitudinea corectă a omului vizavi de gândirea negativă; evoluția este modul lui Dumnezeu de împlinire

10. Diac. Prof. Petru I. David, *Invazia sectelor*, vol. II, Editura Europolis, Constanța, 1999, p. 278.

11. Pr. Gheorghe Petraru, *op. cit.*, p. 291.

și dragostea, uniunea voită, sunt împlinirea legii”¹².

Toți fondatorii au trăit experiența vindecării divine și accentul pe vindecarea naturală persistă. Vindecarea vine printr-o înțelegere a naturii lui Dumnezeu și a Legii Universale și reprezintă „curățarea omului în interior de ceea ce nu este ca Dumnezeu.” Știința Divină nu neagă existența materiei, dar interpretează forma și substanța ca manifestări ale lui Dumnezeu.

Știința Divină are câteva puncte doctrinare: (1) Dumnezeu este Viață Omniprezentă, Iubire, Inteligență și înțelepciune; (2) „frăția” rasei umane; (3) unitatea a tot ce e viață; (4) gândirea superioară a științei, filozofiei și religiei; (5) conștiința legăturii omenirii cu Dumnezeu exprimată în fiecare viață individuală, a moștenirii noastre divine - sănătate, belșug, pace și putere; (6) și transcendența și permanența lui Dumnezeu manifestate în toate lucrurile Creației.

Timp de mulți ani, bisericile locale și colegiile Științei Divine au fost independente unele de altele. În 1957 unii dintre preoții și muncitorii de seamă s-au întâlnit și au organizat Federația Internațională a Științei Divine. Această organizație deservește bisericile membre și centrele și colaborează cu Școala Brooks Divinity, care pregătește preoți, profesori și profesioniști. Bisericile, centrele și grupurile de studiu se găsesc în principalele orașe din S.U.A. și de peste hotare; sediul central se găsește în Denver, Colorado.¹³

„Știința religioasă” sau „Biserica științei Mentalului” prin unul dintre liderii săi, Ernest Holmes de la Los Angeles, prezintă doctrina „Gândirii noi” pe baze „științifice”¹⁴ încât oricine, oriunde s-ar afla și indiferent de convingerile sale religioase, utilizând legea mentalului universal obține rezultate infailibile, „știința religioasă” mai este cunoscută și sub numele de „psihosinteza spirituală practică”¹⁵ după denumirea dată de francezul August Berg.

Evident acest curent este unul de îndoctrinare a celor creduli, ce confundă în naivitatea lor realul cu imaginarul. Prin anestezierea energiilor creatoare ale omului, prin panteismul și gnosticismul lor aceste viziuni sunt

12. Pr. Prof. Univ. Dr. Gheorghe Istodor, *Dialogul dintre știință și religie*, p. 293.

13. Frank S. Mead, *Handbook of Denomination in the Unites States*, Samuel S. Hill and Craig D. Atwood, Abingdon, 2006, p. 127.

14. Richard Bergeron, *op. cit.*, p. 155; Pr. Gheorghe Petraru, *op. cit.*, p. 292.

15. *Ibidem*; Pr. Gheorghe Petraru, *op. cit.*, p. 292.

incompatibile cu credința Bisericii ¹⁶.

„Noua Sofiologie” este un curent ocult ce intenționează respingerea materialismului pozitiv și astfel să creeze o punte între teologie și știință. Acestor grupuri le este caracteristică conștiința unei superiorități date de procedeul inițierii în doctrinele sectei ¹⁷. Cel intrat în grupare poate avea acces la o cunoaștere rațională perfectă, supra – rațională, fiind în relație cu „marea lojă albă” alcătuită din indivizi evoluți, sau din marile personalități ale trecutului, „marii inițiați” care creează o sinteză între Orient și Occident. Aceștia sunt maeștrii tibetani Kuthumi și Morya de tradiție budistă, Loliod de tradiție atlantică, Serapis de tradiție egipteană, Hilarion de tradiție neo – platonice, Iisus de tradiție ebraică, Paracelsus și Conte de Saint Germain de tradiție creștină ¹⁸. Reprezentative pentru acest curent sunt Scientologia și Raelienii.

„Mișcare raeliană” a fost întemeiată de către Claude Vorilhon care s-a născut în 1946 în Franța. Adepții lui spun că a fost ales la 13 decembrie 1973 de către extratereștrii care l-au contactat într-un masiv vulcanic din Auvergne, aproape de Clermont-Ferrand când i s-a dat numele de Rael – lumina lui Dumnezeu – spre a fi trimisul extratereștrilor. El este considerat ca fiind ultimul profet.

Pentru Rael (Claude Vorilhon), Elohim-ii sunt extratereștrii care l-au creat pe om în laborator. El spune că Buda, Moise, Iisus, Mahomed sunt trimiși ai Elohim-ilor extratereștri. Cu Rael omenirea, în apropierea anului 2000, intră în era Revelației depline, ultime. Însă religia aceasta este una a contopirii tuturor plăcerilor, „o religie senzuală” ¹⁹. Pe lângă acest aspect mișcarea raeliană propune, ca alternativă, la modelul socio-politic actual, geniocrația. Geniile trebuie să preia puterea pentru că așa cum arată Rael în cartea sa - *Geniul la putere*, 1977 - ele pot să reconstruiască lumea, să aducă epoca de aur prin suprimarea frontierelor și introducerea unui guvern mondial, a unei singure monede și a unei singure limbi. Toate aceste utopii sunt expresia unei gândiri maladeive ce are priză la unii oameni lipsiți de cultură religioasă, capabili să accepte „parodiile religioase cele mai

16. Pr. Gheorghe Petraru, *op. cit.*, pp. 291-292.

17. *Ibidem*, pp. 290-291.

18. *Ibidem*, p. 292.

19. Roger Ikor, *Les sectes: etat d'urgence*, Albin Michel, Paris, 1995, p. 177.

nemiloase”²⁰ prin care se erodează în lumea consumistă sensurile profunde, esențiale pentru viața omului, ale învățăturii creștine²¹.

Probabil că la scară internațională, Mișcarea raeliană este cercul cel mai activ de adepți ai „farfuriilor zburătoare”. Are grupuri locale din Japonia până în Canada, trecând prin mai multe țări europene. Scrierile lui Claude Vorilhon sunt în curs de publicare în mai multe limbi.

Cu invazia O.Z.N.-urilor, cerul a fost „reabilitat”, subliniază Kurt Hutten. „Considerat odinioară drept locașul lui Dumnezeu și al lumii îngerilor”, el fusese demitizat. „Cei ce cred în O.Z.N.-uri l-au remitzat”, însă în spiritul lumii moderne, laicizate. Nu mai este locuit de entități divine, ci de ființe de tip uman, foarte evolute. Iar acestea vin să aducă o soluție problemelor contemporane, în ceasul în care viitorul omenirii ne îngrijorează: dezvoltarea mitului farfuriilor zburătoare în anii ce au urmat Hiroșimei nu este o simplă coincidență de cronologie, cu atât mai mult cu cât s-au înmulțit foarte repede interpretările ce asociază invazia extraterestră cu un avertisment asupra pericolelor autodistrugerii speciei umane²².

II. Sincretismul pseudo-religios al grupărilor „potențialului uman”

La baza *Mișcării Potențialului Uman*, se află pe scară largă nemulțumirea despre felul cum mulți oameni își trăiesc viața în societatea modernă²³. Foarte devreme în viața noastră învățăm cum să ne acomodăm la cerințele mediului nostru social și, în acest proces, să suprimăm foarte mult din potențialul nostru uman. Spontaneitatea face loc unui conformism inutil și cerințelor și expectanțelor societății.²⁴ Prețul pe care îl plătim pentru acceptarea acestor cerințe este împovărarea vieții noastre interioare și reprimarea abilităților. Societatea modernă produce în ceea mai mare

20. Jean Vernet, *Les Sectes*, P.U.F., Paris, 1990, p. 197; Pr. Gheorghe Petrar, *op. cit.*, p. 303.

21. Pr. Gheorghe Petrar, *op. cit.*, pp. 302-302.

22. *Ibidem*, p. 101-102.

23. James Gordon, *Holistic Medicine in the 21st Century*, Ed Chelsea House Publishers, Philadelphia, 2001, p. 14.

24. Pr. Prof. Univ. Dr. Istodor Gheorghe, *Fenomenul sectar necreștin*, p. 232.

parte indivizi alienați și singuratici, care au pierdut contactul cu sinele lor și sunt pe calea pierzării în aflarea unui sens mai semnificant a vieții lor ²⁵.

Idealul este de a restaura ființa umană la integritatea și întregul ei, și astfel de a permite acesteia să ducă o viață cu sens. *Mișcarea Potențialului Uman* percepe sănătatea și integritatea ca o condiție naturală a vieții: nu viață conformă cu societatea, care produce boală. Legătura cu valorile contra culturale din anii 1960, nu este astfel surprinzătoare. În mod evident, *Mișcarea Potențialului Uman* redefineste în chip radical natura sănătății și a bolilor. Sănătatea este cu mult mai mult decât absența bolii, iar aceasta are consecințe pentru pacientul care înclină să încerce terapiile alternative. Cu toate că și mișcarea dorește să abolească problemele psihice ale adeptilor, rezultatele arată că majoritatea celor care frecventează adunările acestora au ajuns să sufere boli de ordin psihic, dovedind-se caracterul patologic al acestora, precum și a Mișcării New Age, care abordează aceeași tehnică.

O mare parte din acești adepți suferă de lipsă de sens în viața lor, lipsă de împliniri și își găsesc soluția la aceste mișcări patologice. ²⁶ Ei doresc să fie din nou întregi și desăvârșiți, dar nu realizează că acestea nu pot avea loc decât în comuniune cu Hristos, care este „*Calea, Adevărul și Viața*” (Matei; 14, 6). Ei cred cu adevărat într-o evoluție, că trebuie să muncească pentru a se îndeplini pe ei înșiși, pentru a ajunge la esența ființei umane, dar merg pe căile înșelătoriei, a minciunii și a ridicolului, ajungând în cele din urmă să realizeze că au fost amăgiți de aceste mișcări care promit o pseudo-mântuire. Astfel de indivizi, marea majoritate convinși de conceptele și învățăturile sincretiste New Age, înțeleg calea pe care merg ca fiind cea prin care îl descoperă pe Dumnezeu și astfel pentru ei aceasta înseamnă *vindecare*. ²⁷

Ultima mențiune ne indică deja muabilitatea termenului *Potențialul Uman*, care a căpătat o conotație foarte spirituală în ultimii ani. Aceasta ne obligă să observăm evoluția *Potențialului Uman*, ajungând să fie considerată de la o mișcare cu caracter terapeutic, una cu caracter religios. În primele

25. James Gordon, *The Elements of Human Potential*, Editura Element Books, Shaftesbury, 1989, p. 40.

26. Roy Wallis, *Betwixt Teraphy and Salvation: The Changing Front of the Human Potential in Psychology*, în revista *Jones; Sick and Sectarianism*, p. 25.

27. Pr. Prof. Univ. Dr. Istodor Gheorghe, *Fenomenul sectar necreștin*, p. 233.

etape ale evoluției acesteia, aspectele religioase erau implicite. Sub impactul bioenergeticienilor, ei și-au dezvoltat propriul sistem și o metodologie proprie, în ceea ce privește doctrina. În anii 70', termenul *Potențialul Uman* era un termen de tip umbrelă, care avea să acopere o pletoră de practici pe care le-au dezvoltat.²⁸

În ciuda elementelor spirituale deja prezente la acel moment, aspectul general și terminologia era predominant psihoterapeutică. Aceasta s-a schimbat în mod clar în jurul anilor 70', prin asimilarea a tot mai multe elemente doctrinare din religiile orientale, și transpuse într-o perspectivă transpersonală.²⁹ Drept consecință, *Mișcarea Potențialului Uman* a elaborat, dezvoltat, o atenție deosebită pe caracterul spiritual al ei și pe imaginația religioasă, precum și o extindere a sensului denumirii de *potențial uman*. În perioada incipientă termenul se referea la facultăți precum: „conștientizare, creativitate, perspectivitate, empatie, expresivitate emoțională, capacitate pentru trăiri și explorare”³⁰. În perioada ulterioară, același termen a devenit asociat cu cel de *conștientizare astrală* sau *pătrundere transcendențială*. Evoluția totală a unui individ cu *potențial uman*, este percepută acum ca o *conștientizare a conștientului*, a tărâmului transcendențial, care poate fi experimentată în diferite stări de conștientizare. Aceste experiențe sunt crezute a avea și o valoare vindecătoare.³¹

*Psihologia transpersonală*³² este o ramură teoretică a *Mișcării Potențialului Uman*. Abraham Maslow, care de asemenea a inventat denumirea de *potențial uman*, este cel care a dat un imbold dezvoltării perspectivelor transpersonale, în sfera psihologiei umanistice, într-o conferință din anul 1967, conferință ce purta numele de „*Cercetările mai îndepărtate al Potențialului Uman*”.³³ Interesant este faptul că la câțiva ani după această conferință, o nouă definiție apare în ceea ce privește

28. Roger Walsh, *Beyond Ego: Transpersonal Dimension in Psychology*, Editura Tarcher, Los Angeles, 1980, p. 261.

29. Roy Wallis, *Between Teraphy and Salvation: The Changing Front of the Human Potential in Psychology*, p. 26.

30. *Ibidem*, p. 28.

31. Pr. Prof. Univ. Dr. Istodor Gheorghe, *Fenomenul sectar necreștin*, p. 232.

32. Roger Walsh, *Beyond Ego: Transpersonal Dimension in Psychology*, p. 265.

33. Sharon G. Mijares, *The Revelation of the Breath; A tribute to Its Wisdom, Power, and Beauty*, Editura University of New York Press, New York, 2009, p. 97.

potențialul uman, definiție care va purta numele în mod paradoxal de *New Age*. Psihologia transpersonală s-a dezvoltat din acel moment ca o ramură a psihologiei teoretice, care ia în considerare foarte serios experiențele mistice și religioase, constituind un domeniu *sui generis*, împotrivindu-se în a accepta interpretări rudimentare, care sunt îmbrățișate de majoritatea școlilor psihologiei. Psihologii transpersonalii s-au devotat din acest moment cercetărilor empirice și teoretice.³⁴ Ramura empirică s-a concentrat în așa numita sferă a *Stării de Conștientizare Modificată*, stare indusă de droguri sau de diferite tehnici de expansiune a minții și a conștientului. Munca teoretică a fost concentrată pe divizarea *cartografilor conștientului*, care disting o ierarhie a nivelurilor psihicului. Premisa este că școlile psihologice tradiționale se adresează nivelurilor joase ale psihicului și sunt inadecvate în ceea ce privește nivelurile înalte ale transpersonalității. Aici ei vor interveni cu o suită de tradiții de origine orientală, pentru a-și impune punctul de vedere în ceea ce privește metodele lor de aplicare a psihologiei transpersonale. Astfel psihologia transpersonală are ca scop sinteza teoretică a psihologiei occidentale cu spiritualitatea orientală și cu tehnicile acesteia.³⁵

Încercarea de a introduce teorii bazate pe religiozitate în psihologia seculară, a adus psihologii transpersonalii în pragul unui conflict cu viziuni științifice dominante. Făcând referire la lucrarea lui Thomas Kuhn, *Structura Revoluțiilor Științifice*, ei au impus această nouă paradigmă științifică, pentru a o înlocui pe cea învechită, și anume cea *cartezian-newtoniană*. Semnificativ, majoritatea transpersonalistilor merg mai departe decât simpla abordare empirică a *experiențelor transpersonale*, după cum a exemplificat și William James, atunci când a afirmat că noua paradigmă ar trebui să consimtă *adevărul* esențial al așa numitei filosofii perene ca axiomă pentru cercetări.³⁶ Școala transpersonală, care folosește filosofia perenă ca fundație pentru cercetările științifice, a rezultat într-o psihologie religioasă.

34. Brant Cortright, *Integral Psychology, Yoga, Growth, and Opening the Heart*, Editura University of New York Press, New York, 2007, p. 188.

35. John Firman, Ann Gilla, *Psychosynthesis; Transpersonal and Humanistic Psychology*, Editura University of New York Press, New York, 2002, p. 34.

36. Thomas Kuhn, *The Structure of Scientific Revolution*, Editura University of Chicago Press, Chicago, 1970, p. 260.

Ca atare, influența sa s-a întins mai departe de domeniul strict psihologic, către sfera studiilor religioase și nu numai.

Concluzii

Sincretismul delimitează religiozitatea autentică de pseudo-religiozitate, în cadrul religiozității autentice nu există forme de sincretism. În schimb, pseudo-religiozitatea operează cu formele de sincretism, pentru că în cadrul ei nu se face diferența între revelat și nerevelat, între adevăr și fals. Prin sincretism, pseudo-religiozitatea pătrunde asemenea unui „cal troian” și deturnează pe om de la comuniunea ecclesială cu Dumnezeu și cu semenii, cu nocive consecințe acum și în veșnicie.

Dezvoltarea personală în sens general, poate fi înțeleasă ca o formă a *vindecării religioase*, și acesta este aspectul sub care se prezintă Mișcarea New Age: se afirmă că eliberarea de suferința și slăbiciunea umană poate fi atinsă prin dezvoltarea potențialului nostru uman, care duce în cele din urmă la interacționarea cu divinitatea interioară. Având în vedere afinitatea generală dintre mântuire și vindecare, legătura dintre dezvoltare personală și vindecare în cadrul doctrinelor sincretiste New Age nu este surprinzătoare deloc. Sectele pe care le-am prezentat succint se doresc a fi grupuri care să armonizeze creștinismul cu anumite filosofii de regulă din spațiul oriental, pe de o parte, iar pe de altă parte să îmbine știința cu teologia și să creeze acele premise care pot oferi omului împlinirea sentimentului religios.

RESTITUIRI

DESPRE SFINTELE ICOANE (ICOANA ORTODOXĂ)*

Arhid. Prof. Ioasaf GANEA

Definiție, nume, așezare și felurile icoanelor

Icoana este „o reprezentare pictată a figurilor sau a scenelor religioase, servind ca obiect de cult”¹. Sfântul Ioan Damaschin, adâncind și mai mult acest lucru, arată că „icoana este o asemănare, un model, o întipărire a cuiva... și care nu seamănă întru totul cu originalul, adică cu reprezentarea”². Cuvântul icoană vine de la „εἰκών”, care este identic, în limba latină, cu „imago”.

Icoana se poate privi și în sens larg și în sens restrâns. Despre ultimul sens al icoanei se ocupă Sfântul Ioan Damaschin, teologul sfintelor icoane, care vorbește de mai multe feluri de icoane. El arată că „prima icoană naturală și cu totul asemănătoare nevăzutului Dumnezeu este Fiul”³. Și Sfântul Pavel arătase, cu multe secole înainte, că Fiul este icoana Tatălui: „Și care este chipul lui Dumnezeu Celui nevăzut” (Col. I, 15); „a doua icoană, arată marele teolog, este gândirea, care există în Dumnezeu, despre lucrurile ce vor fi făcute de El, adică sfatul Lui înainte de veci”⁴. Și gândirea noastră este o icoană, că înainte de a face ceva, ne închipuim acel

*

Apărut în Revista „Ortodoxia”, anul XXXIV, nr. 1 (ianuarie – martie), 1982, pp. 90-98.

1. *Mic dicționar Enciclopedic*, București, 1972, p. 457.
2. Sf. Ioan Damaschin, *Cultul sfintelor icoane*, trad. de D. Fecioru, București, p. 113.
3. Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, p. 114.
4. *Ibidem*.

lucru, în mintea noastră, ni-l reprezentăm, apoi îi dăm formă materială, în afară. „Al treilea fel de icoană este cel făcut de Dumnezeu, prin imitare, adică omul”⁵, spune Sfântul Ioan Damaschin. Și Sfânta Scriptură zice: „Să facem om după chipul și semănarea Noastră” (Fac. I, 26). El arată apoi că anumite înfățișări, simboale din Vechiul Testament: toiagul lui Aaron, ploaia de pe lână etc., ori atribuirea de forme „celor nevăzute și necorporale” și care „sunt prezentate corporal”, ca să le putem sesiza cu slabele noastre puteri, ori faptele trecute, multele virtuți, ideile „scrise în cărți”⁶, sunt tot icoane.

Despre icoană, sau icoane, în sens larg se ocupă și unii sfinți și mari teologi. Sfântul Grigorie Teologul arată că faptele noastre cele bune sunt culori alese, cu care ne putem picta minunat ființa noastră integral, iar Nicolae Cabasila arată „că întreaga slujbă este o icoană care ar înfățișa un singur trup al lucrării Mântuitorului în lume”⁷, și mai ales Sfânta Liturghie poate fi văzută „ca o icoană măreață, pe care sunt înfățișate toate scenele vieții Lui”⁸. Unii teologi arată că și Crucea Domnului, primul altar creștin, pe care s-a jertfit Fiul lui Dumnezeu, este cea mai frumoasă icoană ce a strălucit veacurile și „este icoana icoanelor și care ne spune mai mult ca orice icoană”⁹. O icoană cu totul cuprinzătoare este și întregul Univers, cu tot ce vedem în el, icoana creației lui Dumnezeu.

Vechimea folosirii sfintelor icoane, și că ele nu sunt în contradicție cu Sfânta Scriptură și cu Sfânta Tradiție

Icoana își are începutul în Vechiul Testament, deoarece Dumnezeu a poruncit lui Moise să pună chipuri de heruvimi, zicându-i: „Cortul să-l faci din zece covoare...; în țesătura lor să faci chipuri de heruvimi alese cu iscusință” (Ieș. XXVI, 31). Și porunca continuă: „Să faci o perdea..., iar în

5. *Ibidem*.

6. *Ibidem*.

7. N. Cabasila, *Tălcuirea dumnezeieștii Liturghii*, trad. de Diac. Ene Braniște, București, 1946, p. 26.

8. Doctorand V. Mehedințu, *Dogma euharistică în Sfânta Liturghie*, în „Studii teologice”, nr. 5-6, 1967, p. 277.

9. Anton Huonder, *La picioarele Mântuitorului*, vol. II, prelucrare de prof. Ioan Moșoiu, Sibiu, 1937, p. 190.

țesătura ei să aibă chipuri de heruvimi, alese cu iscusință” (Ieș. XXVI, 31). Același Dumnezeu i-a spus să pună heruvimi și la capacul cu chivotul Legii: „Să faci doi heruvimi de aur..., să pui un heruvim la un capăt și un heruvim la celălalt capăt al capacului..., între cei doi heruvimi de deasupra capacului Mă voi arăta ție” (Ieș. XXV, 18-22; Regi III, 6, 23, 29). Aceste chipuri de heruvimi au fost puse, după aceea și „deasupra ușilor templului lui Solomon”¹⁰. Iată cât de precise și amănunțite sunt poruncile lui Dumnezeu cu privire la acești heruvimi, care erau icoane ale heruvimilor din cer, și dacă Ziditorul a toate ar fi fost împotriva icoanelor, ar mai fi dat oare poruncă marelui legiuitor Moise să-i așeze în locul cel sfânt? Nicidecum!

Și Mântuitorul, care de atâtea ori s-a rugat în Templu, a aprobat aceste chipuri, precum și marea mulțime de îngeri pictați pe pereți, nu numai ca ornamente, ci fiind chipuri sfinte. Un indiciu că El a aprobat și sfintele icoane de mai târziu și din zilele noastre, este că, după Tradiție, El „a trimis chipul Său lui Avgar, regele Edesei, chip nefăcut de mână”¹¹. Și această icoană din Edesa a fost dusă la Constantinopol, unde a făcut multe minuni¹². Dumnezeiescul Său chip a fost imprimat pe mahrama cu care pioasa Veronica I-a șters fața, chipul de pe sfânt mahramă rămânând unul dintre cele mai sfinte obiecte de cinstire pentru credincioși, pe care mulți pictori l-au pictat și-l pictează și astăzi. Chiar unul dintre Apostoli, văzând că Mântuitorul nu oprește reprezentarea chipurilor sfinte, a îmbrățișat această artă, și acesta este Sfântul Apostol Luca ce a pictat icoana Sfintei Fecioare, așa cum ne arată Paraclisul Maicii Domnului, precum și alte icoane făcătoare de minuni.

Temeiuri scrise despre existența sfintelor icoane din primele secole

După întemeierea Bisericii, „creștinii au simțit necesitatea reprezentării persoanelor sfinte și în forme vizuale”¹³ și mai ales a Domnului Iisus

10. P. Lebedev, *Liturgica*, București, 1899, p. 168.

11. *Ibidem*.

12. A se vedea *Mineiul pe august*, ziua șaisprezece.

13. Pr. Prof. I. Rămureanu, *Cinstirea sf. Icoane, în primele trei secole*, în „Studii teologice”, nr. 9-10, 1971, p. 622.

Hristos, a umanității Sale, care „S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-se asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-se ca om” (Filip. II, 7). Pictorii au putut deci reprezenta, după porunca Bisericii, pe icoane, chipul omenesc al Mântuitorului ¹⁴. Tertulian († 220), arată că adepții lui Iisus Hristos aveau încrustat „pe fundul vaselor destinate pentru întrebuințări sfinte și casnice” ¹⁵ chipul Bunului Păstor. În secolul al IV-lea au apărut multe icoane cu chipul Domnului, al Maicii Domnului, al Sfinților Apostoli și al altor sfinți ori mucenici etc. Sfinții Părinți Capadocieni, Paulin de Nola și Fericitul Augustin vorbesc de folosirea sfințelor icoane în vremea lor și arată că „această practică... a fost conformă cu porunca Bisericii Vechi” ¹⁶. Existau apoi și multe icoane primare. Sfântul Vasile cel Mare face mențiune despre ele spunând că „ele și-au luat începutul de la tradiția apostolică” ¹⁷, deci există din vremea Sfinților Apostoli. Am și arătat că Sfântul Apostol Luca a pictat multe sfinte icoane. Pe temeiurile arătate, precum și pe alte temeiuri, icoanele nu numai că nu au fost interzise, ci s-au aflat în mare cinste în toate bisericile ¹⁸, atât în cele din Răsărit cât și în cele din Apus. Astfel în Capadocia se găseau multe icoane creștine, cu precădere a Maicii Domnului și a Sfintei Macrina, în fața căreia Sfântului Vasile „îi plăcea să se închine” ¹⁹; în Antiohia, cetate apostolică în care a predicat cu mult zel Sfântul Ioan Gură de Aur, acesta avea în permanență pe sfânta masă icoana Sfântului Apostol Pavel pe care-l venera și cu care căuta să se identifice în predicarea cuvântului lui Dumnezeu. În Palestina și în special în Ierusalim, era cinstită cu mult respect icoana Sfântului Arhidiacon Ștefan. Din viața Sfântului Marelui Mucenic Dimitrie, aflăm că părinții lui aveau două icoane ferecate cu aur și cu pietre scumpe: una a Mântuitorului și alta a Maicii Domnului, la care zilnic se rugau, ca și odrasla lor scumpă, dobândită prin rugăciune ²⁰.

14. *Ibidem*, p. 623.

15. P. Lebedev, *op. cit.*, 169.

16. *Ibidem*.

17. *Ibidem*.

18. Basilius, *Epist. 340 ad Iulianum Apostatum* (Migne, P. G., t. XXXII, p. 1100), la Dr. Mitrofanovici, *Liturgica*, Cernăuți, 1929, p. 275.

19. P. Lebedev, *op. cit.*, p.169.

20. *Viețile Sfinților*, vol. II, București, 1902, pp. 692-693.

Despre sfintele icoane au vorbit mai târziu, în secolul VIII, Sfântul Ioan Damaschin, care pentru apărarea lor a scris trei tratate sub titlul „Cultul sfintelor icoane”, apoi Sf. Maxim Mărturisitorul, Sfântul Teodor Studitul etc., după cum s-a vorbit și la ultimul Sinod ecumenic, al VII-lea (787), când s-a hotărât ca toți credincioșii să fie obligați a cinsti sfintele icoane printr-un cult de venerare. După mai bine de o jumătate de secol, în 842, Sfinții Părinți au rânduit ca prima Duminică din Postul Mare, Duminica Ortodoxiei, să fie consacrată cinstirii sfintelor icoane. În acea vreme întreaga Biserică din cuprinsul imperiului bizantin, dar mai ales Constantinopolul purta o aleasă haină de sărbătoare²¹. Evenimentul a fost proslăvit printr-o întreagă imnografie, din care reproducem câteva fragmente: „Cu sfintele icoane se luminează acum, împodobindu-se ca o mireasă, Biserica lui Hristos” (Stihira Vecerniei mici); sau: „Zi de bucurie și de veselie astăzi s-a arătat” (Stihira de la Laude). Unele imne din această Duminică a Ortodoxiei arată că „Cinstirea arătată sfintelor icoane se înalță la chipul cel dintâi, cum arată și Sfântul Vasile cel Mare. Pentru aceasta cu dragoste cinstim icoana Mântuitorului și a tuturor Sfinților” (Stihiră de la Vecernia mică). Cinstindu-le, ni se arată în peasna VIII, cinstim pe acela al cărui chip este reprezentat pe ea²².

Importanța sfintelor icoane în viața Bisericii, în cult și în viața noastră

Sfintele icoane reprezintă o spiritualitate adâncă..., și despre ele nu putem vorbi „decât numai cu o evlavie adâncă, pentru că prin ele vorbește Dumnezeu în sufletul credincioșilor, iar acestea se deschid spre veșnicie”²³.

Prin sfintele icoane se întărește credința noastră și se împlinește nădejdea noastră și am putea zice că: „sunt încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute” (Evr. XI, 1). Sfântul Ioan Gură de Aur arată că ele „caută să-L facă pe Dumnezeu prezent credinței noastre, mai apropiat de rugăciunile pe care le rostim”²⁴. Sfintele icoane, cum știm, sunt Biblia

21. Pr. Dr. Iftode Leon, *Cinstirea Sfintelor Icoane*, Predică la Duminica Ortodoxiei, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 3-4, 1975, p. 235.

22. *Triod*, ed. VII, Duminica I-a a Ortodoxiei, București, 1970, p. 203.

23. Pr. I. Ioanicescu, *Iconografia creștină ca izvor omiletic*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 1-3, 1978, pp. 98-105.

24. Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântări la praznice împărătești*, trad. de Pr. D. Fecioru și

credincioșilor, carte mereu deschisă chiar și pentru cei care nu știu să citească și din care, cu ușurință, pot să învețe multe adevăruri de credință ale Bisericii noastre Ortodoxe și să-și desfășoare sufletul, privind atâtea chipuri de sfinți, toate arătând spiritul lor plin de jertfelnicie, de iubire nu numai față de Dumnezeu, ci și de semenii lor. Prin sfintele icoane ni se deschide o lume nouă, transcendentă, lumea veșniciei și putem sta de vorbă cu cei reprezentați pe ele, cu sfinții, frații noștri mai mari și veșnic rugători pentru noi.

Prin sfintele icoane ușor putem să-i imităm, privind cu atenție și la muncile lor și la încununarea lor cum spune Sfântul Ioan Damaschin: „În ele am privit răbdarea mucenicului, răsplata cununilor lui și mă aprind ca prin foc de dorul de a-l imita”²⁵.

Analizând compoziția scenelor sfinte ale icoanelor, vedem că ele ne vorbesc prin imagini vii, de aceleași lucruri ca și Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție.

Sfintele icoane totdeauna au fost de mare importanță pentru biserică și credincioși. În catacombe ele au fost lumini și dreptare de credință; în persecuții reazim și mângâiere, că cei chinuți priveau la ele și-și simțeau sufletul ușurat și mângâiat; uneori mucenicii mureau cu ele în brațe și tot timpul se rugau la sfinții reprezentați pe ele, cerându-le ajutor.

O altă problemă, pe care o luăm în considerare este aceea că sfintele icoane așa cum am arătat, fiind obiecte de cult sfințite, nu se pot confunda cu idolii, care nu au o realitate istorică și nici cu tablouri, ori statui ce dau forța trupului și nici „cu o simplă imagine, nici numai decorație”²⁶, ele fiind pline de har dumnezeiesc și în strânsă legătură cu învățăturile Bisericii, cu cultul ei, cu Sfânta Tradiție și ale căror idei le prezintă static, în culori.

Cultul sfintelor icoane

Sfintele icoane au fost cinstite de la început, cum am arătat, pentru că ele reprezintă pe sfinți și pe Cel ce i-a făcut sfinți, pe Mântuitorul și pe Maica Sa. Iar în cinstirea lor nu cinstim lemnul, pânza, culorile, materia din

O. Căciulă, București, 1924, p. 20.

25. Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, p. 45.

26. † Vasile al Oradiei, *Cuvântări liturgice*, Oradea, 1974, p. 35.

care sunt făcute, „ci pe cel ce este reprezentat în icoană și nu ne închinăm materiei din care este făcută ea, nici materiei crucii, ci chipului Crucii”, arată Sfântul Ioan Damaschin ²⁷. Când noi privim o fotografie cu cei dragi: copii, părinți, rude, inventatori pentru binele obștesc, eroi ai patrie scumpe, jertfiți pentru ea, sau oameni de știință arși de multe ori pe altarul jertfei lor, în redarea luminii, nimeni nu se mai gândește la fotografie: culoare, material, dimensiune, ci gândul zboară la cel reprezentat pe ea, pe el îl cinstește, nu fotografia, așa este și cu sfintele icoane.

În cinstirea lor nu contează, deci, partea materială, din care sunt făcute, ci credința cu care noi le îmbrățișăm. Și nu ne apropiem, în cinstirea lor, cu sufletul, cu ființa noastră, de culoare, de podoabă, ci de cel reprezentat, pe care-l știm cine este și ne ascultă, când îl rugăm. Și cinstirea sfintelor icoane fiind foarte veche, o găsim pretutindeni la ortodocși și chiar la Bisericile necalcedoniene, la copti, care, deși nu au acceptat hotărârile sinoadelor, după cel de la Calcedon (451), „totuși ei au în mare cinstire cultul sfintelor icoane... și Maica Domnului este înfățișată cu Fiul Său în brațe, cu o floare pe piept” ²⁸. Acest lucru, după concepția lor, este semnul maternității divine a Maicii Domnului și ea este considerată „ramura înflorită a lui Aron, având ca floare pe Hristos” ²⁹.

În cinstirea sfintelor icoane, nu putem despărți nicidecum icoana de cel reprezentat pe ea. Iată ce ne spune un alt mare teolog al sfintelor icoane, Sf. Teodor Studitul în această privință: „că Hristos și icoana Lui există împreună” ³⁰, și orice am face nu putem despărți „de persoana a cărei icoană este” ³¹. Și noi când vedem imaginea cuiva imediat o asociem cu persoana respectivă, pe care o vedem și-i auzim cuvintele aidoma. Și de câte ori vedem icoana Mântuitorului, a Maicii Lui și a oricărui sfânt, ne gândim la fiecare din ei, la acele persoane sfinte și le cinstim: pe Mântuitorul, în cult de „adorare”, pe Sfânta Fecioară în cult de „supravenerare”, pe sfinți,

27. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, „Izvoarele Ortodoxiei”, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1943, p. 333.

28. Asist. Nicolae D. Necula, *Doctrina și viața religioasă a Bisericii Copte reflectată în textile liturgice (rugăciuni și imne)*, teză de doctorat, în „Ortodoxia”, nr. 3-4, 1976, p. 607.

29. *Ibidem*.

30. *Anterrh, adv. Monachos*, P.G., 99, 429, la Pr. Prof. D. Stăniloae, „Ortodoxia”, nr. 3, 1978, p. 482.

31. Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 483.

în cult de „venerare”. În baza principiului de asociere „prototipul și icoana sunt corelate ca o jumătate cu cealaltă jumătate”. Și credinciosul când stă în fața icoanei Mântuitorului nu „se roagă ei, ci lui Hristos. Privind la ea ochii lui se îndreaptă spiritual spre Hristos”³², căruia I se aduce adorare, ca lui Dumnezeu, în timp ce icoanei ce-L reprezintă, fiind sfințită de Duhul Sfânt și primind putere de a alunga duhurile rele și dă vindecare, i se aduce venerare.

În ortodoxie, credinciosul nu îndumnezeiește icoana Mântuitorului, ca pe Hristos și nu i se aduce adorare ca Lui. Același mare teolog al sfințelor icoane, Teodor Studitul zice: „Nu trebuie adorată icoana lui Hristos (în sine)”³³. Se înțelege că trebuie adorat numai El, ca și celelalte Persoane ale Sfintei Treimi, și nu și icoanele Lor.

În acest înțeles trebuie privit cultul sfințelor icoane și nu că noi ne-am ruga lor, ca la niște dumnezei, că atunci, pe drept cuvânt am putea fi învinuiți de idolatrie și ele ar fi scop în sine, și nu mijloc, ca prin ele sufletul nostru să ajungă, la sfinții reprezentați de ele.

Și icoanele, deși sunt mijloace sfințite și nu scop în sine, au o mare importanță, în mântuirea noastră. „Prin icoana Sa, Domnul ne privește și lucrează asupra noastră. Prin ea avem fața lui Hristos. Dar cum vom privi fața Lui, dacă nu vom avea icoana lui Hristos”³⁴. Iar a nu avea fața Lui, ar însemna să ne lipsim „de măreția feții Lui”³⁵. Prin icoane avem și fața Maicii Domnului și a sfinților, care ne privesc din ele. Când avem icoana Lui Îl avem și pe El că „există o legătură ontologică (o legătură prin ființă) între reprezentare și realitatea reprezentată”³⁶. Există o legătură vie între Persoana Lui, icoană și credinciosul ce „se roagă în fața icoanei Lui”³⁷. Iar prin icoană, chipul Lui este cu noi și după Înălțarea Sa la cer. Prin icoana Lui, Hristos este cu noi și ne ajută. Dar fără fața Lui, icoana Lui, cum I-am înțelege cuvântul Lui, că între față și cuvânt este o strânsă legătură:

32. *Ibidem*.

33. Sf. Teodor Studitul, *Epistola 16*, P.G., col. 1502-1504, la Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 485.

34. Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 487.

35. *Ibidem*.

36. *Ibidem*.

37. *Ibidem*.

când auzim vocea cuiva îl și vedem parcă. Și le cinstim pentru că ele, după sfințire, sunt „semne ale revărsării și prezenței harului”³⁸, nu numai în ele ci și în locurile unde sunt așezate, iar aureola din jurul capului sfinților este semn de strânsă legătură, de „colaborare a harului cu firea omenească prin care se ajunge la desăvârșire”³⁹.

Sfințirea lor o face preotul, după tipicul rânduit. Iar după sfințire sfintele icoane dobândesc harul divin și autentificarea chipului reprezentat. A nu le cinsti și după aceea, a nu crede în puterea lor, dată de Duhul Sfânt, înseamnă a infirma puterea lui Dumnezeu și puterea Lui de sfințire. Cu alte cuvinte a nu le cinsti pe ele, este a nu cinsti pe Cel ce le-a sfințit. Este o mare corelație între icoana sfințită și Sfințitorul ei!

Sfintele icoane, mijloace instructive și educative în viața credinciosului

Multe bogății de cunoștință desprindem din sfintele icoane. Ele ne dau multe scene din viața Mântuitorului, Maicii Domnului, din viața Sfinților Apostoli, mucenici, cuvioși, sfinte fecioare, scene din Vechiul Testament și din istoria Bisericii, cum este căderea Constantinopolului, în anul 1453, iar în frescele noastre, mai ales, cele din nordul Moldovei, ne sunt prezentate multe scene și din viața poporului nostru: lupta pentru apărarea patriei, contra invaziei turcești, armele lui de luptă, felul lui de viață, îmbrăcăminte, cetăți zidite cu multă trudă, stiluri arhitectonice. Toate acestea, și am pomenit numai câteva, sunt factori instructivi pentru toate vârstele.

Într-adevăr, omiletica a găsit în sfintele icoane un inepuizabil izvor de inspirație. Și cine vrea să devină predicator trebuie să fie inițiat în iconografie, lucru ce îl susține și Sfântul Ioan Gură de Aur, care zice: „Cine vrea să fie un bun teolog și un bun predicator, este nevoie să învețe mai întâi sensul adânc al icoanei creștine... ea producând un rod sfânt în cei ce o studiază”⁴⁰.

Icoanele, în predici sunt exemple vii, ca și pildele și povestirile și

38. Pr. Ilie Brătan, *Sfintele icoane*, în „Mitr. Olteniei”, nr. 7-9, p. 578.

39. † Vasile al Oradiei, *op. cit.*, p. 35.

40. Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici despre pocăință și Sfântul Vavila*, Sibiu, 1938, pp. 13-20.

foarte necesare în intuiție și elementul apercetiv. Și câte teme nu poate aborda un predicator privind sfintele icoane? El poate vorbi despre întrupare, privind la icoana Nașterii; despre Sfânta Treime, privind la icoana Botezului Domnului; despre răbdare, privind icoana unui mucenic; despre atâtea virtuți, privind icoana cu Mântuitorul, când spune Fericirile... .

Am vorbit de rolul instructiv al sfintelor icoane și este necesar să evidențiem și pe cel educativ, deși tangențial am vorbit și de educația prin sfintele icoane. Este știut că privind mereu un lucru de valoare, cu timpul te cucerește. Și o icoană la care te rogi, și mulți se roagă din moși strămoși la aceeași icoană, te cucerește, te face un alt om, mai sprinten în cele ale duhului, mai bun, mai blând: privind icoana Maicii Domnului, blândețea ei te pătrunde și-ți dă duh nou și inocența ei te smerește; privind icoana unui sfânt mucenic, spiritul lui de jertfă te face să-l imiți, să te jertfești și tu pentru semenul tău, pentru credință în Hristos, să mergi și tu pe drumul de lumină, pe care a mers el și să te încununezi.

„Privind la mucenic, devii mucenic”, zice Sfântul Vasile cel Mare. Și cu cât cineva privește mai mult la sfinții de pe icoane, își aduce aminte de cel reprezentat pe ea și se silește să-l imite. Privind la orice icoană, indiferent ce sfânt are zugrăvit pe ea, suntem atrași de ea și se trezesc în noi multe sentimente înalte: de credință puternică, de iubire arzătoare, de nădejde neclintită, de evlavie, de smerenie, de postire și rugăciune, de spirit de dreptate, de pace și de muncă, pentru că orice sfânt nu numai s-a rugat, ci a și lucrat, căci munca este o mare școală și pentru a dobândi cele necesare vieții și pentru a înlătura ispitele și a te mântui.

În fața sfintelor icoane, rămânând mereu sub puterea sfântului reprezentat pe ea, devii mai sensibil, mai vibrant, în cele spirituale, mai cald în rugăciune, mai plin de iubire, credință și de nădejde. De ce? Pentru că ele atrag și prin puterea lor artistică, știind că arta ne cucerește, ne fascinează, dar și prin puterea Duhului Sfânt, care sălășluiește în ele, după sfințire. Amândouă aceste puteri: artă și har ne învață, ne instruiesc și ne educă, ne transformă, în alți oameni, cum am arătat. Prin sfintele icoane, ca prin ferestre mereu deschise, privim cerul și pe sfântul respectiv, reprezentat pe ea.

Ne punem, firește, întrebarea, în ce loc, cele două principii: instructiv-educativ lucrează cel mai cu precădere asupra ființei noastre? Se înțelege

că acolo unde sunt reprezentați toți sfinții și acel loc este sfânta Biserică Ortodoxă, în care sunt toți împreună, cu Mântuitorul. Sus în Pantocrator, vedem Liturghia cerească cu toate cetele de îngeri, apoi, în restul bisericii atâtea registre de sfinți, în grup și individual, așezați după reguli bine stabilite, tipic consacrați, iar cel mai mult este reprezentată Maica Domnului, în toată desfășurarea vieții ei de la Bunavestire, de când intră, în planul mântuirii, dând trup Mântuitorului, dar este pictată și în brațele mamei sale Ana, dusă în templu, la trei ani - și până la Adormirea sa, când și-a încheiat viața pământească. Și la alți sfinți le este pictată în biserică întreaga lor viață, mai ales a sfinților mucenici, cum sunt Sfântul Haralambie, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, Sfânta Varvara, Tecla...

Biserica cu atâția sfinți și cu Domnul Iisus care este prezent în ea și al cărei cap este, a fost pe drept numită cerul pe pământ. Sfântul Epifanie o numește, în opera sa, „un colț al cerului”, iar o cântare bisericească, de la sfârșitul Utreniei spune că: „În biserică slavei Tale stând, în cer ni se pare a sta”... . Și cât de frumoasă este o biserică! Este frumoasă că este Mireasa lui Iisus Hristos, că este trupul Său, alcătuit din toți credincioșii, este frumoasă prin opera ei de mântuire.

În sfintele icoane, care sunt „mijloace de tâlcuiri artistice prin linii, forme și culori a adevărilor creștine” ⁴¹, se îmbină armonios „contemplarea și gândirea creștină” ⁴², se întâlnește sfințenia cu geniul, frumusețea pământească cu cea cerească într-un tot armonios.

Sfintele icoane duc la unitate

Cinstitorii sfintelor icoane au rămas uniți, în primejdii de tot felul, ei cinstind același Dumnezeu, aceeași Sfântă Maică, Pururea Fecioara Maria, aceiași sfinți, îndeplinind porunca marelui Apostol Pavel: „Un Domn, o credință și un botez” (Efes. IV, 5), strânși fiind împrejurul aceluiași altar, tradiții și învățături ale Bisericii Ortodoxe. Ei au putut să zică mereu: „Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim”. Cei ce nu au avut și nu au cultul sfintelor icoane nu au avut această unitate.

Sfintele icoane unind pe toți credincioșii, chiar de neamuri diferite,

41. Pr. I. Ioanicescu, *op. cit.*, pp. 99-100.

42. *Ibidem*.

au îndeplinit și funcția de factori de ecumenicitate „interortodoxă” și uneori „intercreștină”: mulți creștini de alte confesiuni au admirat sfintele icoane ortodoxe, întâi ca factori de artă și apoi chiar au fost cucerți de ele, de harul lor sfințitor. Și câte cazuri nu sunt?

Ele sunt punți de a lega și pe omeni, să fie „una”, cum cere și Mântuitorul și pe sfinții din cer cu cei de pe pământ. Lucrul acesta se dobândește și prin rugăciune, meditații și iubire și prin descifrarea celor două limbi ale sfintelor icoane: harul lor și arta.

Cele expuse sunt temeiuri suficiente, mai ales cele scripturistice cât și cele scoase din Sfânta Tradiție: Sfinte sinoade ecumenice, cărți de cult, operele Sfinților Părinți, sinaxare, vieți de sfinți etc. ..., care să ne îndemne să cinstim sfintele icoane, ele fiind cinstite, cum am spus, de întreaga Ortodoxie, de la început, din vremea Sfinților Apostoli, și epoca post-apostolică. Ei s-au legat de biserica lor străbună ortodoxă, împodobită cu credința lor, cu dragostea lor, cu nădejdea lor și aceste virtuți au fost întărite și prin harul sfintelor icoane. Și ne îndeamnă și pe noi să le păstrăm cu grijă și în loc de cinste, în casele noastre, în bisericile noastre, ferindu-le de orice degradare ⁴³.

O bătrână văduvă, Ștefania, își legase întreaga ei viață de icoana Maicii Domnului și nu și-a găsit liniște până nu și-a adus îndărăt icoana înstrăinată. Fără această icoană, i s-a părut casa întunecată, pustie și că nici candela nu mai luminează, căci în fața ei s-a cununat, și-a închinat copiii, și tot în fața ei le-a făcut cele de îngropăciune și-i pomenea și acum ⁴⁴.

Această bătrână reprezintă pe toți credincioșii ce-și cinstesc sfintele icoane. Să le cinstim pe toate, dar mai ales icoana Sfintei Fecioare. Iată ce spune Părintele Gala Galaction, în această privință: „Icoana ei au pictat-o iconarii noștri, au învăluit-o în nouri de tămâie preoții noștri, au privit-o iconarii noștri, au privit-o în catapeteasmă părinții noștri, au ținut-o sub căpătâi mamele noastre, și au sărutat-o copiii noștri” ⁴⁵ și de la care izvorăsc multe daruri: „Văd izvoare de minuni revărsându-se de la sfânta ta icoană, Născătoare de Dumnezeu” (Condacul II), sau „Strălucind darul cu raze luminoase de la sfânta ta icoană” (Icos. VI), arată Acatistul Maicii Domnului

43. Pr. I. Brătan, *op. cit.*, p. 578.

44. Pr. Victor N. Popescu, *Icoana Maicii Domnului*, București, 1944, p. 8.

45. Pr. G. Galaction, *Piatra din capul unghiului*, București, 1926, p. 56.

– Bucuria tuturor celor necăjiți” (ed. I, 1971).

Fără sfintele icoane, care sunt depozite de învățături, nu am putea să înțelegem Ortodoxia, nu am putea să ne rugăm, ele fiind mijloace de comunicare cu Dumnezeu, cu Maica Domnului și cu toți sfinții și de unire cu cerul, cu lumea transcendentă și nu am putea să ne sfințim, ele fiind izvoare de sfințenie și de mântuire și cu totul „indispensabile pentru pietatea noastră”⁴⁶; ele sunt și locul unde ne întâlnim cu toți cei reprezentați pe ele și cinstindu-le cinstim pe Dumnezeu, care le-a dat har și i-a făcut sfinți pe bineplăcuții Lui; „Minunat este Dumnezeu între sfinții Lui” (Ps. 67, 36).

46. Pr. Vasile Predea, *Cinstirea Sfințelor icoane (Predică)*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 3-4, p. 321.

IDOLI SAU ICOANE SFINTE ? *

Pr. Ioan MIRCEA

Omul este – prin creație – după natura spirituală, „chipul”, sau icoana lui Dumnezeu, Creatorul său, fiind făcut „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu” (Facere I, 26-27, II, 6). De aceea el este destinat sfințirii și îndumnezeirii, prin toate căile. În acest scop, după căderea lui, Dumnezeu a făcut totul pentru el, dându-i mai întâi legea nescrisă și cea scrisă, trimițând, apoi, pe Însuși Fiul Său, pentru ca făcându-Se Om, prin nașterea de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria (Luca I, 34-35), să împace omenirea cu Dumnezeu (Efes. II, 14-16; Col. I, 20), să o răscumpere din păcat (Matei XX, 28) și să o mântuie (Ioan III, 17), dând posibilitatea oamenilor a se face fii ai lui Dumnezeu, prin credință și prin harul Sfințelor Taine (cf. Ioan I, 12; Rom. VIII, 15-17; Gal. IV, 4-7). Și tot în acest scop ne-a lăsat – pe lângă învățătura cuprinsă în Sfânta Scriptură (Ioan V, 24, 29; I Tim. IV, 16; II Tim. III, 15) și în Sfânta Tradiție (cf. I Cor. XI, 2; II Tes. II, 15; II Tim. II, 2) păstrate și tâlcuite fără greș de Biserică – și sfinții rugători și toate obiectele sfinte, de cult, ca: crucea, icoanele, chivotul, vasele și veșmintele sfinte etc., care-și au puterea lor sfințitoare, ocrotitoare și adesea făcătoare de minuni.

Cum însă nu toți cunosc acest lucru, ca să știe a prețui și cinste după cuviință aceste comori sfinte, sunt necesare lămuriri, cât mai dese și pe orice cale: verbal – prin predici, sau convorbiri directe, și prin scris.

Câteodată înșiși credincioșii întreabă:

– „Părinte, cum stă chestiunea cu crucea și cu icoanele? Că unii spun că crucea e blestemată și că este idol; și tot așa spun și de icoane, că sunt chipuri cioplite și idoli și că deci nu trebuie să ne închinăm lor”.

– „Dragul meu, am răspuns eu, ai o Biblie, sau Nou Testament?”

*

Apărut în Revista „Ortodoxia”, anul XXXIV, nr. 1 (ianuarie – martie), 1982, pp. 41-54.

— „Da, părinte”, mi-a răspuns îndată, cel ce m-a întrebat.
 — „Deschide, atunci, dacă știi să cauți, la Galateni, cap. III, v. 13, și vezi ce scrie acolo. Citește, te rog”!...

— „*Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-Se pentru noi blestem, pentru că este scris: „Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn”.*

— Ia mai citește o dată, rar și cu atenție!... Ce înțelegi de aici? Cine este blestemat, lemnul, sau cel spânzurat pe lemn? Și care este acest „lemn”, pe care a spânzurat, adică pe care a fost răstignit Hristos?

— „Crucea”, zice interlocutorul meu.

— „Deci, cine este blestemat? Lemnul, Crucea? Sau cel răstignit pe ea, adică Hristos?”

— „Păi, aici se înțelege limpede, părinte, că Hristos este blestemat.”

— „De ce?”

— „Pentru că a luat asupra Lui blestemul, pentru noi.”

— „Vezi, dragul meu, cum răstălmăcesc și falsifică cuvântul Sfintei Scripturi, toți acei de care vorbești? Ei nu le înțeleg - sau nu vor să le înțeleagă - și rătăcesc și pe alții, neștiutori. Că orb pe orb nu poate călăuzi. Așa fac cu toate locurile Scripturii pe care le explică greșit, fiecare „după capul lui”, „după cultul lui”, dar o fac „spre a lor pierzare”, cum spune Apostolul (II Petru I, 20 – 21; III, 15 – 16).”

Acest text, deci, ne învață că Hristos S-a făcut „blestemat” pentru noi, adică a luat asupra Lui blestemul ce era asupra noastră. Se aduce de cei pe care-i amintești, argumentul că în vechime crucea era un instrument de tortură și de pedeapsă pentru criminali, sau nelegiuți, considerați blestemați ei, pentru faptele lor, dar nici atunci, nu crucea era blestemată, ci cei spânzurați pe ea.

— „Ia citește și mai sus, de la v. 10, ca să vezi de ce blestem este vorba, spre a face legătura, fiindcă nici un text nu se înțelege și nu se ia izolat de ceea ce spune mai înainte sau mai în urmă!... Ce înțelegi de aici?”

— „Se înțelege că *toți oamenii sunt sub blestem*”.

— „Asta vrea să spună că toți oamenii, ca urmași ai lui Adam, se nasc cu păcatul „strămoșesc, la care se adaugă și păcatele lor personale, la cei vârstnici; și neputând ei împlini toată legea, se află sub blestem. Acest blestem numai Hristos, Fiul lui Dumnezeu, făcut Om, dar fără păcat (sf. Isaia LIII, 9; I Petru II, 22; Ioan VIII, 46), l-a putut dezlega, luând păcatele

noastre asupra Sa.”

Pentru dezlegarea blestemului, Hristos a primit a pătimi de bună-voie pentru noi, aducându-Se jertfă Tatălui; iar ca jertfă îi era necesar un altar, care nu e altul decât Crucea, pe care a fost răstignit. Crucea este „lemnul binecuvântat”, de care vorbește Dumnezeu, prin Solomon, când zice: *„Binecuvântat este lemnul prin care se face dreptate”* (Înțelepciunea lui Solomon XIV, 7). În adevăr, sfânta cruce este lemnul binecuvântat prin care s-a săvârșit marea dreptate, prin jertfa lui Hristos pe ea, adică împăcarea noastră cu Dumnezeu, iar ca urmare a ei, îndreptarea și mântuirea noastră. Sfântul Apostol Pavel vorbește de sângele lui Hristos, prin care El ne-a răscumpărat și ne-a izbăvit de păcat, ca de „sângele Crucii”, prin care ne-a împăcat cu Dumnezeu (Colos. I, 20) și a dezlegat blestemul, surpând pe diavolul și puterea morții (Col. II, 14-15; Evr. II, 14-15.) Deosebit de aceasta, Crucea a devenit obiect sfânt și „de mare sfințenie”, pentru că ea a purtat trupul lui Hristos și a fost stropită cu Sfântul Său sânge, care a sfințit-o, mai mult decât altarul și templul care se sfințeau prin stropirea cu sângele de animale și erau de „mare sfințenie”. Apoi, dacă toate obiectele și vasele din templu, după stropire cu sângele jertfelor de animale și „ungerea sfântă”, deveneau „de mare sfințenie” și tot „cel ce se atinge de ele se sfințează” (Ieșire XXX, 26-29; XXIX, 16; Evr. IX, 12, 19), apoi cu cât mai mult Crucea Domnului este de „mai mare sfințenie” și poate să sfințească pe cei ce se ating de ea cu evlavie? Pentru că pe ea a luat El asupra Sa păcatele noastre „pentru ca noi să ne facem dreptatea lui Dumnezeu, întru El” (II Cor. V, 21).

De atunci, Crucea a devenit „semnul” lui Hristos, cu care va apare pe cer la a doua venire (Matei XXIV, 30).

Se știe că, după spusele Scripturii, altarul, ca și templul și toate cele din el, erau cioplite și făcute de mâna omenească; dar, totuși fiind sfințite – prin stropirea cu sângele jertfelor și apei sfințite și curățitoare cu isop (Evr. IX, 19-23) – deveneau „de mare sfințenie” și sfințitoare (Ieșire XXX, 10, 25-31); sau, dacă nu era preot cel ce se atinge de altarul sfânt (Matei XXII, 19) se umplea de lepră, ca regele Ozia (II Paralip. XXVI, 16-21). Dacă deci – toate cele din templul vechi: altarul, vasul cu mană, chivotul cu heruvimii slavei (Evr. IX, 5), tablele legii, toiagul lui Aaron care a odrăslit, spălătoarea cu postamentul, sfintele vase și veșmintele preoțești – fără de care preoții mureau (Ieșire XXVIII, 35, 43) etc. care, deși cioplite, prin

sfințire erau socotite obiecte „de mare sfințenie”, cu cât mai mult și de cât mai mare sfințenie nu va fi Crucea, sfințită de sângele sfânt al Mântuitorului Hristos? Căci prin sângele Lui, Crucea a devenit nu numai sfințitoare, ci și mântuitoare, fiind instrumentul și altarul mântuirii noastre. Cum poate fi socotită ea, atunci, blestemată, sau idol? Numai cei fără minte, sau de rea credință, orbiți de trufie, plini de viclenie și răutate, pot cugeta așa ceva.

De altfel, chiar în Vechiul Testament, Crucea făcea minuni, chiar și prin semnele ei preînchipuitoare. Amintim aici, câteva, din cele multe, aflate în scrierile lui. Așa de pildă, Moise însemnând Marea Roșie cu toiagul în semnul crucii a despărțit-o în două, trecând poporul evreu ca pe uscat, apoi pe egipteni i-a înecat (Ieșire XIV); în lupta cu Amaleciții, Israel a biruit când Moise și-a întins mâinile formând cu trupul chipul crucii (Ieșire XVII, 9-16). De asemenea, în pustiu Sinai, când evreii piereau de veninul șerpilor – pedeapsă pentru neascultare și cârtire –, Moise rugându-se pentru încetarea mâniei dumnezeiești, a primit poruncă de la Dumnezeu să toarne un șarpe de aramă și să-l fixeze pe un lemn, formând astfel cu el forma crucii; și oricine, dintre cei mușcați de șerpi privea la șarpele de aramă, nu mai murea. După tâlcuirea dată de Mântuitorul însuși, șarpele Îl preînchipuia pe El (Hristos), iar lemnul, crucea pe care a fost răstignit (Ioan III, 14-15; I Petru II, 24), purtând pe ea păcatele noastre. Sfântul Ioan Gură de Aur văzând în acest text „taina Crucii”, care făcea minuni, spune, într-o cuvântare: „Precum atunci șarpele de aramă, care nu mușcase și nu rănise pe nimeni, a fost spânzurat pe lemn, pentru a reprezenta șerpilor ce mușcau, tot așa și acum, precum toți oamenii sunt vinovați de păcat, Iisus care este lipsit total de păcat, suferă pentru ei toți. Acolo alții mușcau și altul era pe lemn spânzurat; aici alții păcătuiesc și Cel fără păcat e răstignit pe Cruce. Șarpele fixat pe lemn vindeca pe cei mușcați de șerpi, care priveau la el. Iar Hristos a fost răstignit pe Cruce ca să pună capăt lucrării demonilor” (*Omilie „despre șarpele lui Moise”*).

În aceeași Cuvântare, Sfântul Ioan Gură de Aur întreabă pe Moise: „De ce nu le-a spus evreilor să ridice ochii la cer, la altar, la masa pâinilor, la heruvimi (...) etc.? Și de ce a ridicat șarpele când el interzisese chipurile cioplite?” Apoi răspunde, ca din partea lui Moise: „Fără îndoială, eu am pus această lege! Dar eu îmi propuneam atunci să îndepărtez orice prilej de impietate și să îndepărtez acest popor de la cultului idolilor. Dacă acum eu

fac să toarne chipul unui șarpe, o fac pentru a prefigura taina Crucii"... „Nu era șarpele de aramă? Și totuși ce putere! Dar cum putea materia moartă să biruie moartea? Pentru că ea reproducea chipul Crucii! Și să nu credem în realitatea însăși a acestei Cruci? Dar de ce s-a servit de chipul șarpelui?... Fiindcă era taina Crucii”.

Deosebit de „semnul în acțiune” al crucii și de cel materializat – prin șarpele și lemnul amintit – Scriptura Veche ne prezintă și un semn scriptic, o literă în formă de cruce, cu care cei însemnați cu ea erau scăpați de moarte. Proorocul Iezechiel (cap. IX, 4-6) primește poruncă de la Dumnezeu, ca trecând prin Ierusalim să însemne pe frunte cu semnul crucii (†) (așa arăta „t” pronunțat „thau”, ultima literă a alfabetului ebraic, atunci, când s-a scris proorocia), pe credincioșii mânăniți de nelegiuirile ce se făceau, spre a fi izbăviți de pieire; iar toți ceilalți, neînsemnați cu acest semn (†), au pierit până la unul. Textul original ebraic spune: „thava thau” ..., a însemna cu semnul †, „t (hau)”.

(Vezi explicația mai pe larg în studiul: *„Prefigurările Crucii în Vechiul Testament și semnificația lor în tradiția cultică creștină”, în „Studii Teologice” 3-4/1969).*

Iată dar atâtea fapte minunate săvârșite de semnul crucii, chiar când era numai preînchipuitor, al Crucii pe care avea să fie răstignit Hristos. Însăși Apocalipsa vorbește de un astfel de semn cu care îngerul Domnului pecetluiește pe cei aleși, considerat ca „pecetea lui Dumnezeu” pe fruntea lor (cf. Apoc. VII, 2-3; IX, 4). În aceste texte își găsește temeiul și practica Bisericii noastre de a mirui pe credincioși la sfintele slujbe, însemnându-i cu semnul crucii pe frunte.

Mântuitorul a văzut în Cruce nu numai altarul jertfei Sale, pe care El însuși a purtat-o pe umeri și în spate, până la locul răstignirii, ci și semnul urmării Lui, precum și al proslăvirii Sale. Căci, vestind dinainte patimile și proslăvirea Sa (Matei XVI, 21; Luca XXIV, 26; Ioan XVII, 1), Mântuitorul recomandă ucenicilor - și prin ei tuturor creștinilor – purtarea crucii, cum a purtat-o El: *„Oricine voiește să vină după Mine – zice El – să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze”* (Marcu VIII, 34). Purtarea crucii se înțelege în două feluri: atât crucea materială pe care Hristos a dus-o în spate și pe care a fost răstignit, cât și cea spirituală, prin care se înțeleg patimile și răstignirea Lui. Și tot așa, creștinii pot purta crucea materială la gât, sau în

casele lor, la loc de cinste – cum e și în biserică – păstrând-o ca pe un obiect de „mare sfințenie” și ocrotitor; precum și crucea în înțeles duhovnicesc, crucea suferințelor noastre, personale, crucea familiei și crucea neamului, când suferințele privesc întreg neamul.

Sfântul Apostol Pavel, fariseul zelos de altădată al Legii, care a prigonit Biserica și pe creștini, socotind atunci, ca și unii azi, crucea ca idol și lucru de ocară și batjocură, după ce s-a convertit la credința în Hristos și s-a luminat, a recunoscut în Cruce, noul altar, altarul jertfei lui Hristos. Căci, punând în comparație altarul și jertfele lui de la templu, de care se împărtășeau evreii, cu jertfa Crucii, spune: *„Avem și noi un altar de la care n-au dreptul să mănânce cei ce slujesc cortului”* (Evr. XIII, 10). Ideea aceasta o arată Apostolul Pavel și mai clar în Epistola către Corinteni (I Cor. X, 16-18). Cei ce slujeau Cortului mâncau jertfe de animale ce se aduceau, pe când creștinii se împărtășesc cu trupul și sângele lui Hristos, în Sfânta Liturghie, după ce și-au mărturisit păcatele la preot, mai înainte, și au luat dezlegare.

— „Dar unii – zice interlocutorul meu – spun că se împărtășesc și ei de Cina Domnului”!

— Dar aceea, dragul meu, nu este împărtășanie cu Trupul și Sângele Domnului, ci o falsificare a ei, pentru că nu este sfințită de preot, care are harul sfințitor și puterea de a săvârși Sfintele Taine; numai Sfânta Împărtășanie (Grijanie) pregătită de preot, sau episcop, în Sfânta Liturghie, în care se desfășoară tainic viața, patimile, jertfa de pe Cruce și învierea lui Hristos, înălțarea Sa la cer și apoi pogorârea Sfântului Duh, - este dătătoare de har mântuitor și numai prin ea „inima se întărește prin har” (Evr. XIII, 9).

Sfântă este Jertfa Domnului și sfințește pe cei ce se împărtășesc de ea; sfântă și „de mare sfințenie” este și Crucea, sau altarul jertfei Lui. De aceea Crucea este nelipsită din biserică, fiindcă fără ea nu se poate săvârși nici o Taină, nici o slujbă, nici o rugăciune. Crucea tronează deasupra bisericii și pe Sfânta Masă din altarul bisericii; mulți o poartă la gât și o au în casele lor ca pe un odor sfânt și ocrotitor; iar alții o așează chiar deasupra caselor lor, ca semn al credinței și ca ocrotitoare. Crucea este nelipsită, de asemenea de la capul celor răposați, la mormânt. Cu semnul crucii se înseamnă tot creștinul, când se roagă, când mănâncă, sau se culcă, când pleacă la muncă,

sau în călătorie etc. Și pentru că este odor „de mare sfințenie”, ortodocșii se închină Sfintei Cruci a Domnului, îi aduc tămâiere, ca altarului Jertfei Lui și aprind candela, la ea. Așa știu ei a cinsti Sfânta Cruce.

Crucea, fiind și arma prin care Hristos a biruit moartea și pe diavolul, este numită în cântările Bisericii: „masă care ține ca pe o jertfă pe Hristos”, „armă asupra diavolului”, „scară la cer”, „apărătoarea creștinilor”, „ușa Tainelor”, arma păcii și a împăcării oamenilor cu Dumnezeu (Efes. II, 16), și a celor de pe pământ cu cele de sus (Col. I, 20); „lauda Apostolilor” – precum spunea Apostolul Pavel: *„Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos...”* (Gal. VI, 14). *„Crucea – zicea același Apostol – este nebunie pentru cei pieritori, dar pentru noi cei care ne mântuim este puterea (și înțelepciunea) lui Dumnezeu”* (I Cor. I, 18). Orice cruce materială capătă har și putere din Crucea și Jertfa lui Hristos, și prin sfințirea cu rugăciunile preotului și stropirea cu Agheasmă mare, capătă caracter de închinare, și putere sfințitoare. Închinându-ne Crucii, ne închinăm Celui care S-a răstignit pe ea. Ne închinăm Crucii și pentru că prin ea se sfințesc sufletele. Una din cântările Bisericii, care se aud la ziua Înălțării Sfintei Cruci (14 septembrie) și în Duminica a III-a din Postul Mare (zisă a Crucii) răsună astfel: *„Crucii Tale ne închinăm Hristoase și sfântă Învierea Ta o lăudăm și o mărim”*. Fiindcă prin cruce s-au surpat iadul, moartea și diavolul: și prin ea s-a deschis raiul și s-au eliberat cei din iad (cf. I Petru III, 18-19).

Între cei doi tâlhari, răstigniți pe cruce, unul de-a dreapta și altul de-a stânga lui Hristos, cel din dreapta, – care și-a recunoscut păcatul – mărturisindu-L ca Dumnezeu, a fost mântuit, de El, pe cruce și a dobândit raiul, auzind sentința: *„Astăzi vei fi cu Mine în rai”* (Luca XXIII, 43), iar cel din stânga, – batjocoritorul Crucii și al lui Hristos a rămas osândit și moștenitor al iadului. Și aceasta e o dovadă că nu crucea este blestemată, ci tâlharul de pe ea, care nici acolo n-a conținut a păcătui și a huli chiar pe cruce. Unul, cinstitor, iar altul, hulitor al Crucii și al Celui răstignit, așa cum sunt, și astăzi, mulți de aceștia.

Crucea împarte lumea în două: în cinstitori, sau închinători și slăvitori ai Crucii și în „vrăjmași ai Crucii”, sau prigonitori și batjocoritori ai ei. O constatare aceasta de la început și o afirmă tot Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Filipeni (cap. III, v. 17-18). Ia citește, „fiule”... *„Fiți următori*

mie, fraților, și uitați-vă la cei ce umblă așa cum ne aveți pildă pe noi. Pentru că mulți, despre care v-am vorbit adesea, iar acum vă vorbesc și plângând, umblă ca vrăjmași ai Crucii lui Hristos”.

— „Cine alții sunt acești vrăjmași ai Crucii decât cei care o batjocoresc, și când le stă la îndemână o distrug cu toporul și o aruncă în foc? Nu cei de care vorbește?”

— „Da”!

— „Astfel de „vrăjmași ai Crucii” au fost mulți în decursul veacurilor. Amintim îndeosebi „iconoclaștii” din sec. VIII - IX , care au dus prigoană o sută de ani împotriva Crucii și a icoanelor; iar în vremea noastră sunt ereziile și sectele mai noi.”

— „Acum am înțeles, părinte, cine sunt cinstitorii și cine batjocoritorii Crucii și vă mulțumesc, că m-ați lămurit, fiindcă mă puseseși și pe mine la îndoială, cu felul lor de a vorbi acei „pocăiți”, despre cruce.”

— „Mai ai ceva de întrebat, dragul meu? Ca să-ți explic, acum.”

— „Da, părinte! Vă rog să mă lămuriți și cu icoanele, despre care unii spun că sunt chipuri cioplite și idoli; și de aceea nu trebuie să ne închinăm la ele, fiind oprit și osândit de Sfânta Scriptură; și cine se închină la ele – zic ei – face păcat, pentru că sunt idoli.”

— „Bine!... Să vedem ce ne învață cuvântul lui Dumnezeu, din Biblie. Este adevărat că Sfânta Scriptură vorbește de idoli, ca de niște chipuri cioplite (Isaia XL, 19-20; XLI, 7; XLIV, 9-10; XLVI, 6-7; Ieremia X, 3-5; etc.), dar care reprezintă niște ființe imaginare – zeii, – care n-au existat. Sfânta Scriptură vorbește însă și de alte chipuri cioplite, sau turnate de meșteri, și, fiind considerate odoare sfinte, ele se păstrau în templu. Acestea însă nu erau numite „dumnezei” și nu li se aduceau jertfe de animale sau de oameni, ca idolilor păgânești. Totuși se făceau tămâieri la odoarele sfinte și înaintea lor se aduceau rugăciuni care erau bine primite (ex. Ieșire XXV, 23-25; III Regi XX, 23 etc.).

Ce erau idolii? Niște statui, sau chipuri cioplite: din lemn, sau turnate din metal – aur, argint, bronz etc. – întru asemănarea oamenilor, dobitoacelor și altor vietăți; sau, a soarelui, lunii și astrelor etc., lucrate în bust, sau în mărime naturală, cu toate mădulele exterioare ale corpului, dar neînsuflite. Chiar zeii, care n-au existat, erau cioplite chipurile lor tot după asemănarea oamenilor (cf. Rom. I, 23), sau a păsărilor. Iată cum îi

descrie Psalmistul David: *„Idolii neamurilor sunt argint și aur, lucruri de mână omenească. Gură au, dar nu vorbesc, ochi au și nu văd; urechi au și nu aud, nări au, dar nu pot mirosi. Mâini au, dar nu pipăiesc, picioare au, dar nu umblă, nici nu glăsuiesc cu gâtleejul lor”* (Ps. CXIII, 12-15). Unor astfel de idoli, păgânii le dădeau numele de „zei”, sau „dumnezei”, le aduceau închinare, tămâieri și jertfe de animale și chiar omenești. Numiri de asemenea idoli amintește și Scriptura: de ex. Moloh, căruia i se jertfeau copii și prunci (cf. Lev. XVIII, 21; XX, 2); Baal și Dagon, etc. (I Regi V-VI). Egiptenii aveau și boul Apis, crocodilul și zeii solari etc.

De la egipteni și celelalte popoare păgâne, evreii deprinseseră și ei închinarea la idoli. David acuză poporul iudeu că: *„s-au amestecat cu păgânii și s-au deprins cu faptele lor, care s-au făcut cursă pentru ei; au jertfit pe feciorii lor și pe fetele lor la idoli. Și au vărsat sânge nevinovat, sângele feciorilor și fetelor lor, pe care i-au jertfit idolilor din Canaan și au spurcat țara cu sânge”* (Ps. CV, 35-38). Idolii erau forme de deghizare ale demonilor, de vreme ce jertfele aduse idolilor, erau în realitate aduse demonilor, după spusele Sfântului Apostol Pavel: *„Că ce, idolul este ceva? Sau că ce se jertfește idolului este ceva? (Nu). Ci (zic) că cele ce jertfesc păgânii (idolilor), jertfesc demonilor și nu lui Dumnezeu; și nu voiesc să vă faceți părtași demonilor”* – răspunde el – Corintenilor, care fuseseră idolatri - . *„Nu puteți bea paharul Domnului (la Sfânta Împărtășanie) și paharul demonilor; nu puteți fi părtași la masa Domnului și la masa demonilor”* (I Cor. X, 15-21).

În idolii templelor păgâne sălășluiau, deci, demonii, pe când în templul iudaic cu odoarele lui sfinte și bisericile creștine, în sfinți și în icoanele care-i reprezintă sălășluiește și lucrează harul divin și Duhul Sfânt, care-i face pe creștini „biserici”, sau „*temple vii ale lui Dumnezeu*” (cf. I Cor. VI, 19; II Cor. VI, 16), chiar înainte de a deveni sfinți.

Am spus că sunt și alte chipuri cioplite, dar sfințite, odoare. În cartea „Ieșiri”, în care sunt amintite prima dată de Moise cele zece porunci, date de Dumnezeu poporului iudeu, îndată după scoaterea din Egipt, citim: *„Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău care te-am scos din pământul Egiptului și din casa robiei. Să nu ai alți dumnezei afară de Mine! Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemănare a unui lucru din câte sunt în cer sus și din câte sunt pe pământ jos, și din câte sunt în apele de sub pământ! Să nu te închini lor, nici să le slujești, că Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău, un Dumnezeu zelos,*

care pedepsesc pe copii pentru vina părinților ce Mă urăsc pe Mine, până la al treilea și al patrulea neam. Și Mă milostivesc până la al miilea neam către cei ce Mă iubesc și păzesc poruncile Mele” (Ieșire XX, 2-6).

Aceasta este porunca expresă împotriva închinării la idoli, sau chipuri cioplite, închinare pe care poporul evreu o deprinsese de la egipteni, în cei 430 ani de robie, și apoi de la celelalte popoare idolatre, chiar și după darea Legii. Vrând Moise să-i depărteze de acest fel de închinare, dar neputând ei înțelege un dumnezeu spiritual și nevăzut, iar Cortul lipsit de orice podoabă, s-a simțit nevoia unor alte obiecte materiale, sau odoare sfinte care să le înalțe gândul la Dumnezeu și să le dea încrederea că Dumnezeu e de față și le ascultă rugile.

În acest scop, la puțin timp după darea și citirea Legii, când Moise rânduisese deja preoți și sfințise altar, tot Dumnezeu i-a spus, lui: *„Am rânduit anume pe Bețaleel, din seminția lui Iuda, pe care l-am umplut de duh dumnezeiesc, de înțelepciune, de pricepere, de știință și de iscusință la tot lucrul, ca să facă lucruri de aur, de argint și de aramă, de mătase violetă, stacojie și vișinie, și de in răsucit; să șlefuiască pietre scumpe pentru podoabe și să sape în lemn tot felul de lucruri. Și i-am dat ajutor pe Oholiab, din seminția lui Dan, și am pus înțelepciune în mintea oricărui om iscusit, ca să facă toate câte ți-am poruncit: Cortul adunării, chivotul Legii, capacul de deasupra lui (cu heruvimii slavei) și toate lucrurile Cortului; Masa și toate vasele ei; sfeșnicul de aur curat cu toate obiectele lui și jertfelnicul (altarul) tămâierii; jertfelnicul pentru arderile de tot cu toate obiectele lui; baia și postamentul ei; țesăturile pentru înveliș, veșmintele sfințite pentru Aaron preotul și veșmintele de slujbă pentru fiii lui; Mirul pentru ungere și aromatele mirositoare pentru locașul cel sfânt, toate le vor face ei așa, cum ți-am poruncit Eu ție” (Ieșire XXXI, 1-11).*

Din cele ce spune Scriptura aici, este clar că tot Dumnezeu, care a oprit închinarea la idoli, a poruncit să se facă în Cort și la Templu tot felul de lucruri și obiecte, care sunt sfințite, dar nu sunt dumnezei.

— Da, părinte, dar cei de care am vorbit nu știu lucrul acesta, fiindcă spun că citesc Biblia? De ce atunci susțin ei altfel și ascund adevărul?

— Poate vor fi citit și ei aceste cuvinte al lui Dumnezeu, dar le trec cu vederea, pentru că, vicleni cum sunt și aroganți, nu le recunosc, când li se amintește acest text, deoarece n-ar mai putea amăgi pe cei naivi. Or,

scopul lor nu este să îndrumeze spre mântuire - și nici n-o pot face – ci, în orgoliul lor socotindu-se mântuiți și fără păcate, sau cu ele șterse (iertate), nemaiavănd nevoie de altceva, rățesc și pe cei neștiutori, pentru ca să nu piară singuri, răstălmăcitorii Scripturilor.

Tot Sfânta Scriptură spune că Dumnezeu a poruncit să se facă și „*Heruvimii slavei*” care umbreau tronul împăcării” (Evr. IX, 5; Ieșirea XXV, 18-20; XXXVII, 7), în Cortul Mărturie. Iar când Solomon a zidit faimosul templu din Ierusalim, a așezat figuri de Heruvimi nu numai în altar, ci și pe ușile și pe pereții Templului (III Regi, VI, 23-36). Și acolo, „între „*Heruvimii slavei*” care umbreau chivotul Legii”, Dumnezeu a făgăduit lui Moise că i se va descoperi și-i va grăi de toate (Ieșire XXV, 22). Iar lui Solomon, după sfințirea Templului și a tuturor odoarelor sfințite din el, Dumnezeu i-a făgăduit că în acest Templu și în mijlocul Heruvimilor ce tronau în Sfânta Sfințelor, și-i împodobeau pereții, va locui El și va asculta și împlini rugăciunile lui și ale poporului (III Regi IX, 2-3).

Cu toate poruncile categorice, rostite de Moise, la darea Legii, despre oprirea închinării la idoli, când el s-a suit a doua oară pe Muntele sfânt, Sinai, văzând că zăbovește Moise, poporul Israel a început a cârți și a cerut Arhiereului Aaron să-i facă „dumnezei”, care să meargă înaintea lui. Atunci Aaron a poruncit și *au făcut* (din cerceii femeilor) „*un vițel de aur*”, *turnat și cioplit cu dalta*. Iar fiii lui Israel au zis: „*Iată Israile dumnezeul tău care te-a scos din țara Egiptului*”. Și – acestui idol – *i-au adus apoi jertfe, arderi de tot și de pace* (Ieșire XXXII, 4,6) ceea ce a atras asupra lor mânia lui Dumnezeu, pedepsindu-i să piară mușcați de șerpi. Rugându-se Moise pentru iertarea poporului, Dumnezeu i-a poruncit să facă șarpele de aramă, spre care privind, cei mușcați se vindecau. Dar când evreii au făcut din șarpe un „dumnezeu” numit „Nehuștan”; închinându-se lui și aducându-i jertfe, șarpele devenit idol a fost distrus de regele Ezechia (IV Regi XVIII, 4).

Aceștia erau, deci, idoli. Care dintre creștinii ortodocși dă Crucii pe care e zugrăvit chipul lui Hristos răstignit, sau icoanelor, nume de dumnezei? Și cine dintre ei le aduce adorarea, sau închinarea cuvenită lui Dumnezeu? Cine dintre ortodocși – îngenunchind înaintea Crucii, sau a unei icoane și închinându-se, ori preotul tămâindu-le – le spune: „*Mântuiește-mă că tu ești dumnezeul meu!*” (Isaia XLIV, 17) cum se rugau păgânii, închinători la idoli?

Neavând dovezi împotriva cinstirii Crucii și a icoanelor, iconoclaștii din zilele noastre au falsificat, pe alocurea, și Sfânta Scriptură. Așa de pildă, între altele, Biblia, ediție britanică (după 1924), folosită de toți aceștia, înlocuiește termenul „chip cioplit” (traducerea cuvântului grec gliptos și a celui ebraic fesel cu cel de „icoană”, în Ps. 96 (97), 7; Isaia XXI, 9 și în Rom. I, 2, 3. Traducerea la Psalmul 96 este așa: „*Să se rușineze toți cei ce se închină la chipurile cioplite și se laudă cu idolii lor!*” În schimb traducerea „britanică” redă textul astfel: „*Sunt rușinați toți cei ce slujesc icoanelor și care se fălesc cu idolii lor*”. Se vede aici clar intenția frauduloasă de a induce în eroare pe cititori și falsificarea flagrantă a cuvântului sfânt al lui Dumnezeu.

Același lucru se constată și în Epistola către Romani (I, 23). Traducerea, care respectă textul original grec, spune: „*Și au schimbat mărirea (slava) lui Dumnezeu Celui nestricăcios în asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al târâtoarelor*”. Biblia „britanică” traduce textul așa: „*Și au schimbat slava Dumnezeului nemuritor într-o „icoană” care seamănă cu omul muritor, păsări, dobitoace cu patru picioare și târâtoare*” (Rom. I, 23). Și aici aceeași intenție vădită, ca și în Psalmul amintit.

Sfântul Apostol Pavel vorbește în tot capitolul I (v. 18-32) al Epistolei către Romani, numai de felul de închinare idolatru al păgânilor care adorau oameni, animale, păsări și târâtoare - și de tot felul de păcate ale lor, unele chiar „*păcate împotriva firii*” (v. 26-27), pe care le practicau păgânii; deci, nu e vorba de creștini, care n-au adorat niciodată asemenea ființe. Ei știu a deosebi sfintele icoane și odoarele sfinte, de idoli și de felul lor de adorare.

Cuvântul grec *οἰκώ* înseamnă: „chip, înfățișare, reprezentare” și nu are în felul de a vorbi al Apostolului Pavel - și în toată Scriptura - nicăieri înțelesul unei înfățișări materializate, sau a unei statui, cum erau idolii, ci numai pe cel spiritual. După cum s-a spus, la început, omul a fost făcut „*după chipul ... lui Dumnezeu*”. Iar chipul lui Dumnezeu în om este forța lui spirituală - sufletul, cu facultățile lui și liberul arbitru. „Sufletul este întipărirea Sfintei Treimi” și reprezintă chipul lui Dumnezeu în trei moduri: după fire, prin suflarea de viață, la creație; după har, ca renăscut prin botez; și după slavă, fiind destinat slavei creștine”, prin viața lui Hristos (Ilie Miniati; *Omilii și Predici*, trad. D. Fecioru, p. 53).

Sunt icoane vii și icoane materializate, dar neînsuflețite. Cele vii,

sunt unele prin fire: ex. „*Hristos este chipul lui Dumnezeu*”, icoana lui vie, prin natură (II Cor. IV, 4; Col. I, 15); și orice copil este asemănarea, sau chipul părintelui său. Creștinul este și el icoana vie a lui Dumnezeu Tatăl, dar prin asemănarea, prin imitare, prin înfiere și prin har.

Ca formă materializată, dar neînsuflețită, icoanele sunt întipărirea sau reprezentarea persoanelor sfinte pe care le înfățișează zugrăvite sau pictate, ori turnate. Icoana reprezintă însă numai forma corpului omenesc, nu și puterile suflatești ale sfinților respectivi; căci ea nu vorbește, nu simte și nu gândește, dar are totuși puterea ei lucrătoare, care-i vine de la harul sfințitor și de la sfântul ce-l reprezintă; ea înfățișează totdeauna persoanele sfinte, care nu mai sunt în viață.

Din cele 17 locuri, în care se folosește cuvântul *οἰκόν*, în Noul Testament, numai în câteva are sensul de chip materializat: în Matei XXII, 20, unde e vorba de „chipul Cezarului” imprimat pe monedă, dar nu este idol – deși Cezarul era divinizat –; și în Apocalipsă (de 9 ori; XV, 2, XVI, 2; 4 etc.) unde e vorba de chipul fiarei. Celelalte vizează chipul spiritual al icoanei. Astfel, cei aleși, deveniți fiii lui Dumnezeu „prin har”, vor fi în slavă „*asemenea chipului Fiului Său*” (Rom. VIII, 29); „*bărbatul este chipul (icoana) și slava lui Dumnezeu*” (I Cor. XI, 7); și „*precum am purtat chipul celui pământesc, așa vom purta și chipul Celui ceresc*” (II Cor. III, 18), prin Duhul Domnului; și în fine, „*legea neavând chipul lucrurilor viitoare nu putea desăvârși*” pe nimeni (Evr. X, 1). Acesta e sensul icoanei de care vorbește Scriptura.

— „Dar, părinte, cei despre care vorbesc, mai spun că Dumnezeu cere închinare „*în duh și în adevăr*” și de aceea nu e nevoie de nici un fel de icoană, fiindcă El nu poate fi înfățișat pe icoană”.

— Da! Este adevărat că: „*Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut niciodată; Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui. Acela a spus*” (Ioan I, 18). Ca ființă spirituală, El nu poate fi nici văzut, nici cunoscut în esența Sa. Dar poate fi văzut și cunoscut în manifestările și lucrările Lui. Același Apostol, reproducând convorbirea Mântuitorului cu femeia samarineancă, reține cuvintele Sale: „*Duh este Dumnezeu și cei ce se închină Lui trebuie să I se închine în duh și în adevăr*” (Ioan IV, 24). Dar nici un text, nici altul nu pot fi aduse împotriva icoanelor.

Deși este Duh și este nevăzut, Dumnezeu a grăit oamenilor, ca Om și S-a arătat în diferite chipuri, sub forma de îngeri, sau de oameni, pentru a comunica cu ei și a le face cunoscut voile Sale. Așa de pildă: a vorbit cu Adam față către față (Facere II, 15-17; III, 9-19); S-a arătat lui Noe, spunându-i să facă corabia pentru a se salva de potop (Facere VI, 13-16); a fost văzut de Avram, la stejarul Mamvri, în chipul a trei oameni călători, convorbind cu ei (Facere XVIII, 1-30); cu Iacob „a vorbit față către față” (Facere XXXII, 25-30), când i-a schimbat numele în Israel (luptător cu Dumnezeu); lui Moise i-a vorbit în rugul de foc (Ieșire III, 2-22), trimițându-l să scoată pe evrei din Egipt; apoi i s-a arătat pe muntele Sinai unde i-a dat Legea (Ieșirea XIX-XX) poruncindu-i toate câte avea de făcut pentru Cort și Templu, cu cele sfinte din ele etc. Așa a vorbit și proorocilor, mari și mici, cărora le-a făcut descoperiri.

Mai apoi, Fiul lui Dumnezeu luând trup omenesc, din Sfânta Fecioară Maria și de la Duhul Sfânt (Luca I, 35), a spus El însuși: „*Cine Mă vede pe Mine, vede pe Tatăl*” (Ioan XIV, 9-10), căci Tatăl se oglindește în Fiul și invers. Sau cum spune Apostolul: „*Hristos este chipul (icoana) Tatălui celui nevăzut*” II Cor. IV, 4; Col. I, 15). De asemenea Duhul Sfânt – deși nevăzut și spirit – S-a arătat, la Botezul Domnului, în chip de porumbel, când S-a descoperit taina Sfintei Treimi (Matei III, 16-17); iar la Rusalii (Cincizecime), Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli în chip de limbi de foc (Fapte II, 1-4). Și tocmai sub aceste forme sau chipuri în care s-a arătat Sfânta Treime este Ea zugrăvită pe sfintele icoane. Încât, toate aceste texte sunt temeuri care îndreptățesc zugrăvirea Persoanelor Sfintei Treimi și ale sfinților și cinstirea lor. De altfel, icoana se impune și dintr-o necesitate psihologică, cerută de insuficiența firii omenești, precum și de dorința de a cunoaște persoanele sfinte (chipul lor) și faptele lor minunate, care i-au dus la starea de sfințenie.

Al doilea text, amintit, despre „închinarea în duh și în adevăr”, nu este nici el împotriva icoanelor, ci, dimpotrivă. Fiindcă ele ne amintesc și ne duc cu gândul la cei înfățișați (zugrăviți) și la felul cum s-au închinat ei în duh și în adevăr, de au ajuns sfinți.

Vechea formă de închinare lui Dumnezeu era la evrei – ca și la păgâni – prin jertfele de animale, păsări, sau chiar de oameni, aduse la templu prin preoții lor. Noua formă de „închinare în duh și în adevăr”, a

creștinilor, a înlocuit acele jertfe – preînchipuitoare ale jertfei lui Hristos pe Cruce, adusă o dată pentru totdeauna (Evr. VII, 27) –, cu jertfele spirituale (I Petru II, 5). Între jertfele spirituale, cea mai de seamă este jertfa cea fără de sânge, care reproduce, sub forma pâinii și a vinului ce se prefac, de Duhul Sfânt, prin rugăciunile preoților Bisericii, la Sfânta Liturghie, în trupul și sângele lui Hristos (Sfânta Împărtășanie), cu care ne împărtășim. Pe aceasta a poruncit-o Mântuitorul a o săvârși slujitorii Bisericii „întru pomenirea Lui” (Luca XXII, 19), „până la sfârșitul veacului” (Matei XXVIII, 20).

Un alt text, care îndreptățește zugerăvirea chipului Maicii Domnului și al sfinților bineplăcuți lui Dumnezeu, cărora El le-a dat slava Sa (Ioan XVII, 22, 24), pentru că au fost următori lui Hristos, prin viața lor, este cel din Epistola către Evrei (XIII,7): „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, la al căror sfârșit privind, să le urmați credința”. Același Apostol (Pavel) îndeamnă pe Corinteni: „Fiți următori mie, precum și eu lui Hristos” (I Cor. XI, 1); iar în alt loc, zice: „Fiți împreună următori mie, fraților, și uitați-vă la cei ce umblă așa cum ne aveți pildă pe noi” (Filip. III, 17). Toate aceste texte, ca și cele dinainte, sunt tot atâtea temeuri care legitimează necesitatea și folosul sfintelor icoane, fiindcă ele ne „aduc aminte” de persoanele sfinte și de faptele și credința lor.

Sfintele icoane – ca și picturile de pe pereții bisericilor și mănăstirilor – alcătuiesc „Biblia nescrisă”, dar zugerăvită, care se poate citi numai cu privirea de toți, așa cum cerul și bolta cerească sunt cartea deschisă și nescrisă a lui Dumnezeu, citită și înțeleasă de orice om, cărturar, sau necărturar și de orice popor, orice limbă ar vorbi. Căci după cuvântul Psalmistului: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria” (Ps. XVIII, 1), oricine privește frumusețea și strălucirea boltei cerești simte măreția ei și este atras spre admirație și slăvirea Creatorului. Tot așa, privind măiestria picturilor sfintelor locașuri și a sfintelor icoane, care ne amintesc lucrările lui Dumnezeu de la creație și până la transfigurarea lumii, într-o lume a dreptilor, cu „ceruri noi și pământ nou” (II Petru III, 13) – ale lui Hristos, ale Maicii Domnului și ale sfinților, ne predispun la meditare, la evlavie și ne îndeamnă la virtute și la imitarea faptelor lor mărețe, care au alcătuit tăria și podoaba Bisericii.

Icoanele sunt deci aducătoare aminte, grăitoare și instructive, nu numai odoare sfinte de cult; totodată, prin valoarea lor artistică și ca

vestigii ale trecutului nostru istoric – admirate și de necredincioși, pentru frumusețea lor – ele sunt comori sfinte și bunuri ale întregului popor, care le-a creat și le-a păstrat cu sfințenie, deci bunuri ale patrimoniului național. De aici și datoria tuturor de a le păstra și apăra cu scumpătate, de înstrăinare și de distrugere. Din nefericire, câte asemenea valori nu s-au distrus, ori înstrăinat, multe căzând pradă ignoranței sau nebuliei și furiei dușmane, a iconoclaștilor de ieri și de azi.

Sfintele icoane primesc ceva din harul și puterea celor pe care îi înfățișează, devenind, după sfințire, lucrătoare. Ele sunt un fel de transmițătoare ale puterilor și darurilor sfinților respectivi, zugrăviți pe ele, așa cum erau: haina Mântuitorului și umbra sau ștergarele Apostolilor. Sfântul Evanghelist Luca, istorisind cazul vindecării femeii cu scurgerea de sânge de 12 ani, reține aceste cuvinte ale Domnului: „*Cine s-a atins de Mine?*” a întrebat El. Și răspunde Însuși: „*S-a atins cineva de Mine, căci am simțit puterea ce a ieșit din Mine*” (Luca VIII, 45-46). Atunci femeia care se atinsese de haina Lui și se tămăduise îndată, a mărturisit pricina atingerii ei (Luca VIII, 45-47). De aceea, toți care se atingeau de poala veșmintelor Lui se tămăduiau (Matei XIV, 36). Și tot așa, câți treceau prin „umbra lui Petru” (Fapte V, 15-16), sau peste care se puneau „ștergare sau șorțuri” de la Pavel (Fapte XIX, 12) se vindeau de boli și de duhuri necurate. De aici practica credincioșilor de a se atinge de veșmintele sfințite ale preoților la Sfânta Liturghie.

La darul sfinților se adaugă icoanelor puterea rugăciunilor sfinte rostite de preot la sfințirea lor și cea prin stropirea cu agheasma mare, care le aduce un spor de sfințenie, devenind astfel „de mare sfințenie”. „*Căci – așa precum spune Sfântul Apostol Pavel – toate se sfințesc prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune*” (I Tim. IV, 5). Cu această sfințire și har sporit, icoanele - și crucea – capătă caracterul de venerare a celor reprezentați pe ele iar multe din ele devin și făcătoare de minuni. Dacă există „locuri sfinte”, ca Ierusalimul, Sinaiul, Taborul și Eleonul etc., și altele în care s-a arătat Maica Domnului etc. – apoi izvoarele – făcătoare de minuni, dacă există în templul vechi vase, odoare și veșminte sfinte alături de „Heruvimii slavei”, toate „de mare sfințenie”, când încă nu era harul lucrător al lui Hristos, așa că după El, de ce n-ar exista sfintele icoane atât de folositoare și de ajutoare spre mântuire? Dar, repetăm, că nici chiar în această stare de sfințire și „de

mare sfințenie” icoanele nu se pot confunda, ele și cinstirea lor, cu idolii și închinarea lor. Arătând marea deosebire între felul de închinare păgân și cel al creștinilor, Apostolul Pavel spune Corintenilor creștini, foști închinători la idoli: *Nu vă înjugați cu cei necredincioși la alt jug; căci ce parte are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul? Sau ce învoire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci voi sunteți templul lui Dumnezeu Celui viu”* (II Cor. VI, 14-16). Starea de sfințenie și harul prin care sfinții au devenit „templul lui Dumnezeu”, de la care mulți au căpătat darurile facerilor de minuni, harul și darurile lor, s-au răsfrânt și asupra icoanelor lor.

Specificul ortodox al semnificației și al caracterului de venerare al Crucii și al icoanelor reiese tot așa de limpede și din rugăciunile de sfințirea lor. Astfel, la sfințirea Crucii – pusă deasupra bisericii, citim: „Doamne, Dumnezeule... Cea ce prin toiagul lui Moise și prin lemnul acela pe care ai poruncit a se atârna șarpele cel de aramă în pustie, izbăvind poporul de mușcarea șerpilor, ai închipuit chipul cinstitei și de viață făcătoarei Cruci a iubitului Tău Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos, prin care s-a zdrobit puterea diavolului și s-a făcut viu neamul nostru cel mușcat de atotvicleanul șarpe de demult; ...Te rugăm și cerem: trimite acum cereasca Ta binecuvântare, și binecuvântează semnul acesta al Crucii, și dă-i puterea și tăria lemnului cel binecuvântat, care s-a stropit (și sfințit) cu sângele Fiului Tău, ca să fie Bisericii acesteia ce s-a zidit numelui Tău, acoperământ puternic, tare apărare, pururi izbăvire de toată reaua împresurare, bună-cuviință și înfrumusețare și semn înfricoșător și spăimântător vrăjmașilor celor văzuți și celor nevăzuți; iar pe toți cei ce intră în sfânt locașul acesta și privesc la el cu credință și se închină Fiului Tău Cel răstignit pe Cruce, binecuvântează-i și, apărându-i cu puterea Crucii, păzește-i totdeauna nevătămați de tot răul. Căci Crucea este frumusețea Bisericii, conducătorilor tărie nebiruită, credincioșilor întărire, lauda lui Pavel, iar dracilor rană. Așa Doamne, Dumnezeul nostru, pe toți cei ce privesc cu credință la semnul acesta și pomenesc moartea cea mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul Tău, și se roagă Ție cu credință și sânguință, auzi-i... și le dăruiește sănătate cu îndelungare de zile, și-i învrednicește împărăției Tale...”. (Molitfelnic). După această rugăciune, preotul (episcopul) o stropește cu agheasmă mare

(de la Bobotează), rostind cuvintele: „Se binecuvântează și se sfințește semnul acesta al Crucii, cu darul Sfântului Duh, prin stropirea sfintei apei acesteia, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin”.

De asemenea, la sfințirea icoanei Mântuitorului Hristos, ne rugăm: „Doamne, Atotțiitorule, Dumnezeuul părinților noștri, Cea ce ai voit a izbăvi pe poporul Tău ales, Israel, din înșelăciunea și slujirea idolească și să-l aduci la cunoștința și slujirea Ta, adevăratul Dumnezeu, pururea nedepărtat avându-l, ca să nu-și facă lor asemănare și chip potrivit Ție, adevăratul Dumnezeu, ca să se închine și să slujească lui ca lui Dumnezeu, pentru care cu îngrozire ai poruncit. Și iarăși ai poruncit a se pune, în Biserica Legii vechi asemănarea și chipurile celor doi Heruvimi pentru Chivotul Mărturie spre slăvirea Ta adevăratul Dumnezeu, și doi (Heruvimi) la unghiuri pentru curăție; iar pe Catapeteasmă mulțime de Heruvimi, lucru cusut, ai poruncit a se face și a se așeza; și prin Solomon s-au pus în altar doi Heruvimi de lemn de chiparos ferecați în aur. Iar chivotul, în care erau tablele de piatră, năstrupa de aur și toiagul lui Aaron, însemnând petrecerea Ta acolo cu oamenii și slava măririi Tale, și pomenirea preaslăvitelor Tale minuni și faptele bune având, măcar că erau lucruri de mâini omenești, ai poruncit a se cinsti acestea cu frică și cu cutremur și cu închinăciunea cea cu dumnezeiască cuviință și cu cădere și rugăciuni aducând înaintea lor; și cinstea aceea ai primit-o cu milostivire, ca și cum ar fi fost dată Ție însuși. Iar la plinirea vremilor ai trimis pe Fiul Tău... născut din ... pururea Fecioară Maria... Domnul nostru Iisus Hristos a cărui față s-a întipărit pe mahramă... Și noi dar, Bunule Stăpâne... această icoană a preaiubitului Tău Fiu (am făcut-o) întru aducerea aminte a întrupării și a tuturor minunilor Lui slăvite și binefaceri, pe care le-a arătat neamului omenesc, venind pe pământ; nu Dumnezeu făcând-o am alcătuit-o, ci știind că cinstea icoanei se suie la Cel închipuit pe ea, înaintea slavei Tale cu cinste am pus-o și ne rugăm cu căldură... trimite asupra ei binecuvântarea Ta cea cerească și darul Preasfântului Duh și o binecuvântează și o sfințește, și-i dă ei putere tămăduitoare și de toate meșteșugirile diavolești gonitoare...” (Evihologii). Apoi preotul o stropește de trei ori cu agheasmă mare, însoțind-o cu cuvintele: „Sfințească-se icoana aceasta cu darul Preasfântului Duh, prin stropirea apei acesteia, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin”.

După Tradiție, cea dintâi icoană, nefăcută de mână omenească a fost întipărirea feței lui Hristos pe mahrama sfintei Veronica, pe drumul Crucii; iar prima icoană zugrăvită se atribuie Sfântului Evanghelist Luca.

Din cele arătate reiese limpede că cinstirea Crucii și a icoanelor este poruncită de Dumnezeu căci prin ele se slăvesc El și sfinții Lui. Căci: „*Minunat este Dumnezeuul nostru, întru sfinții Lui*” proslăvindu-se prin ei (Ioan XVII, 22-23).

În încheiere, vom zice împreună cu Sfântul Ioan Damaschin: „Mă închin: icoanei lui Hristos, ca Unuia ce este Dumnezeu întrupat; mă închin icoanei Născătoarei de Dumnezeu, Stăpâna tuturor, ca una ce este Maica Fiului lui Dumnezeu; icoanei sfinților, ca unii ce sunt prietenii lui Dumnezeu, ce au rezistat păcatului, până la sânge și au urmat lui Hristos vărsându-și sângele pentru El...; mă închin icoanei acelor care au trăit călcând pe urmele Lui; zugrăvesc biruințele și patimile lor, pentru că prin ele mă sfințesc și mă aprind de râvnă de a le imita. Căci cinstea icoanei se îndreaptă către cel înfățișat pe ea”. Iată pentru ce cinstim sfintele icoane, care sunt, ca și sfinții ce-i reprezintă podoaba Bisericii.

Tipărit la MAGIC PRINT S.R.L.
Bd. Republicii Nr. 45 B, Onești, 601129, BC
Tel. 0234 319 810 Fax 0234 306 079
office@mgp.ro www.mgp.ro

